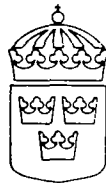

Riksdagens protokoll

1989/90:20

Tisdagen den 7 november

Kl. 14.30–18.40

Protokoll
1989/90:20

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

Svar på frågor

1 § Återkomst

Tredje vice talmannen meddelade att *Ing-Britt Nygren* (m) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Inger Renés tjänstgöring som ersättare upphört.

2 § Svar på fråga 1989/90:118 om formerna för barnomsorg

Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Daniel Tarschys har frågat mig om vilket statsråd det är som talar för regeringen i frågan om formerna för barnomsorgen.

Statsrådet Bengt Lindqvist har bl.a. till uppgift att svara för frågorna om barnomsorg. Han har, vid en frågedebatt den 17 oktober, redovisat regeringens inställning i vad gäller formerna för barnomsorg. Men jag kan gärna upprepa regeringens inställning för Daniel Tarschys:

Regering och riksdag har vid två tillfällen tagit ställning emot privat eller viss alternativ barnomsorg. Första gången var när regeringen i propositionen 1983/84:177 om statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer preciserade under vilka förutsättningar statsbidrag skulle lämnas till alternativ barnomsorg. Förslaget innebar att statsbidrag inte lämnas till daghem och fritidshem som drivs i uppenbart vinstsyfte. Riksdagen beslutade i enlighet med propositionen (SoU 1983/84:31, rskr. 387).

Den andra gången var när regeringen i proposition 1986/87:117 om nytt statsbidragssystem för barnomsorgen slog fast den sedan gammalt etablerade principen om att med kommunalt familjedaghem avses en dagbarnvårdare som är anställd av kommunen för att i sitt eget hem vårda andra föräldrars barn under 13 år. Som inskrivna barn medräknas inte dagbarnvårdarens egna barn. Riksdagen beslutade i enlighet med propositionen (SoU 1986/87:35, rskr. 336).

DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för detta svar. Bakgrunden till min fråga är att socialdemokratin har spruckit i två delar när det gäller

frågan om statsbidrag till barnomsorgen. Det är inte bara inom regeringen som man har två olika uppfattningar – en som företräds av t.ex. Kjell-Olof Feldt och Bengt K. A. Johansson och en annan som företräds av statsministern och Bengt Lindqvist – utan detta gäller även partiet i stort.

Lyssnar man till socialdemokrater i Malmö och i Stockholm finner man att de har en uppfattning, medan socialdemokrater i vissa andra kommuner har en annan.

Uppsalamodellen sprider sig för närvarande mycket snabbt, och det är ofta socialdemokrater ute i kommunerna som accepterar denna modell.

När det gäller den socialdemokratiska pressen är bilden densamma. De två största tidningarna Arbetet och Aftonbladet kritiserar den dogmatiska linje som regeringen företräder. Det var därför som jag ställde frågan om vem det är som företräder regeringen när det gäller statsbidrag till barnomsorgen, och jag har nu fått ett klart svar. Ingvar Carlsson solidariserar sig med den linje som företräds av Bengt Lindqvist och hänvisar till en del beslut som riksdagen har fattat. Jag vill da erinra statsministern om ett annat mycket viktigt riksdagsbeslut, 1985, då det beslöts att barnomsorgen skall byggas ut till full efterfragnetäckning, uttalades att alla barn vilkas föräldrar förvärvsarbetar eller studerar skall ha rätt till plats inom den kommunala barnomsorgen.

Nu är min fråga till statsministern: Anser statsministern att dagbarnvårdarna förvärvsarbetar, eller bör deras barn förmenas plats inom den kommunala barnomsorgen?

Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Som företrädare för borgerligheten är Daniel Tarschys naturligtvis expert på delade meningar. Det är kanske något riskabelt för mig att försöka vara lika god expert som Daniel Tarschys i detta avseende.

Jag undrar om Daniel Tarschys ändå inte har blandat ihop två saker. Den ena rör vilken som i dag är regeringens ståndpunkt och den andra vilken som är partiets ståndpunkt. Partiets ståndpunkt har fastställts vid var partikongress, och det är Bengt Lindqvist som är ansvarig för dessa frågor inom regeringen. Det är en helt annan sak att vi för en debatt om 90-talets politik när det gäller den gemensamma sektorn också på denna punkt. Här vill jag slå vakt om Kjell-Olof Feldts rätt att föra till torgs sin uppfattning och delta i opinionsbildningen. Det förvånar mig litet grand att Daniel Tarschys som liberal är så oerhört rädd för en fri och öppen debatt och för att pröva tidigare intagna ståndpunkter.

Till sist vill jag komplettera med att till Daniel Tarschys säga att vår absoluta målsättning är att alla barn skall 1991 ha rätt till en plats inom den kommunala eller kooperativa barnomsorgen.

DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag är alls inte rädd för en debatt, särskilt inte om den – som nu håller på att ske inom socialdemokratien – leder till att den dogmatiska hållning som partiet har intagit steg för steg urgröps och att allt fler förnuftiga och kloka socialdemokrater utmanar den linje som partikongressen i

ovisst nit har valt. Jag välkomnar en sådan debatt, och den kommer jag inte att ha någon anledning att kritisera.

Orsaken till att jag ställde min fråga var ju att regeringen framträder med två olika uppfattningar. Jag hoppas att resultatet skall bli att regeringen antar den kloka uppfattning som företräds av allt fler socialdemokrater.

Statsministern sade att han anser att alla barn vilkas föräldrar förvärsarbetar skall ha rätt till kommunal barnomsorg. Varför skall då dagbarnvårdarnas barn förmenas denna rätt? Det är en fråga som jag inte har fått svar på.

Fler och fler socialdemokrater med erfarenhet utifrån fältet och direktkontakter med föräldrarna anser att det går att kraftigt öka utbudet av barnomsorg. Varför kämpar regeringen emot deras ansträngningar att vidga utbudet av barnomsorg?

Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Dagbarnvårdarnas barn skall självfallet icke förmenas rätten till kommunal barnomsorg. Det är bara en fråga om på vilket sätt man lämpligast skall ge dem del av denna.

Alla undersökningar visar att de allra flesta föräldrar vill ha sina barn inom den kommunala barnomsorgen. Det är därför som vi socialdemokrater lägger ner så stor kraft på att den vägen lösa frågan. Dessutom har vi uttalat att vi inom ramen för riksdagsbeslutet är beredda att pröva alternativ, och vissa sådana alternativ växer också fram.

Vi borde i stället kunna ena oss om att se till att ta fram de resurser som behövs för att lösa barnomsorgsfrågan. Detta är till syvende og sist vad det kommer att handla om. Daniel Tarschys.

DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag är helt överens om att de resurser som behövs skall tas fram. När vi i folkpartiet har krävt ökade resurser till barnomsorgen har vi självfallet utgått ifrån att alla de former som föräldrarna önskar skall stödjas. Vi utgår då inte bara ifrån undersökningar. Jag vet att socialdemokraterna hänvisar till SCB och till studier som har gjorts. Vi folkpartister menar att man kan låta föräldrarna själva ha ansvaret att träffa viktiga val, ge dem förtroendet att välja den barnomsorg som de vill ha. Sedan kan man gå in och med statsbidrag stödja den kvalitativt goda barnomsorg som växer fram. Jag hoppas att statsministern skall medverka till att bryta den dogmatiska attityd mot de nya alternativen som finns inom socialdemokratin.

Under den debatt som vi här har fört har statsministern uttryckt sin åsikt om att dagbarnvårdarnas barn bör ha rätt till kommunal barnomsorg. Jag undrar då varför regeringen är motståndare till de socialdemokrater ute i kommunerna som anser att statsbidrag bör utgå till Uppsalamodellen.

Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! När jag säger att dagbarnvårdarnas barn skal ha rätt till kommunal barnomsorg, utgår jag självfallet ifrån den situationen att när dagbarnvårdare går över till ett annat yrke eller en annan befattning skall vederbörande då också beredas möjlighet att omedelbart från 1991 kunna få en kommunal plats för sina barn.

DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Men så länge man förvärvsarbetar som dagbarnvårdare har man alltså inte den rätten.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1989/90:73 om viss information rörande Bofors vapenexport till Indien

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat utrikesministern om den svenska regeringen informerade den indiska regeringen om innehållet i RRV:s rapport rörande betalningar i samband med Bofors haubitsförsäljning.

Frågan har överlämnats till mig.

Regeringen beslöt den 4 juni 1987 att offentliggöra riksrevisionsverkets rapport om vissa utbetalningar från AB Bofors med undantag för de uppgifter om enskilda valutabetalningar som överlämnats till RRV av riksbanken.

Samma dag informerades den indiska regeringen om den offentliggjorda delen av riksrevisionsverkets rapport.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det i och för sig mycket knapphändiga svaret.

Jag vill fylla på med mera uppgifter i frågan. I Indien fick man ta emot en kopia av RRV-rapporten, men man fick inte se de sekretessbelagda avsnitten. Vid fyra tillfällen under sommaren 1987 tryckte man på från Indiens sida och ville ha ytterligare information om just det som stod i de sekretessbelagda avsnitten. Från början hade man begärt information om detta, nämligen om det förekom några mellanhänder. Det avsnittet blev sekretessbelagt. I augusti 1987 vände man sig direkt till regeringen och begärde återigen att få ta del av rapporten. Man förnekades detta. Den svenska regeringen hade tillgång till mycket viktig information som den vägrade att lämna ut. Detta har påverkat hela affärens utveckling i Indien, inte minst sedan de hemligstämplade delarna blev offentliggjorda.

Ännu mera märkligt i den här affären är att inte heller konstitutionsutskottet vid sina förhör fick ta del av de här uppgifterna. Om man granskar KU:s protokoll framkommer att t.ex. Ingvar Carlsson har sagt att det är en moralisk fråga och att man nog inte skall lämna ut uppgifterna. Vad har egentligen regeringen för moral i den här Indienaffären? Man undrar om det över huvud taget är möjligt att få denna vapenbyk tvättad offentligt och ordentligt, som utrikesministern har lovat mycket högtidligt och i full offentlighet.

Jag tycker att denna affär visar på något helt annat, nämligen att man skyddar intressen som knappast överensstämmer med de intressen som vi från denna församling borde skydda. Jag skulle vilja veta varför regeringen

inte lämnade ut uppgifterna. Varför håller man folk bakom ryggen på det här sättet? Vems intressen går man egentligen i den här affären?

Prot. 1989/90:20
7 november 1989

Svar på frågor

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag redovisade tidigare för riksdagen att den RRV-rapport som kom till regeringen innehöll såväl avsnitt som handlar om utrikessekretess som affärssekretess. Mot den bakgrunden hemligstämplade regeringen delar av utredningen. Riksbankens uppfattning i sekretessfrågan är densamma i dag. Vi har även fortsättningsvis haft anledning att hemligstämpla de delarna.

Herr talman! Regeringen skall leva efter de lagar och förordningar som riksdagen har beslutat om. Det är vad vi gör i det här fallet. Det är då viktigt att också leva upp till de regler som gäller.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag är medveten om att man skall leva upp till de regler och lagar som gäller. Det vore mycket bra om regeringen också gjorde det.

Den affärssekretess som regeringen har beslutat om, är också möjlig för regeringen att själv upphäva. Det är fullt möjligt att göra det. Min fråga är fortfarande: Varför gör man inte det? Varför går riksbankens intressen i denna fråga före de intressen som dels allmänheten i Sverige har av att ha en möjlighet att få veta hur sådana här affärer går till, dels befolkningen i Indien har av att få veta hur affärerna går till och vem man skall ställa till ansvar i de här frågorna? Jag kan inte tänka mig att den svenska riksbanken skall diktera alla dessa människors behov av kunskap och information.

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Ansvar finns hos Bofors. Redan 1987 när vi i regeringen fick rapporten uppmanade vi Bofors och sade att nu är det er sak att själva tala om hur det står till med de här affärerna. Ni får se till att tala om vad som finns och se till att reda ut det för de indiska myndigheterna. Detta handlar om affärskontrakt, och dem har regeringen inte skrivit.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Det är lätt att lägga över ansvaret på Bofors. Om Bofors inte tar ansvaret och inte talar om vad företaget har hållit på med, får regeringen ta det övergripande ansvaret. När man efter att ha beställt en rapport från riksrevisionsverket och fått den i sin hand, väljer att hemligstämpla de delar som man måste ha varit mycket medveten om var de delar som Indien ville ha information om, har man gjort en aktiv handling där man försvarar att sanningen kommer fram. Det är märkligt att man aldrig kan få se någon regeringsledamot ha ett uns av skam när det gäller alla de här vapenaffärerna som dras upp i offentligheten dag efter annan. Jag tycker inte att det vittnar om någon respekt för lagar och förordningar.

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag tycker att Gudrun Schyman tar stora ord i sin mun. Sedan jag tillträdde har jag med stor noggrannhet skött det som ankommer på

mig, och jag har gjort det inom ramen för de lagar och regler som riksdagen har fastställt.

För övrigt är konstitutionsutskottet väl medvetet om vad som står i hela rapporten.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Det är möjligt att Anita Gradin tycker att jag tar stora ord i min mun. Jag tycker faktiskt att det är befogat. Det är fråga om en stor affär, och det handlar om stora pengar och om många människors intresse av att få reda på vilka affärer den svenska regeringen gör med utländska regeringar. Det handlar om att vi över huvud taget skall få fram sanningen om vapenexporten så att vi kan göra en ordentlig bedömning av om den är trovärdig eller inte och om vi skall fortsätta med den eller inte. Det rör sig om stora moraliska frågor. Vi har all rätt att få all information, anser jag – därav de stora orden.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1989/90:79 om användningen i Indien av Boforstillverkade vapen

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat utrikesministern om det faktum att Indien beskjuoter Pakistan med svenska kanoner är förenligt med Sveriges anseende som freds- och nedrustningssträvande nation.

Frågan har överlämnats till mig.

De av riksdagen antagna riktlinjerna för krigsmaterielexporten innehåller en rad kriterier som vägs samman i en totalbedömning varje gång regeringen har att ta ställning till en utförelsansökan. På basis av en sådan totalbedömning, och efter hörande av utrikesnämnden, godkände regeringen år 1986 Bofors samarbetsavtal med Indien rörande fälthaubits 77B. Utförelsetillstånd för haubitsarna har därefter beviljats.

Konstitutionsutskottet har, när det granskade exporten till Indien våren 1988, inte funnit anledning att ifrågasätta regeringens bedömning av Indien som mottagarland för svensk vapenexport.

Haubitsförsäljningen sträcker sig över flera år. Jag vill hävda att den bedömning som regeringen gjorde år 1986, bl.a. av utvecklingen i förbindelserna mellan Indien och Pakistan, står sig. Förhållandet mellan länderna har inte försämrats sedan dess utan förbättrats. Det är min uppfattning att såväl Pakistans som Indiens nuvarande regeringar gör stora ansträngningar för att ytterligare förbättra de bilaterala förbindelserna. På många områden har dialogen fördjupats. Så har också under innevarande år skett beträffande den ännu oreglerade frågan om gränsdragningen i de otillgängliga bergsområdena kring Siachen-glaciären. Det är den svenska regeringens fasta förhoppning att denna utveckling skall fortsätta.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag förmodar att Anita Gradin är väl medveten om att vi inte delar synen på Indien som ett lämpligt land för vapenexport. Det har vi framhållit vid många tillfällen. Dess värre verkar det också som om vi far rätt, om man ser på vad som faktiskt händer.

Det förvånar mig att Anita Gradin säger i svaret att den bedömning som tidigare har gjorts står fast. Mot bakgrund av rapporten om de faktiska strider som pågår hade jag förväntat mig att man skulle kunna sansa sig i regeringen och säga att tiden kanske är mogen för en omvärdering av synen på Indien som mottagarland för svenska vapen. Jag tycker att det borde vara en rimlig åtgärd att tänka i de banorna.

Vad finns det för formulering om undantag i våra vapenexportrestriktioner som säger att vi skall kunna exportera vapen till ett land som har väpnad konflikt med sin granne? Jag skulle väldigt gärna vilja att Anita Gradin citerade den passus som medger sådana undantag. Jag förstår att man inte tänker dra några andra slutsatser av att det pågår väpnade konflikter än att man säger att det är okej. För mig är det totalt obegripligt. Utrikeshandelsministern anser tydligen att Indien uppfyller kriterierna i riktlinjerna för svensk vapenexport. Jag skulle vilja få dessa regler förtydligade för mig. Om jag läser dem rätt, skulle det vara omöjligt för Sverige att exportera vapen till Indien.

Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag tycker att jag har lämnat ett utförligt svar till Gudrun Schyman. Vi vet att hennes parti inte delar den uppfattning som majoriteten i riksdagen har när det gäller vapenexport.

Konstitutionsutskottet har granskat affären om haubits 77B och funnit det hela förenligt med de riktlinjer som gäller. Mot den bakgrunden fortsätter utförelsetillstånden för dessa haubitsar att gälla.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! I utländsk press kan man nu läsa entusiastiska uttalanden av indiska soldater och majorer om hur bra och förträffliga dessa vapen är för att skjuta mot pakistanska mål. Skulle detta faktum inte innebära någonting för regeringen vid en ny prövning av om Indien är bra som mottagarland? Skulle det faktum att det pågår en väpnad kamp inte kunna göra att regeringen omprövar denna fråga? I så fall förstår jag inte varför vi har dessa importrestriktioner över huvud taget.

Har man alltså en gång gått in och sålt vapen, skall man fortsätta oavsett hur den politiska och faktiska utvecklingen är i det landet. Da kan vi lika gärna skrota de vapenexportrestriktioner som finns. Jag kan inte dra någon annan slutsats. Det vore kanske ärligare, och då kanske vi slapp ifran alla dessa smutsaffärer som jag tycker belastar Sveriges rykte som fredsbevarande nation i världen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på frågorna 1989/90:157 och 181 om klassificeringen av vissa företag som nationella säkerhetsintressen

Svar på frågor

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Gunnar Hökmark har frågat mig om regeringens syn på vad som är avgörande för om svenska företag skall betraktas som nationella säkerhetsintressen.

Per Westerberg har frågat mig om jag avser att tillämpa en definition av nationella säkerhetsintressen som innebär att de 10 till 15 största svenska företagen skall klassas som sådana intressen. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

En särskild utredare har nyligen lagt fram ett betänkande (SOU 1989:37) om "Utländska förvärv av svenska företag". Betänkandet har remissbehandlats. Vidare har inom industridepartementet promemorian (Ds 1989:57) Ändrade regler om utländska företagsförvärv utarbetats. Promemorian är för närvarande föremål för remissbehandling.

För närvarande gäller enligt företagsförvärvslagen att utländska företagsförvärv skall medges, om det inte strider mot väsentligt allmänt intresse. I departementspromemorian föreslås ett nytt prövningskriterium, som utgår från den nationella säkerheten. Avgörande är således inte t.ex. företagets storlek.

Departementsförslaget innebär att vår lagstiftning på området anpassas till vad som är internationellt vedertaget.

Beredningen av betänkandet och promemorian pågår. Remissbehandlingen av promemorian avslutas den 20 december i år.

Min och regeringens syn på dessa frågor kommer att redovisas när förslag om ny företagsförvärvslagstiftning föreläggs riksdagen.

GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka industriministern för svaret på frågorna.

Jag välkomnar svaret eftersom det visar att den socialdemokratiska gruppen i näringsutskottet inte har något stöd i regeringen för sina synpunkter på hur man skall reglera ägandet i svenskt näringsliv. Det är bra, då det hade varit ytterligt allvarligt om det hade funnits stöd.

Men det borde finnas anledning för regeringen att ta initiativ till en diskussion om förutsättningarna för hur vi skall kunna behålla livskraftiga svenska företag i Sverige under svensk ägo. Problemet är inte att vi har för många eller för få bestämmelser när det gäller att klargöra under vilka villkor företag får köpas eller hur de skall kunna behållas i Sverige. Ett avgörande problem är det vikande sparandet i Sverige, som gör det svårare för svenska medborgare att vara köpare och ägare av aktier i svenska företag.

Det mest fundamentala problemet är att svenska företag måste kunna leva i en miljö som är vänlig, bra och fungerande för företagsamheten. Det kan man aldrig åstadkomma med hjälp av regleringar, som den socialdemokratiska gruppen i näringsutskottet tycks tro. Det viktiga är att skapa en miljö där svenska företag inte flyr från Sverige. Det är bra med investeringar i utlandet när de görs för att komma närmare marknader. Men det är en tragedi för

Sverige, om de sker på grund av att förutsättningarna för forskning och investeringar i Sverige är för dåliga.

Industriministern har här en viktig uppgift gentemot sina egna, och också mot den allmänna debatten, att visa att det stora problemet i Sverige är under vilka villkor svensk företagsamhet lever i dag.

PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Frågan har uppkommit med anledning av att socialdemokraterna i näringsutskottet enligt rapporter i pressen har uttalat att de 10 till 15 största svenska företagen inte skulle kunna förvärvas av utlänningar. Vi moderater blev naturligtvis litet chockerade över den uppfattningen, eftersom det vittnar om en ganska protektionistisk och närmast främlingsfientlig inställning till förvärvslagstiftningen. Vi menar att man måste försöka få likartade regler i Sverige och i den övriga västvärlden när det gäller förvärv av svenska företag resp. utländska företag.

I den Niklassonska utredningen har man velat snabba upp prövningen när det gäller förvärvslagstiftningen och även pröva färre fall och därmed få en mera samordnad lagstiftning med vad som gäller inom bl.a. den europeiska gemenskapen. Industriministerns svar gav dock inte klart besked i den här frågan. Har industriministern för avsikt att följa utredningen eller att åtminstone närma sig den lagstiftning som finns inom EG och därmed distansera sig från de socialdemokrater i näringsutskottet som har gett uttryck för en annan uppfattning? Eller sker det en seriös prövning av att även skärpa förvärvslagstiftningen i förhållande till vad som nu gäller?

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Gunnar Hökmark var nöjd med svaret. Per Westerberg tyckte att det var oklart på en punkt, nämligen frågan om det skulle bli en internationell harmonisering om förslaget i enlighet med promemorian genomförs. Jag sade direkt i mitt svar att departementsförslaget innebär att lagstiftningen på området anpassas till vad som är internationellt vedertaget.

PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag ber därmed att få tolka industriministern som att det pågår ett närmande och en harmonisering till det som gäller inom EG. Därmed tar man indirekt avstånd från de socialdemokrater i näringsutskottet som givit uttryck för en uppfattning i den rakt motsatta riktningen.

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Jag tycker att ledamöter i näringsutskottet, oavsett om de är socialdemokrater eller moderater, måste ha rätt att framföra det de anser vara rätt och riktigt i en fråga som är föremål för behandling och diskussion.

PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag delar helt uppfattningen att en fri debatt är angelägen. Men samtidigt är det viktigt att få fram vilka signaler vi ger till utlandet. Svenska företag köper många företag utomlands för att kunna behålla mark-

nadsandelar och vidga marknaderna. Vi måste därför redan nu visa att vi är beredda att ge utländska företag och placerare samma grundförutsättningar här i Sverige.

GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Industriministern sade att jag var nöjd med svaret. Det stämmer på grund av att jag tolkar det som ett mycket klart avståndstagande från vad de socialdemokratiska ledamöterna i näringsutskottet har sagt.

Nu gav industriministerns andra inlägg mig anledning till tveksamhet. Därför vill jag fråga konkret: Tar industriministern avstånd från vad de socialdemokratiska ledamöterna i näringsutskottet hävdade, när de sade att det skall finnas förbehåll som innebär att de 15 största företagen i Sverige inte skall kunna bli föremål för utländska köp? Det är denna oklarhet som vi måste komma till rätta med.

Jag, Per Westerberg och säkerligen industriministern tycker att det är trevligt med en debatt där man tycker olika. Men det är också trevligt om man ger raka och konkreta besked. Den möjligheten har industriministern nu.

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Jag har deklarerat i svaret att min och regeringens syn på dessa frågor kommer att redovisas när förslag om en ny företagsförvärvslagstiftning skall föreläggas riksdagen. Men jag har samtidigt sagt att den promemoria som är utarbetad inom industridepartementet och som är ute på remiss inte har företagens storlek som ett kriterium utan de nationella säkerhetsintressena. De internationella kriterierna kommer att tillämpas även i svensk lagstiftning, därest denna promemoria omsätts till lagstiftningsförslag.

PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Skall jag då tolka industriministern på ett sådant sätt att det endast är förändringar i den riktning som anges i denna promemoria som är aktuella, dvs. inte i motsatt riktning, vilket socialdemokraterna i näringsutskottet har antytt?

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1989/90:180 om utländska förvärv av svenska företag

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Gunnar Hökmark har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder så att hinder för utländska företagsförvärv utöver företagsförvärvslagstiftningen undanröjs.

Jag har nyss svarat på frågor av Gunnar Hökmark och Per Westerberg, där jag har sagt att min och regeringens syn på frågor om utländska företagsförvärv kommer att redovisas när förslag om ny företagsförvärvslagstiftning föreläggs riksdagen.

Utöver frågor som tas upp i den lagstiftningen övervägs inom industridepartementet inga särskilda lagstiftningsåtgärder eller liknande som har med utländska företagsförvärv att göra.

GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret även på denna fråga, men med ett större beklagande, eftersom detta svar innebär att regeringen inte avser att vidta några åtgärder när det gäller utlänningsförbehåll i aktiebolagslagstiftningen eller göra några förändringar i banklagstiftningen. Det innebär också att regeringen kommer att tillåta en fortsatt process, där internationaliseringen av vårt lands och andra länders ekonomi kommer att motverka förutsättningarna för företagande och verksamhet i Sverige och i praktiken därmed också missgynna svenska företag utomlands. Behålls utlänningsförbehållet i aktiebolagslagstiftningen kompliceras nämligen utländskt ägande av svenska banker. Då kommer förutsättningarna för svenska företag och svenska banker att verka på internationella marknader att i motsvarande mån bli sämre. Samtidigt kommer vi i Sverige inte att kunna ta del av den verksamhet och den kunskap som förmedlas genom ett internationaliserat företagande över gränserna. Detta svar är därför i dubbel bemärkelse negativt för svenskt näringslivs förutsättningar att bedriva aktiv svensk verksamhet i utlandet och med hjälp av utländskt kunnande i Sverige.

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Jag har svarat på den fråga som Gunnar Hökmark har ställt, nämligen om jag som industriminister har för avsikt att lägga fram några ytterligare förslag i denna sak. Eftersom varken aktiebolagslagstiftningen eller banklagstiftningen ligger inom industridepartementets ansvarsområde, kan jag inte svara på alla frågor. Gunnar Hökmark får i stället vända sig till andra statsråd med dessa frågor.

Jag tror att Gunnar Hökmark är medveten om att företagen frivilligt kan införa ett utlänningsförbehåll i enlighet med aktieförlagslagen. Men ett borttagande av utlänningsförbehållet sker enligt företagsförvärvslagstiftningen. Eftersom den frågan är föremål för behandling i den promemoria som vi tidigare har diskuterat, innebär det att kriteriet för denna prövning också blir förändrad i enlighet med det allmänna kriteriet. Det blir alltså det nationella säkerhetsintresset som även i detta sammanhang kommer att ligga till grund för prövning om borttagande av utlänningsförbehållet.

GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Industriministern ger ju här inte uttryck för sina personliga åsikter utan svarar för regeringens åsikter. Industriministerns svar, där han hänför en del av dessa frågor till andra departement, tyder på en viss osäkerhet, som ger mig anledning att fråga om man inom regeringen överväger att undanröja andra hinder för utländska förvärv i den svenska lagstiftningen. Det är en fråga som är relativt rimlig att ställa med anledning av den diskussion som vi har haft.

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Jag svarar på frågor som gäller industridepartementet. Har Gunnar Hökmark intresse av att fråga om verksamheten inom andra departement, får han rikta frågan till de statsråd som är ansvariga för dessa departement.

GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Då måste jag med beklagande konstatera att industriministern i ett ärende som otvivelaktigt rör hans ämbete inte har skaffat sig information från de andra departementen, så att han i detta sammanhang kan svara på en fråga som direkt hänger samman med utländska förvärv av svensk företag.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1989/90:171 om förstärkt stöd åt utsatta kvinnor i tredje världen

Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Sonia Karlsson har frågat mig vad jag ämnar göra för att inom det svenska biståndet förstärka stödet till de utsatta kvinnorna i tredje världen.

Sverige gör redan genom sitt bistånd mycket för att bidra till ett bättre liv för kvinnorna i tredje världen. Men självfallet måste vi i Sverige hela tiden sträva efter att förbättra biståndet också på detta område. Förutom särskilda insatser för kvinnorna krävs en insikt om hur betydelsefulla u-landskvinnor är för u-ländernas produktion och utveckling i dess helhet.

Jag anser att det måste vara grundläggande i allt utvecklingssamarbete att få med kvinnor på alla nivåer i pågående och planerade utvecklingsprogram och i beslutsprocessen i utvecklingsländerna. Detta är vår huvudstrategi. Samtidigt vet jag att det kan vara nödvändigt att komplettera arbetet med specifika kvinnoprojekt. Dessa projekt kan tjäna som spjutspets för att man så småningom skall nå det övergripande målet om att u-landskvinnorna skall få glädje av och kunna delta på lika villkor i utvecklingsarbetet.

Såväl i det bilaterala biståndet som i det multilaterala arbetet strävar vi efter både att integrera kvinnor i utvecklingen och att göra specialinsatser för kvinnor.

Vid en internationell jämförelse kan man konstatera att svenskt kvinnoinriktat bistånd – särskilt genom SIDA – har kommit långt på väg. Liksom Sonia Karlsson anser jag dock att mer kan göras.

För att förstärka det kvinnoinriktade biståndet inom de svenska biståndsmyndigheterna – särskilt de mindre biståndsmyndigheterna vid sidan av SIDA – kommer jag att låta göra en särskild översyn. Syftet är att analysera det bilaterala biståndet ur kvinnoösynpunkt och lägga fram förslag om vad som ytterligare kan göras.

Jag vill med detta starkt framhålla betydelsen av u-landskvinnan i biståndssamarbetet. Denna betydelse bör i än högre grad genomsyra arbetet i alla svenska biståndsmyndigheter.

SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka biståndsministern så mycket för svaret. Det var positivt, särskilt med tanke på att man vid översynen aktivt skall ta fram förslag om vad som ytterligare kan göras för att förbättra biståndet från kvinnosynpunkt.

Även om Sverige redan nu gör mycket genom sitt bistånd till kvinnorna i tredje världen, är det självklart att Sverige alltid måste sträva efter att ytterligare förbättra det, eftersom behoven i dessa länder är så stora. Bistånd till kvinnor i tredje världen blir också ett bistånd till barnen, eftersom kvinnorna har ett avgörande ansvar för försörjningen av barn och familj. Det är mycket betydelsefullt, som biståndsministern sade, att kvinnorna blir delaktiga i pågående och planerade utvecklingsprojekt, eftersom biståndet annars riskerar att inte komma kvinnorna till del i den omfattning som är avsikten. Jag vill därför som avslutning även fråga biståndsministern om det i dag på SIDA och på biståndskontoren finns personella resurser i tillräcklig omfattning för att bevaka kvinnoaspekten i Sveriges u-landsbistånd.

Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! SIDA har sedan en tid en särskild kvinnoenhet med handläggare och en chef. Och på alla 16 biståndskontoren finns det någon person som är direkt ansvarig för kvinnofrågor. På 13 av biståndskontoren finns det en speciell kvinnohandläggare, och vid de andra 3 är det någon som vid sidan av andra uppgifter har hand även om kvinnobiståndet. Sverige är därför relativt väl rustat för detta. Men det handlar ju inte bara om vad dessa speciella handläggare gör, utan det handlar i hög grad om att integrera insikten om kvinnornas betydelse i allt u-landsbistånd, och i detta sammanhang kan mer göras.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1989/90:164 om remissbehandlingen av regionalpolitiska kommitténs betänkande fungerande regioner i samspel

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Börje Hörnlund har frågat mig om regeringen är beredd att ta initiativ till att bygdekommittéerna får rättvisa möjligheter att ta ställning till den regionalpolitiska utredningen i dess helhet och inte bara till majoritetens förslag.

Regionalpolitiken har under de senaste åren engagerat många enskilda människor runt om i landet, inte minst genom den nyss avslutade landsbygdskampanjen. Efter förslag från bl.a. Nationella folkrörelsekommittén utarbetades genom arbetsmarknadsdepartementets försorg en populärversion av den regionalpolitiska kommitténs omfattande betänkande. Tanken var att detta material skulle kunna användas av studiecirklar, bygdekommittéer och andra som på kort tid ville ta del av den regionalpolitiska kommitténs förslag och framföra sina synpunkter. På så sätt ville vi åstad-

komma en bred folkremiss vid sidan om den officiella remissen till myndigheter och organisationer.

Börje Hörnlund har reagerat mot att populärversionen inte redovisar reservanternas synpunkter utan bara vilka ledamöter som har reserverat sig.

Det går givetvis att ha synpunkter på hur en populärversion bör utformas. Syftet var att stimulera diskussionerna ute i landet och få ett brett engagemang från så många som möjligt. Jag är övertygad om att detta också kommer att uppnås. För dem som vill fördjupa sig i kommitténs slutbetänkande i dess helhet finns naturligtvis alla möjligheter till detta.

Enligt min mening har alltså bygdekommittéerna redan de rättvisa möjligheter att ta del av den regionalpolitiska utredningen i dess helhet som Börje Hörnlund efterlyser.

Då Börje Hörnlund, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav tredje vice talmannen att Göran Engström i stället fick delta i överläggningen.

GÖRAN ENGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på Börje Hörnlunds fråga. I Börje Hörnlunds frånvaro är det möjligt att diskussionen kommer att föras med litet mindre temperament. Jag tycker ändå att det är viktigt att vi fäster blickarna på hanteringen. Landsbygdeskampanjen "Hela Sverige ska leva" har verkligen engagerat folk. Vid en konferens för en tid sedan i Östersund var det ingen mätta på lovsången till det breda engagemanget i de ca 1 000 bygdekommittéer som hanterat frågan. När nu detta ärende hanteras politiskt och kommer in i sitt beslutsskede, är det viktigt att alla människor som deltar i diskussionen får ett så brett beslutsunderlag som möjligt. Det menar vi att man skulle ha fått om de reservationer och särskilda yttranden som lämnats till utredningen hade skickats med i den folkliga populärutgåvan. Jag tror att dessa kommittéer verkligen hade haft förmåga att läsa in även centrens 45-50-sidiga reservation, som hade givit ett bättre underlag. Där tas upp ganska många viktiga politiska frågor, exempelvis frågan om ändrade stödområdesgränser och införande av begreppet mellanstäder, som kommittéerna verkligen hade haft anledning att fundera över.

Jag tycker att frågan har hanterats illa från departementets sida. Jag måste fråga mig: Var avsikten att hålla tillbaka information från kommittén?

Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Avsikten med populärversionen var att se till att många fler än de officiella remissvararna skulle få chansen att gå igenom det omfattande regionalpolitiska betänkandet. Vi satte i gång väldigt tidigt med att gå igenom betänkandet och skriva populärversionen för att man skulle spara så mycket tid som möjligt. Det regionalpolitiska betänkandet kom ut ett par månader senare än det var tänkt från början. För att ge de bildningsförbund som ser till att bygdekommittéerna får möjlighet att svara en chans att få ut materialet var det viktigt att vi använde tiden så effektivt som möjligt. Det har vi alltså gjort.

De som vill ta del av både hela remissmaterialet och reservationerna får

om de hör av sig till departementet, hela materialet – naturligtvis också centerns i det här fallet mycket omfattande reservation, nästan lika omfattande som hela populärversionen ensam. Vi har efter förfrågningar skickat ut reservationer till olika studiegrupper och kommittéer. Det har inte på något sätt varit ett försök att strypa debatten. Tvärtom är populärversionen till för att stimulera till debatt.

GÖRAN ENGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag tar fasta på att avsikten inte var att strypa debatten, men jag måste fortfarande konstatera att frågan är illa hanterad. När den här frågan till statsrådet blev bekantgjord tog departementet fram en stencil som skulle skickas ut. I den återfinns ungefär fem sex sidor av de 45–46 sidor som Börje Hörnlunds reservation omfattar. Dessutom är det inte angivet vem som har lämnat reservationer och särskilda yttranden. Jag tror att man även med populärutgåvan måste vara aktiv och söka sig ytterligare information, vilket egentligen inte skulle ha behövts.

När nu departementet inte har kunnat ge ut materialet på ett sätt som hade varit önskvärt, kan jag säga att alla som är intresserade naturligtvis kan vända sig till centerns riksdagskansli. Vi har tagit fram en särskilt tryckt utgåva av reservationen. Där återfinns våra synpunkter på frågor som begreppet mellanstäder, ändrade stödområdesgränser och insatser speciellt för landsbygden. Även där står vi till förfogande när det gäller ett brett folkligt samråd precis som när det gäller skatterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1989/90:139 om bristen på utbildad personal i barnomsorgen

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jan Andersson har frågat mig vilka åtgärder som planeras i utbildningsdepartementet för att tillgodose behovet av utbildad personal inom barnomsorgen i framtiden.

Vi har på senare år ökat dimensioneringen av förskollärlinjen. Problemet har emellertid varit att det i Stockholm är svårt att besätta utbildningsplatserna. Det är därför knappast bristen på utbildningsplatser som främst orsakar barnomsorgens personalproblem.

Just nu bereds kommande års budget. Därvid prövas också frågan om omfattningen av barnomsorgsutbildningarna. Till detaljerna i den frågan ber jag att få återkomma i januari när budgetpropositionen framläggs.

JAN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret. Det har tidigare under frågestunden i dag varit debatt om det befarade hindret för att barnomsorgsutbyggnaden skall vara klar 1991, vilket vi i riksdagen har som mål. I det fallet diskuterade man olika privata alternativ. Jag tror att det hindret är betydligt överdrivet. Jag tror inte heller att otillräckliga statsbidrag och

den överhettade bostadsmarknaden är så stora hinder i dagsläget. Däremot är jag ganska övertygad om att bristen på personal är ett stort hinder för utbyggnaden inför 1991 och kanske framför allt för åren därefter. Bl.a. Kommunförbundet och socialstyrelsen har redovisat ganska höga siffror när det gäller bristen på framför allt förskollärare. Situationen är inte densamma när det gäller barnskötare.

Själv kommer jag från Helsingborgs kommun. Helsingborgs kommun har uppvaktat utbildningsdepartementet. Vid den senaste storstadsdelegationen, där representanter för de större kommunerna samlades, framställdes en ganska entydig bild, nämligen att det är alldeles för litet personal som anställs i förhållande till avgångarna. Dessa avgångar beror inte, som i Stockholmsfallet, på stor personalomsättning. Det är inte bara situationen i vår kommun, utan denna situation råder i många andra kommuner. Därför finns det kanske skäl att använda olika lösningar i olika delar av landet. Reaktiveringspengar är kanske lämpliga i Stockholm med dess höga personalomsättning, men det är definitivt inte en lämplig lösning i kommuner som har en personalomsättning på under 5 % och som inte har möjlighet att anställa förskollärare – eller i varje fall ser att man inom de närmaste åren inte kommer att kunna göra det. I dag kan man inte tillsätta vikariatjänsterna. Man kanske bara har en sökande per tjänst, och det rekryteras 10–15 nya per år även om behovet ligger på 40–50. Därför är jag – och många med mig – övertygad om att utbildningen av förskollärare måste öka.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag och Jan Andersson kan vara överens om att utbildningsfrågan är mycket central. Samtidigt vill jag i mitt svar påpeka att vi på vissa håll har överskott av utbildningsplatser. Detta är alltså inte det problem som för ögonblicket är störst. Jag vill också understryka att det i regeringen förekommer nära kontakter mellan socialdepartementet och utbildningsdepartementet för att vi skall kunna svara för en hygglig barnomsorg och tillgodose de krav som vi har ställt upp för kommande år. På den punkten kan jag försäkra Jan Andersson att vi inte lämnar någon möda ospard.

JAN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för den försäkran. Det låter lovande.

Enligt de uppgifter jag har fått är det i Stockholm man inte kan besätta utbildningsplatserna. På vissa andra håll i landet där det finns brist på förskollärare är det på åtskilliga ställen två sökande per plats. Eftersom det råder brist på förskollärare vore det lämpligt att öka antalet utbildningsplatser på de orterna.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Mitt intryck är att det är svårt, i synnerhet när det gäller förskollärare, att flytta på människor efter utbildningen. Jag har därför med ett visst intresse lyssnat på tankar och argument som har framförts från bl.a. Borås. Man pekar där på svårigheten att enbart till Borås rekrytera förskollärare som är utbildade i Göteborg.

De argumenten har jag noterat och lagt för bedömning i utbildningsdepar-

tementet, utan att jag för den skull i dag är beredd att redovisa vilka slutsatser jag har möjlighet att dra redan i kommande budgetproposition.

Prot. 1989/90:20
7 november 1989

JAN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker det låter lovande i det här läget. Jag förstår att inga vidare löften kan ges här. Samma synpunkter har också kommit från lärarhögskolan i Malmö när det gäller nordvästra Skåne.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

10 § Svar på fråga 1989/90:152 om viss upphandling av talboks- och punktskriftsbiblioteket

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Åke Gustavsson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av den upphandling av tal- och punktskriftsböcker som nyligen ägt rum vid talboks- och punktskriftsbiblioteket.

För två veckor sedan svarade arbetsmarknadsministern på en fråga som också rörde bibliotekets upphandling. Hon anförde då att hon utgick från att upphandlingen skett på ett korrekt sätt. Det gör även jag.

Självfallet är det ett problem när politiska synpunkter av delvis motsatt innebörd ställs mot varandra. Men dessa får förutsättas bli beaktade, då bestämmelserna tillämpas på ett riktigt sätt.

Från Synskadades riksförbunds sida har det framförts starka klagomål mot att synskadade i jämförelse med seende har tillgång till endast en begränsad del av litteraturutbudet. Ett effektivt sätt att råda bot mot detta är bl.a. att genomföra en upphandling som innebär låga priser med bibehållen hög kvalitet.

ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga. Jag delar uppfattningen att det skall vara låga priser till jämn och hög kvalitet. Jag hävdar dock, att om man i detta fall gör en beräkning av kostnaderna när det gäller en genomsnittsbok i punktskrift, är det upphandlade alternativet dyrare än det anbud som Tal & Punkt AB lämnade in. För att uttrycka det mer exakt ligger kostnaden totalt på 6 227 000 kr., medan Tal & Punkt AB:s anbud ligger på 6 168 000 kr. Kvaliteten när det gäller Tal & Punkt AB:s produkter torde däremot ingen ifrågasätta.

Jag hävdar att man allvarligt kan ifrågasätta om inte fallet borde ha underställts regeringen just med hänsyn till de sysselsättningspolitiska konsekvenser beslutet får. Det innebär nämligen att 18 kvinnor i Kiruna blir arbetslösa och att fem synskadade kanske för gott ställs utanför arbetsmarknaden. Detta är allvarligt, och jag anser inte att upphandlingen har gått till på rätt sätt och prövats med det allvar som borde ha skett. Detta är bakgrunden till min fråga.

Jag anser inte att man har tagit rimlig hänsyn till sysselsättningspolitiska och sociala aspekter, tidigare gjorda statliga investeringar och möjligheten

17

att bereda handikappade sysselsättning. Sist, men inte minst, har man genom det beslut man nu har fattat inte givit de synskadade rätt till inflytande över produktionen. Det tycker jag är allvarligt.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Vi befinner oss i den litet märkliga situationen att Åke Gustavsson som ledamot av riksdagen självfallet har möjlighet att i riksdagen ifrågasätta hanteringen av upphandlingen och d.ä. rvid ställa sig kritisk till förfarandet. På motsvarande sätt kan jag som ansvarigt statsråd inte göra en annan värdering än att ta ställning till frågan huruvida upphandlingen enligt mitt bedömande skett enligt de regler som gäller.

Vi har ett system där de olika myndigheterna har självständiga styrelser som har att fullgöra sina uppgifter. I det här sammanhanget är det styrelsen för talboks- och punktskriftsbiblioteket som har att ta ställning till de offerter som ligger. Regeringen har då inte möjlighet att ta över prövningen.

Mot bakgrund av ett antal sådana här exempel, där man finner att olika syften och ambitioner ställs mot varandra, kan man naturligtvis ompröva huruvida upphandlingen skall beslutas av regeringen eller styrelsen och huruvida man skall ha en övergripande politisk styrning – så långt kan jag tillmötesgå Åke Gustavsson i hans bedömning. Men såsom reglerna och organisationen för närvarande är vill jag ändå hävda att man har följt en rimlig ordning.

När det sedan gäller sysselsättningen i Kiruna har Synskadades riksförbund verksamhet på det här området med avdelningar både i Stockholm och Kiruna. Förbundet har naturligtvis att som företagare ta vederbörlig hänsyn till arbetsplatsers olika förutsättningar i olika delar av landet.

ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag skall först kommentera det sist sagda. Det är i det här fallet basen för verksamheten som rycks undan, och då har man inte mycket att bedriva verksamhet med. Det tror jag statsrådet inser lika väl som jag.

En annan sak är att det är möjligt, eller kanske t.o.m. uppenbart, att det här är fråga om syften som ställs mot varandra. Här vet uppenbarligen inte den högra handen vad den vänstra gör.

När man av regionalpolitiska skäl har gjort investeringar och satsningar med statligt stöd, har man samtidigt efteråt ryckt undan möjligheterna att driva verksamhet. Det tycker jag är att missbruka den offentliga sektorns medel.

När det gäller upphandlingsförordningen, vilken statsrådet inledningsvis hänvisade till, sägs där explicit att man har möjlighet att ta sysselsättningspolitiska hänsyn och att man då skall underställa frågan regeringens prövning. Det har inte skett i det här fallet.

Utöver detta sägs i förarbetena till lagstiftningen att verksamhet i de nordligaste länen skall ges företräde. Det har icke heller skett i det här fallet. Detta tycker jag är anmärkningsvärt.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag vill mycket kort utöver det jag redan sagt erinra om att det finns ytterligare konfliktpunkter där olika intressen ställs mot varandra.

Såvitt vad jag förstår är bakgrunden till den mycket starka betoning på volymen i upphandlingen som talboks- och punktskriftsbiblioteket har gjort att det i många sammanhang utsätts för kritik för att det inte ser till att tillräckligt stor andel av litteraturutgivningen kommer som talbok. Man har alltså låtit ambitionen när det gäller volymen vara vägledande vid upphandlingen. Det tycker jag det finns anledning att både påpeka och visa viss respekt för.

ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag har som kommentar till det statsrådet senast sade bara en fråga: Om det är så att statsrådet utöver de konfliktpunkter jag pekade på anser att det finns ytterligare punkter som ställs mot varandra, hade det då inte varit rimligt att man underställt regeringen frågan, innan man gjorde ställningstagandet?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! På den frågan kan jag mycket enkelt svara följande. Hade det varit så att den konfliktpunkt jag hänvisade till – önskemålet om att få en högre volym – krävt ett särskilt ställningstagande från regeringen hade ett sadant kommit.

Regeringen har efter riksdagsbeslut anvisat medel för verksamheten och därmed angivit de maximala ekonomiska ramar inom vilka man arbetar och därutöver uttalat att man skall ha som ambition att ge ut så många böcker som möjligt för pengarna. Jag tycker inte att det då behövs en särskild prövning av regeringen i en extra omgång.

ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara erinra om att kostnaden för en genomsnittsbok på punktskrift var lägre i Tal & Punkt AB:s offert än i offerten från det företag som man sedan slöt avtal med.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1989/90:169 om avlivningen av djur för vetenskaplig forskning

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Björn Samuelson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av uppgifter i press och TV om oetisk avlivning av djur i samband med den svenska Antarktisexpeditionen vintern 1988–1989.

De uppgifter Björn Samuelson hänvisar till avser svensk forskning i Antarktis i samband med den mycket framgångsrika svenska expedition som företogs föregående vinter. Expeditionen har genomförts på ett sätt som överensstämmer med Sveriges åtaganden enligt Antarktisfördraget och övriga konventioner i anslutning till denna och olika antagna rekommendationer. Detta gäller givetvis även frågan om utnyttjande av djur i vetenskapligt syfte. Det är självklart att forskarna i sitt arbete följer samma etiska normer som vid forskning i Sverige.

Bakgrunden till att 34 pingviner avlivades är ett forskningsprojekt, som studerar utbredningen av vissa miljögifter i Antarktis, framför allt tungmetallen kadmium. Djuren har avlivats med samma metod som utnyttjas vid avlivning av sjuka djur i Sverige, nämligen en stor överdos sömnmedel. Njurarna har därefter tillvaratagits för analys. De forskare som ansvarat för avlivningen har enligt expeditonsledningen nödvändiga kunskaper och erfarenheter av detta slag av arbete. Så snart misstankar om att inte alla djur var döda framförts till expeditonsledningen genomfördes en kontroll. Denna visade inte på något anmärkningsvärt.

Det är expeditonsledningens uppgift att se till att verksamheten bedrivs i enlighet med såväl föreskrifter som vedertagen praxis. Regeringen avser således inte att vidta några åtgärder med anledning av det inträffade.

BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Först vill jag tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Jag skall inte gå in i någon detaljdebatt här, utan bara göra en anmärkning och säga att det finns olika uppgifter om hur avlivningen har gått till och hur den har lyckats.

Det är viktigt att vi här i riksdagen återkommer med en seriös debatt om användandet av djur inom forskning och utbildning, och vi har sådana diskussioner åtminstone vart tredje år i samband med att regeringen avlämnar sin forskningspolitiska proposition. Bara det att utbildningsministern har gjort förfrågningar om eventuella händelser i samband med Antarktisexpeditionen är positivt. Det gör nämligen att frågan om etik i samband med djurförsök hålls levande.

Jag ville ta upp frågan för att utåt visa att vi som aktiva utbildningspolitiker, både jag och utbildningsministern, försöker följa och delta aktivt i debatten om etik vid djurförsök när det gäller forskning och utbildning. Jag hade naturligtvis också ställt denna fråga om riksdagen hade varit i gång när beaglehundarna fick sätta livet till.

Jag vill ändå ställa en fråga till utbildningsministern: Ämnar regeringen på något sätt följa upp debatten om etik i samband med forskning och användandet av djur i den forskningspolitiska propositionen? Ämnar regeringen lägga fram förslag som innebär att djurförsök mer och mer kan frångås?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Den fråga som Björn Samuelson ställer är naturligtvis mycket central för varje forskningspolitiskt ställningstagande. Skall vi ha försöksdjur? Just det aktuella fallet är ett ganska bra exempel på den konflikt som kan uppstå av etiska skäl.

En forskningsexpedition till Antarktis söker finna samband mellan miljögifter och förhållandena i Antarktis, och för att kunna genomföra den forskningen, som kan lämna väsentliga bidrag till miljöforskningen i arbetet på att skapa en bättre värld, behöver man göra vissa djurförsök. Då är det inte så enkelt att kategoriskt säga att vi inte tillåter några som helst djurförsök. Det var nödvändigt att forska med hjälp av njurarna från ett antal pingviner, och de forskningsresultat som därvid framkommer kan visa sig vara av avgö-

rande värde för att en framtida miljöpolitik skall kunna formas som på detta område är till gagn för alla.

Den diskussionen får vi tillfälle att föra många gånger, i forskningspropositionen och i andra sammanhang. Jag sätter därför värde på att Björn Samuelson har tagit upp och aktualiserat diskussionen, därför att den visar – förutom att vi i varje fall måste granska och kontrollera att det inte görs missgrepp och att gränser inte överträds – att vi i varje läge måste pröva varje fråga, varje angelägenhet för sig och att vi inte kan ha alltför kategoriska regler, där vi uteslutande rör oss med schabloner.

BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Nej, jag utesluter inte heller att det ibland är nödvändigt att använda djur och djurkroppar för att forskningen skall gå framåt och kanske t.o.m. för att just det djur som vid ett visst tillfälle måste avlivas skall kunna räddas. Men det är också vårt ansvar att hålla den här debatten mycket levande. Det är mitt ansvar som utbildningspolitiker och Bengt Göransson ansvar som utbildningsminister att främja en utveckling som går dithän att man i vissa fall, där man tidigare har varit hänvisad till djurförsök, nu söker nya vägar, t.ex. med hjälp av datorer.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! I det aktuella fallet har regeringen alltså tagit ställning när den har medgivit att expeditionen får genomföras och klargjort att man måste följa vissa grundläggande regler för verksamheten. Det har riktats kritik mot expeditionen för att den i vissa stycken inte har följt de etiska regler som gäller, och där har jag som regeringsledamot inte någon annan möjlighet än att undersöka detta genom att begära en rapport av dem som har haft expeditionens ansvaret.

När jag i detta sammanhang resonerar med Björn Samuelson har jag alltså velat understryka att vi inte kommer undan det ställningstagandet, och då måste det politiska beslutet alltid handla om att ge regler som dels är fasta och säkra i varje enskild situation, dels är utformade så att vi efteråt har möjlighet att kontrollera huruvida de har tillämpats.

BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag kan förstå vartenda ord som Bengt Göransson säger om villkoren för regeringen i dessa sammanhang, men jag återkommer till min fråga: Ämnar regeringen i samband med den forskningspolitiska propositionen i vår lägga fram förslag som innebär att man komma vidare inom forskningsteknologin och undvika djurförsök?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag har svårt att se att regeringen skulle kunna lägga fram något schablonförslag beträffande djurförsök som skulle vara tillämpligt både i medicinsk forskning på Karolinska institutet och vid Antarktisexpeditioner. Det jag kan försäkra Björn Samuelson är att de etiska frågorna ägnas stor uppmärksamhet i alla sammanhang, självfallet också i forskningspropositionen.

BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag noterar naturligtvis att det inte läggs fram några schablonförslag när det handlar om etik.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1989/90:178 om åtgärder mot videovåld

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Birger Andersson har frågat justitieministern om regeringens uppfattning om nödvändigheten av åtgärder mot videovåld. Frågan har överlämnats till mig.

Den s.k. våldsskildringsutredningen (U 1985:10) avslutade i mars 1989 sitt arbete. Utredningen har lagt fram två betänkanden som innehåller förslag till åtgärder mot våldsskildringar i videogram, dels Videovåld II (SOU 1988:28), dels Censurlagen (SOU 1989:21). Förslagen innebär bl.a. en skärpning av straffen för olaga våldsskildringar och ökad tillsyn och kontroll av videomarknaden. Förslagen har remissbehandlats, och ställningstaganden till vilka åtgärder som skall vidtas för att lösa de allvarliga problemen rörande våldsskildringar bereds för närvarande inom regeringskansliet. Jag avser att inom kort föreslå regeringen att inhämta lagrådets yttrande över lagförslag på detta område.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

En av anledningarna till min fråga om videovåldet är att det tycks råda mycket delade meningar inom regeringen. Statsministern har nämnt videovåldet som en av bakgrundsfaktorerna till den allmänna brottsligheten, och redan för ett par år sedan meddelade han att hans inställning mer och mer hade blivit den att man måste försöka hitta en utväg för att införa förhandsgranskning, så att man effektivt kan få bort de värsta videofilmerna.

I en intervju i förra veckan sade emellertid justitieminister Laila Freivalds: Videovåldet bidrar inte heller i någon större utsträckning till att skapa våld.

Både i Sverige och utomlands bedrivs omfattande studier om mediernas inverkan på människan och hennes beteende. Forskarna är överens om att den information som förmedlas genom rörliga bilder har stor, ofta mycket stor, genomslagskraft. De flesta massmedieforskare är också överens om att det blir negativa effekter för i synnerhet barn och ungdomar när de ser våldsprogram. Barn och ungdomar blir aggressiva, skrämde och ängsliga och får sämre koncentrationsförmåga. Särskilt barn och ungdomar som är känslomässigt instabila tycks i högre grad än andra söka sig till våldsprogram, och dessa program förstärker i sin tur dessa barns och ungdomars instabila beteende. Det uppstår s.k. cirkeleffekter.

Jag vill därför fråga utbildningsministern: Varför är regeringens handläggning så långsam? Varför förhalar regeringen en så viktig fråga?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Regeringen förhåller inte alls denna fråga. Regeringen har däremot – vilket jag tycker att Birger Andersson borde uppskatta i en fråga som i hög grad berör yttrandefriheten – valt att göra en mycket noggrann utredning och en mycket noggrann prövning för att inte utsätta ett förslag för det som hände första gången en videolagstiftning redovisades för riksdagen, nämligen att en betydande och tillräckligt stor minoritet kunde bordlägga ett lagförslag ett helt år, därför att det i det ögonblicket inte bedömdes tillräckligt berett, tillräckligt genomlyst. Regeringen har alltså sett till att vi fått en omfattande utredning. Denna har varit ute på remiss. Ett stort antal organisationer och engagerade personer har yttrat sig och givit sina synpunkter.

Jag har ansett det vara nödvändigt att läsa igenom och ta intryck av de många synpunkter som har framförts och har inte betraktat organisationsremisser, företagsremisser eller enskildas synpunkter som någonting som man bara går förbi för att lägga fram ett förslag som man på förhand under alla förhållanden har tänkt lägga fram.

Regeringen har alltså tagit intryck av det som är sagt. Jag har aviserat att vi inom kort kommer att gå till lagrådet för att lagligt pröva ett förslag till framtida åtgärder mot videovåld. Detta är både att ta på allvar problemets omfattning och vikt och att respektera den lagstiftande församlingens rätt till insyn och kontroll i en demokratisk beslutsprocess.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill erinra utbildningsministern om att våldsskildringsutredningens betänkande Videovåld 2 kom i maj 1988. Förra gången vi diskuterade videovåldet i riksdagen var i maj 1988. Man kan läsa i KU:s betänkande att efter remissbehandling kommer regeringen att kunna ta ställning till frågan om åtgärder mot videovåld under hösten 1988. Det meddelades alltså redan i propositionen 1987/88 nr 100, bil. 10, s. 42.

Vidare säger utskottet:

Utskottet vill dock understryka det angelägna i att våldsskildringsutredningens betänkande sker skyndsamt, så att riksdagen så snart som möjligt får ta ställning i frågan.

Det sade alltså riksdagen i maj 1988. Och nu säger utbildningsministern här att det kommer en proposition – såvitt jag kan förstå någon gång under våren 1990. Jag har lagt märke till att det i propositionsförteckningen för närvarande inte finns en enda proposition från utbildningsdepartementet. Men jag för min del tycker att denna fråga har förhalats. Det är en mycket viktig fråga, så jag hoppas att utbildningsministern verkligen ser till att det kommer en proposition som föreläggs riksdagen.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Propositionsförteckningen för hösten upptar ingen proposition från utbildningsdepartementet. Det finns emellertid propositioner från utbildningsdepartementets område, vilket Birger Andersson torde veta. Det finns dessutom, vilket jag just har redovisat, en avsikt att till lagrådet redovisa ett förslag om hantering av videovåld.

Sedan vill jag påpeka att den särskilda utredningen, våldsskildringsutred-

ningen, också har lämnat förslag om film- och biografensur. Att genomföra en stor lagstiftning för videogram utan att man samtidigt tar hänsyn till samma filmers hantering i filmformat är faktiskt inte lämpligt.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill erinra utbildningsministern om – det känner utbildningsministern säkert till – att man i andra länder, våra grannländer, hunnit väldigt mycket längre när det gäller att komma till rätta med våldsskildringar i videofilmer. I Finland har man en lag om obligatorisk förhandsgranskning av videogram. I Norge har man registrering. Och om vi går vidare, kan vi konstatera att man i Storbritannien sedan flera år tillbaka har en obligatorisk förhandsgranskning. Likaså krävs det i Tyskland förhandsgranskning av alla filmer och videogram som tillhandahålls dem som inte fyllt 18 år.

Jag vill fråga utbildningsministern: Finns det förhoppning om att det kommer kraftigt skärpta förändringar när det gäller möjligheten att stoppa våldsskildringar i videofilm?

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag har redovisat att regeringen kommer att få förslag om en skärpt lagstiftning i fråga om våldsskildringar i videogram. Innehållet i ett sådant förslag kan jag självfallet inte redovisa, innan regeringen har kunnat ta ställning till det.

Därutöver vill jag bara säga att en jämförelse med andra länder inte är helt ointressant. Det är inte alldeles givet att finska barn och ungdomar och finska 40-åringar ser våldsfilm av mildare art än svenska barn, ungdomar och 40-åringar ser. Det vet vi faktiskt ingenting om. Vi kan konstatera att man varje söndag i våra kvällstidningar har omfattande erbjudanden om postorderhandel från utlandet, där man kan direkt skaffa sig videofilmer av olika slag. De omfattas, såvitt jag kan förstå, inte av den generella förhandsgranskning som man tillämpar exempelvis i Finland. Det är bl.a. den typen av svårigheter som har inneburit att regeringen har valt att lägga tyngdpunkten vid de förstärkta påföljderna för missbruk.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret. Samtidigt vill jag erinra om att många av de remissinstanser som har lämnat in synpunkter verkligen kräver ganska hårda tag när det gäller att komma till rätta med våldsskildringar i videofilmer. Jag hoppas därför att utbildningsministern verkligen lyssnar på remissinstanserna.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig bara försäkra Birger Andersson att det för mig intressanta är att medverka till att vi kan lägga fram förslag om stränga påföljder mot dem som distribuerar våldsvideogram. Ett mycket stort antal av dem som har lämnat remissynpunkter har uteslutande krävt att man skall ha en lagstiftning, som stadgar granskning av filmer som man kan komma åt att granska. Jag har varit angelägen om att kunna lägga fram ett förslag, där

man klämmer åt dem som distribuerar våldsfilmerna oavsett om man på förhand hade kunnat komma över dem för granskning.

Prot. 1989/90:20
7 november 1989

Svar på frågor

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill erinra om att många av remissinstanserna har som önskemål och krav en obligatorisk förhandsgranskning. Men om jag förstår utbildningsministern rätt, är han inte i dag inne på den lösningen.

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag är ledsen över att jag förlänger denna debatt. Jag påpekade i mitt förra anförande att det finns ett stort antal videogram som man inte med en vanlig schablonartad förhandsgranskningsparagraf kan få tag i. Den som åker till Köpenhamn eller Hamburg och inhandlar ett våldsvideogram kan inte med en vanlig enkel förhandsgranskningsparagraf som handlar om uthyrning i butik äläggas att lämna in den filmen för granskning. Det är en mycket omfattande underjordisk eller i varje fall buskvegetativ verksamhet som bedrivs på detta område. Jag är angelägen om att kunna införa straffsatser för att komma åt detta när man upptäcker dess effekter, oavsett om vederbörande har skaffat filmen på egen hand eller om han har hyrt den i en butik.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag avvaktar med spänning utbildningsministerns proposition.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1989/90:179 om bedömningen av utländska examina

Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Lars Leijonborg har frågat mig vad jag avser att göra för att lösa problemet med de långa väntetiderna vid ekvivalering av utländska examina.

Regeringen beslutade i förra veckan att tilldela UHÄ 500 000 kr. för att försöka avhjälpa detta problem. Beloppet skall användas till personalförstärkningar, i syfte att på kortaste möjliga tid arbeta undan de ärendebalanser som uppstått när det gäller bedömningen och värderingen av utländska utbildningar.

Skulle detta inte hjälpa är jag beredd att överväga vilka ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas.

LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Tack för svaret, tack för pengarna och tack för löftet i den sista meningen!

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1989/90:141 om historieämnets ställning i gymnasieskolan

Svar på frågor

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att vidmakthålla eller öka elevernas grundläggande kunskaper om vår egen och omvärldens historia. Hon har ställt sin fråga med anledning av ett förslag från skolöverstyrelsen (SÖ) till nya timplaner för de teoretiska linjerna i gymnasieskolan.

För tre veckor sedan svarade jag här i kammaren på en fråga av samma innebörd. Jag redovisade då att SÖ:s förslag tillsammans med flera andra förslag för andra delar av gymnasieskolan nu är ute på en mycket bred remiss fram till mitten av januari. Jag vill därför lika litet nu som då föregripa den processen.

När det gäller beredningen av de olika förslagen efter remissen sade jag också för tre veckor sedan att vi kommer att gå mycket noga in i frågan om balansen mellan humanistiskt-samhällsvetenskapliga och tekniskt-naturvetenskapliga ämnen innan vi går till riksdagen med förslag om en ny gymnasieskola.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka skolministern för svaret. Det är inte bara jag och inte bara vi i riksdagen i övrigt som är intresserade av historieämnet som bakgrund för uppfattningen om vår samhällsutveckling som har blivit oroad: Det är en mycket stor grupp eller – låt mig säga så – en ännu större kategori av människor som är förfärad över det här förslaget. Urban Dahlöf, professor i pedagogik i Uppsala, har gjort en utredning om hur historieämnet har fått minskat utrymme alltsedan 1962, då grundskolan infördes. Det visar sig att ämnet har fått sitt timantal minskat med mer än 50 %. Samtidigt har historieämnet under denna tid vuxit snabbt i omfång och i växande grad kommit att förutsätta kunskaper från hela världen.

Jag är glad över ett par saker i svaret. Jag tänker dels på att skolministern var beredd att svara en gång till – tack för det! –, dels på det avslutande beskedet att regeringen noga skall pröva balansen mellan humanistiskt-samhällsvetenskapliga och tekniskt-naturvetenskapliga ämnen innan den går till riksdagen med förslag. Jag vill tyda detta positivt, på det sättet att ni är beredda att fråga SÖ:s förslag, om det visar sig att remissinstanserna tycker att det är nödvändigt.

Min första fråga till skolministern är: Är man beredd att jämkna på förslaget, om remissinstanserna så önskar?

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Jag har förut deklarerat och skall gärna göra det en gång till, att det är ett mycket omfattande material från skolöverstyrelsen som är ute på remiss och att det är av det slaget att det där kommer att ske betydande jämkningar. Det är ett förslag som rör hela gymnasieskolans organisation. En sådan diskussion som den vi nu har omkring historieämnets ställning förs också beträffande biologiämnets och idrottsämnets ställning. Att vi har fått

den situationen beror på ett grepp som skolöverstyrelsen har tagit och som syftar till att skapa ett större utrymme för eleverna till fritt val. Eftersom man inte kan öka antalet veckoarbetstimmar i skolan utan har en fast timram, har man tillskapat ett utrymme om sex veckotimmar för fritt elevval.

Detta har fått dem som företräder ämnena att reagera. Jag har nogsamtagit del av det som framhållits av dem som företräder historieämnet i den här debatten, och jag har naturligtvis också tagit intryck av den hetta och det engagemang som finns i de debattinläggen. Vad som slutligt kommer ut av detta återstår att se när vi samlar oss till en proposition någon gång nästa höst.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag har några frågor till.

SÖ-chefen Erland Ringborg säger i en artikel att man har fått sex månader på sig för att arbeta fram detta förslag. Jag blev mycket förvånad när jag läste detta. Är det verkligen riktigt att man fått sex månader på sig för att lägga fram en ny gymnasieplan? Och i så fall: Varför var man tvungen att skynda på på det sättet? Kan man verkligen på så kort tid konstruera en gymnasieplan som har en så vid omfattning?

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Den gymnasieskola som vi har för avsikt att nästa år lägga fram en principiellt hållen proposition om har utretts sedan 1976. Det har varit olika typer av utredningar, beredningar och försöksverksamhet. Allt detta har nu sammanfattats i ett omfångsrikt dokumentärt material. Det är sammanställningen av materialet från denna långa tid av försöks- och utredningsarbete som Erland Ringborg beskriver.

Jag tror att det är nödvändigt, om vi skall komma fram till ett förslag om gymnasieskolan, att vi någon gång vågar sätta en gräns för utredningar och diskussioner och gå in i en fas där vi skriver proposition. Möjligen kan vi alltid diskutera hur lång den fasen skall vara och hur lång tid man behöver för att skriva samman ett förslag. Jag upplever dock inte att det är därvidlag som det har brutit. Vi har, som sagt, utrett denna fråga i snart 15 års tid.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag beklagar att tiden går så fort. Jag skulle önska att jag hade mycket längre debattid, herr skolminister.

Låt mig avsluta med att fråga: Anser Göran Persson att kunskap om vår historia är en viktig förutsättning för att vi alla skall förstå vår egen tid och de krav som den ställer på medborgarna?

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Svaret på den frågan är ja, liksom jag svarar ja på en fråga om jag anser att vi skall ha mer utrymme exempelvis för miljöstudier och för kunskap om datorer och deras användning i olika ämnen i den framtida gymnasieskolan. Också på det är svaret ja. Det är en lång rad av olika intressen som gör anspråk på att få mer tid i skolans arbete. Det är en klassisk avvägning, som är mycket svår att göra.

I detta sammanhang har historieämnet särskilt lyfts fram. Som jag tidigare har sagt, Elisabeth Fleetwood, har jag tagit intryck av argumenten i den diskussionen, och i den utsträckning som vi har möjlighet att förknippa detta med de andra förslag som finns i detta mycket omfattande material skall vi naturligtvis slå vakt om historieämnets ställning i gymnasieskolan.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag hävdar att historia är ett grundläggande ämne även när det gäller studier av miljö, biologi osv. En hel del av dessa ämnen – det vet både Göran Persson och alla vi andra – är ju grundade på vad som har hänt i en forntid, hos oss och över hela världen.

Man säger att man skall få en naturlig fortsättning av historieämnet i ett ämnesblock, men därvidlag har vi fått en ram och inget innehåll. Är det verkligen vettigt att bestämma ramen innan man vet med vilket innehåll den skall fyllas?

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Kort: Jag tycker att den beskrivning som Elisabeth Fleetwood gav av historieämnets betydelse för andra ämnen är bra och korrekt. Det är så man bör kunna arbeta ämnesövergripande, och det är en strävan i det förslag som nu föreligger att man skall ha den typen av ämnesintegrerat arbetssätt.

Jag är om inte lugn, så åtminstone behärskat optimistisk vad gäller förutsättningarna att hävda historieämnets ställning när vi slutligt går att fastställa de timplaner som skall gälla för gymnasieskolan i framtiden.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Låt mig ställa en annan fråga. Såvitt jag fattat av uppgifter från fackmän på området betyder detta att man måste ha nya läroböcker. Man klarar sig inte med de läroböcker som nu finns. Det är också oerhört dyrt att framställa sådana nya läroböcker. Har regeringen planerat hur det här skall gå till? Har man lagt ut några uppdrag, och har man några beräkningar av vad detta kommer att kosta?

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Vi är ännu inte i den fasen av arbetet. Vi har faktiskt ännu inte gått till riksdagen med en principiell proposition, där ramarna för det som Elisabeth Fleetwood just nu beskriver läggs fast. Vi måste nog ta dessa saker i rätt ordning.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Får jag då eventuellt avslutningsvis – vi får se – säga att vad jag är rädd för är att det är som vanligt, att de starka i samhället, de starka när det gäller historiekunskaper, kommer att klara även den här situationen. De hittar vägar ut ur den. Men de svaga, de som är svagt motiverade för studier över huvud taget men som lika väl behöver denna bakgrundkunskap i sina liv, får den inte. Det gör mig bekymrad att man gång på gång – och

jag skulle vilja säga framför allt i skolministerns parti socialdemokraterna – glömmer de svaga.

Prot. 1989/90:20
7 november 1989

Svar på frågor

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Den sista repliken måste jag nog ge ett svar på eftersom den är så oerhört provokativ.

Vi talar nu om historieämnets ställning i en eventuell framtida gymnasieskola, och ämnets avvägning mot andra ämnen i timplanen. Hela denna framtida gymnasieskola kommer, fru Fleetwood, att utformas utifrån utgångspunkten att alla elever har rätt att vara med. Utformningen kommer att ske utifrån en klassiskt socialdemokratisk skolsyn. Jag är ganska säker på att de konflikter som vi kommer att få bemöta vad gäller denna gymnasieskola kommer att vara konflikter mellan oss och fru Fleetwoods parti.

I dessa konflikter kommer det sannolikt inte att vara ni moderater som svarar för de svagaste elevernas intressen. Historien har lärt oss att så inte är fallet. Eftersom vi nu diskuterar historieämnets ställning kan det vara lämpligt att sluta med detta rörande historien även inom politiken.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag hade inte trott att mitt förra inlägg skulle bli mitt sista, med tanke på vad jag sade.

Men, Göran Persson, vid analyser av vårt skolväsende i dag har vi faktiskt upptäckt att de som råkar värst ut när någonting är galet är de svaga eleverna. Jag har själv innan jag kom till riksdagen undervisat i 20 år, och jag har egna erfarenheter att grunda detta på. Jag tror ändå att socialdemokraternas intention kanske är god. Men jag tror inte att resultatet i detta fall blir vad ni hoppas, utan snarare vad jag fruktar.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1989/90:138 om de miljömässiga följderna av en kärnkraftsavveckling

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Gunnar Hökmark har frågat mig om jag är beredd att inför riksdagen redovisa de miljömässiga konsekvenserna av en kärnkraftsavveckling.

Mitt svar är ja!

GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka Birgitta Dahl för det föredömligt korta svaret.

Svaret är av två olika skäl intressant. För det första kommer kärnkraftsavvecklingen att leda till en ökad användning av fossila bränslen för elproduktion. För det andra kommer avvecklingen att leda till en ökad användning av fossila bränslen i stället för användning av elkraft i en mängd olika situationer. Avvecklingen kommer dessutom att leda till en bristande tillgång på

el att användas i vår hemmiljö, vår arbetsmiljö och vår naturmiljö i det stora. Bristen på el kommer att leda till att förutsättningarna för ventilation, förutsättningarna för att skapa en bättre arbetsmiljö och rena olika typer av utsläpp försämrats i jämförelse med vad som skulle vara möjligt med en god tillgång på elkraft.

Men den bristande tillgången på el, som kommer att bli en följd av kärnkraftsavvecklingen, kommer också att ställa till bekymmer när det gäller övergången till miljövänliga transporter. Regeringen hade i går en överläggning med företrädare för industrin om elbilen. Men förutsättningarna för elbilen håller nu gradvis på att avvecklas i takt med att man avvecklar en betydande del av vår elektricitetsförsörjning.

Mot denna bakgrund skulle jag vilja fråga Birgitta Dahl hur redovisningen av de miljömässiga konsekvenserna av kärnkraftsavvecklingen kommer att ske. Jag ställer frågan mot bakgrund av att det i energiministerns direktiv till statens energiverk mycket tydligt framgår, att när man där skall utreda förhållanden runt olika scenarier för en miljöanpassad svensk energiförsörjning får man inte lov att utreda möjligheterna för ett alternativ med bibehållen kärnkraft. Detta innebär, de facto, att man avser att försöka styra energiverkets utredningsapparat och undanhålla svenska folket de miljömässiga konsekvenserna av kärnkraftsavvecklingen.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1989/90:165 om en av statens kärnkraftinspektion anordnad konferens om kärnkraftssäkerhet

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lars Norberg har frågat mig om jag avser granska om SKI:s konferens är i överensstämmelse med verkets instruktion, och vidare om konferensen är ett inslag i opinionsbildningen för att förmå regering och riksdag att frångå beslutet om kärnkraftsavveckling.

Låt mig först citera några av de uppgifter som har lagts på kärnkraftinspektionen och som återfinns i dess instruktion:

Inspektionen skall särskilt

- följa utvecklingen på kärnenergiområdet, i synnerhet beträffande säkerhetsfrågor,
- utreda frågor om och ta initiativ till åtgärder för att höja säkerheten hos kärntekniska anläggningar,
- aktivt bidra till att ge allmänheten insyn i och information om det arbete på kärnsäkerhetsområdet som bedrivs i landet.

Av den information jag har fått om konferensens syfte och inriktning tycker jag att den ligger i linje med dessa åligganden.

Självfallet blir sammansättningen av föredragshållare vid en konferens av detta slag betingat av vederbörandes professionella kompetens, i detta fall huvudsakligen kunskap och erfarenhet inom reaktorsäkerhetsområdet.

De värderingar beträffande konferensen och dess deltagare som Lars Norberg i övrigt väver in i sin fråga får stå för honom själv.

Prot. 1989/90:20
7 november 1989

Svar på frågor

LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som dock förefaller mig vara antingen ytterst formellt eller möjligen aningslöst. Ibland gäller det ju att försöka se vad som sker i det som synes ske.

Naturligtvis kan man av formella skäl helt godkänna den föredragningslista som SKI har satt upp för sin konferens, men å andra sidan är det väl här fråga om vad som blir följderna. Såvitt jag ser har man inte sökt finna någon professionell kompetens som är skeptisk i fråga om reaktorsäkerheten. Det finns dock sådan kompetens. Den är naturligtvis sällsynt, eftersom de som har skaffat sig professionell kompetens lever på att arbeta med kärnkraft och det därför är ytterst få som är villiga att säga av den gren de själva sitter på.

En mycket intensiv kärnkraftsdebatt pågår nu i det svenska samhället. Näringslivet lär ha utbildat ca 1 000 informatörer som på alla sätt försöker förklara för svenska folket hur viktigt det är att vi bibehåller kärnkraften.

SKI:s instruktion är att vara skeptisk, att söka finna de svaga punkterna i kärnkraftsverksamheten. Därför tycker jag, herr talman, att denna konferens daligt antyder en sådan vilja.

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag är inte aningslös, men däremot ytterligt noga med att iakttä de formella regler som garanterar säkerhetsmyndigheternas integritet gentemot påtryckningar utifrån.

Vidare vill jag säga att kärnkraftinspektionen under senare år särskilt har utvecklat en syn på säkerhetsarbetet som berör samspelet mellan människa och maskin och som utgår från det faktum vi alla känner till: att det icke finns någon säker teknologi, inte heller på detta område.

Mitt förtroende för kärnkraftinspektionen är helt och odelat.

LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Mitt förtroende för kärnkraftinspektionen är begränsat. Det är ofrånkomligt att man påverkas av den miljö man ständigt lever i. "Säg mig med vem du umgås, så skall jag säga dig vem du är." Även med bästa vilja i världen tror jag att detta är en sanning som är svår att komma ifrån.

Det är enligt min mening betänkligt att SKI t.ex. tillsammans med kärnkraftsbolaget SKB utarbetar gemensamma projekt. Det finns något som brukar kallas för "kärnfamiljen". Det finns en viss risk att SKI inlemmas i denna s.k. kärnfamilj.

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag vill till riksdagens protokoll få noterat att jag på intet sätt kan dela den uppfattning som Lars Norberg uttalar – och att jag tycker det är anmärkningsvärt att en ledamot av Sveriges riksdag ifrågasätter kärnkraftinspektionens integritet och hederlighet.

LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Jag har icke ifrågasatt kärnkraftsinspektionens integritet och hederlighet, men jag har påpekat att åsiktsbildning är en ganska intrikat process, i vilken man alltså påverkas av den miljö man lever i.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1989/90:166 om bättre information om kärnkraftens negativa effekter

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lars Norberg har frågat mig om jag och mitt departement kan bidra till att sådan information som påvisar kärnkraftens negativa effekter i större utsträckning kommer till allmänhetens kännedom.

Som underlag för frågan tar Lars Norberg upp nyhetsbehandlingen av haveriet i det spanska kärnkraftverket Vandellos-1 den 19 oktober i år.

Jag är själv förvånad över att informationen kring olyckan hittills varit både sparsam och till viss del motsägelsefull, men jag har svårt att följa det resonemang Lars Norberg för när det gäller kopplingen till den svenska kärnkraftsdebatten.

Vi har en fri press och yttrandefrihet i vårt land, som utgår från grundläggande demokratiska principer. Vi har massmedia som tar denna rättighet till vara och som utifrån egna prioriteringar aktivt följer och rapporterar vad som sker bl.a. inom kärnkraftsområdet.

Vill Lars Norberg ändra på detta?

För mig är det viktiga att kärnkraften med *alla* dess aspekter blir sakligt belyst.

LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Nej, jag vill inte ändra på detta. Vi har en fri press, som vi naturligtvis är tacksamma och glada för, och den bör utnyttjas. Men det finns också starka påtryckargrupper som påverkar nyhetsflödet i viss riktning. Jag sade i debatten om den förra frågan att näringslivet har utbildat ett mycket stort antal s.k. informatörer – det gäller i synnerhet den elförädlade industrin – som på alla sätt försöker "informera" svenska folket om vilka olyckor som skulle kunna ske ifall vi avvecklade i första hand två kärnkraftverk – för att inte tala om vad som skulle hända om vi avvecklade samtliga. Mot detta står inte motsvarande professionella krafter, eftersom de som är skeptiska mot kärnkraften inte har samma ekonomiska resurser. De har en ganska svag organisation – Folkkampanjen mot kärnkraft och kärnvapen, som arbetar på ideell grund och som på intet sätt kan matcha de krafter som vill ge positiv information om kärnkraften. Jag skulle ha varit glad om statsrådet åtminstone kunnat medge att detta är ett bekymmer. Det antyds i den sista meningen i svaret: "För mig är det viktiga att kärnkraften med *alla* dess aspekter blir sakligt belyst." Jag uppfattar det som ett stort bekymmer att informationen blir sned beroende på de intressen som ligger bakom de olika åsikterna.

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Nyss hade jag anledning att framhålla kärnkraftsinspektionens rätt till integritet när det gäller politiska påtryckningar. Nu har jag anledning att slå vakt om pressens rätt att stå fri gentemot sådana påtryckningar. Jag känner mig inte svag i arbetet när det gäller att belysa kärnkraftens risker.

LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Jag beklagar att energiministern inte kan se den obalans som uppenbarligen råder i det svenska samhället i dessa avseenden och som förhindrar det som ministern själv säger sig vilja åstadkomma, nämligen att kärnkraften med alla dess aspekter blir sakligt belyst. Tyvärr anser jag att massmedias behandling av kärnkraften, särskilt under de senaste månaderna pekar på motsatsen: Kärnkraften med alla dess aspekter blir icke sakligt belyst.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1989/90:174 om importen av fordon utan modern avgasrening

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jan Sandberg har frågat mig om jag anser att naturvårdsverkets förslag till begränsningar av import av äldre fordon bör genomföras.

Enligt svenska regler måste nya personbilar fr.o.m. 1989 års modell uppfylla stränga avgaskrav. I praktiken innebär detta att bilarna måste vara utrustade med katalysator. Det är dock möjligt att för eget bruk importera äldre bilar utan katalysator.

Det är bakgrunden till att naturvårdsverket i en skrivelse till regeringen föreslår begränsningar av importen av äldre bilar utan katalysator. Skrivelsen inkom till miljö- och energidepartementet den 16 oktober i år.

Naturvårdsverkets förslag innebär, om det genomförs, även begränsningar av importen av s.k. veteranbilar och andra bilar som främst används för hobbybruk. Jag är medveten om den oro som naturvårdsverkets förslag väckt hos dem som sysslar med sådana bilar på sin fritid.

Miljö- och energidepartementet kommer därför inom kort att kalla till ett möte med berörda organisationer och myndigheter för att diskutera naturvårdsverkets förslag. Då kommer bl.a. förslagens konsekvenser för importen av motorhistoriskt intressanta fordon att tas upp.

Jag vill avvakta resultatet av detta möte innan jag ger närmare besked om hur jag ser på naturvårdsverkets förslag.

JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag börjar med att tacka för svaret på frågan. Jag hade dock hoppats på ett klarläggande av statsrådet i denna fråga och på ett avståndstagande från det förslag som presenterats.

Det förekommer en ständigt ström av förslag som de facto är riktade direkt

mot de motorintresserade i Sverige. De för de motorintresserade enda positiva förslag som förts fram i Sverige kom för cirka tio år sedan, då Ulf Adelsohn var kommunikationsminister. Han avskaffade bl.a. diverse byråkratiska påfund. Ett exempel härpå är det dåvarande kravet på krockprov för amatörbyggda fordon.

Nu föreslår naturvårdsverket ett totalförbud mot import av äldre bilar, som inte uppfyller de senaste kraven på avgasrening. Detta skulle slå undan benen för alla dem som intresserar sig för äldre fordon, framför allt för veteranbilar. Jag tycker också att det är ganska symtomatiskt att när en statlig myndighet inte klarar av att uppfylla sina skyldigheter – jag tänker på Svensk Bilprovnings avgastester – diskuterar man inte hos andra myndigheter att förbättra servicen utan snarare att försämra den och därmed slå undan benen för en stor grupp människor.

De nu aktuella fordonen – äldre bilar och främst veteranbilar – körs mycket korta sträckor varje år: i normalfallet kan det röra sig om något hundratal mil.

Jag hade som sagt hoppats att statsrådet här skulle ha gett ett klarläggande besked, vilket hade varit av mycket stor betydelse. I dag finns det ca 50 000 medlemmar i veteranbilsorganisationer och ytterligare ca 50 000 personer som sysslar med veteranbilar utan att vara organiserade. Jag tycker att det är positivt att man skall kalla till detta möte med de olika organisationerna. Men tydligen anser statsrådet att naturvårdsverkets förslag kan vara en tänkbar åtgärd.

Jag skulle vilja ha ytterligare kommentarer från statsrådet när det gäller liknande åtgärder med hänvisning till miljön som kan få dessa effekter för stora grupper motorintresserade i Sverige.

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag noterar med visst nöje att vad Jan Sandberg uppmanar mig till är det man brukar kalla för ministerstyre och att Jan Sandberg inte skulle anmäla mig för konstitutionsutskottet om jag utövade ministerstyre i det här fallet.

Allvarligt talat vill jag säga att jag är mycket väl medveten om att det inte är veteranbilarna som är något miljöproblem och att dessa utgör en mycket liten andel av de totalt 10 000 à 15 000 bilar som varje år importerats av privatpersoner och som alltså faller under denna kategori.

Jag känner en viss förtröstan för att vi skall kunna finna en klok och förständig lösning på detta problem, men jag tycker att Jan Sandberg skall acceptera att vi först lyssnar på de berörda och prövar ärendet på det sätt som grundlagen föreskriver.

JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Tack för det klarläggandet.

Det innebär ju inte att statsrådet utövar ministerstyre om hon lägger åt sidan ett förslag som hon inte anser vara godtagbart.

Jag skulle vilja framföra ett önskemål till statsrådet. När man diskuterar den här typen av negativa åtgärder med hänvisning till miljöarbetet, riskerar man att undergräva människornas miljöengagemang. Det tror jag kan vara

på både kort och lång sikt skadligt för det miljöarbete som vi är överens om skall bedrivas.

Efter att ha detaljstuderat detta förslag tycker jag personligen att man kan förpassa den här idén till papperskorgen eller ännu hellre låta förslaget gå till pappersåtervinning. Där tror jag att det skulle göra den största nyttan för miljön.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1989/90:20
7 november 1989

Svar på frågor

19 § Svar på fråga 1989/90:176 om åtgärder för att förhindra byggande av viss brittisk uppberetningsanläggning för kärnavfall

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lennart Bodén har ställt en fråga till mig om vilka åtgärder jag tänker vidta för svensk del och vilka initiativ jag är beredd att ta på det nordiska planet för att försöka förhindra byggandet av en uppberetningsanläggning för kärnavfall i Dounreay i Skottland.

Som Lennart Bodén säkert känner till har denna fråga till och från varit aktuell ända sedan 1985 då planerna på anläggningen för första gången presenterades.

Med anledning av dessa planer gjorde de nordiska miljöministrarna 1987 ett gemensamt uttalande där vi uppmärksammade Storbritannien på den stora oro vi kände inför planerna på en uppberetningsanläggning i Dounreay.

När nu frågan på nytt aktualiseras är det naturligt att frågan åter tas upp inom de nordiska ländernas krets. Frågan kommer att diskuteras vid miljöministrarnas möte i Mariehamn på Åland den 10 november.

Man kan räkna med att dessa diskussioner leder fram till ett nytt uttalande.

LENNART BODÉN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka miljö- och energiministern för svaret.

Frågan är, som Birgitta Dahl mycket riktigt sade, inte ny. Det som nu har hänt är att ministern för Skottland har medgett fortsatt planering.

Det känns inte speciellt tryggt att veta att ett världscentrum för uppberetning av kärnkraftsavfall kommer att hamna i norra Skottland, nära Sverige och nära de havsområden som gränsar till Sverige. Den brittiska anläggningen i Sellafield har ju bevisligen läckt radioaktivt material, och det finns tyvärr all anledning att frukta att också den planerade anläggningen i Dounreay kommer att göra det.

Oavsett läckage finns det emellertid också betydande risker förenade med den hantering av avfall som kommer att ske i området. Den norska miljöministern har reagerat och protesterat mot den senaste utvecklingen, både genom brev till ministern för Skottland och via kontakter med den brittiska miljöministern. Norge kan ju med fog anses vara mer hotat av anläggningen än Sverige, men det är naturligt att även vi och den svenska regeringen reagerar i dag.

Jag gläder mig över att miljö- och energiministern avser att diskutera det här med sina nordiska kolleger, men jag efterlyser en omedelbar reaktion från Birgitta Dahl. Jag skulle också gärna vilja höra litet mer om vilken linje som Birgitta Dahl avser att driva vid mötet med de nordiska kollegerna i Mariehamn.

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vi har under de senaste åren vid ett antal tillfällen, både som enskilt land och i samverkan med andra länder – inte bara de nordiska länderna utan också inom Pariskommissionen och Nordsjökommissionen – framfört kritik mot de här planerna.

Det är riktigt att Norge, Island och Färöarna känner sig mest berörda, eftersom deras fiskevatten befinner sig inom det hotade området. Därför känner de detta hot särskilt starkt. Men vi har själva drivit dessa frågor mycket aktivt.

Det finns många ting som ger anledning till oro, inte bara de direkta risker som är förenade med anläggningen som sådan utan också att den ingår i ett program för "fast breeders" – en utveckling som vi tar avstånd från.

Vi kommer att ta upp den här frågan vid miljöministrarnas möte på måndag. Jag har av artighetsskäl uttryckt mig på det sätt som jag har gjort, särskilt som jag själv kommer att sitta som ordförande. Jag kan emellertid försäkra att jag kommer att göra allt för att det skall bli ett gemensamt uttalande.

I december kommer jag sedan själv att besöka London, bl.a. för samtal med mina kolleger, och jag kommer naturligtvis att utnyttja tillfället för att ta upp den här frågan, liksom jag har gjort vid tidigare besök.

IENNART BODÉN (c):

Herr talman! Jag känner mig tills vidare tryggare.

Jag vill också kommentera att Norge har aviserat att man har för avsikt att ta upp frågan vid en Nordsjökonferens. Jag hoppas att det mot bakgrund av de diskussioner som kommer att föras i Mariehamn då finns möjlighet även för Sverige att ansluta sig till detta.

Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL.:

Herr talman! På den sista punkten kan jag säga att frågan – som ju inte är ny – redan är anhängiggjord i förberedelsearbetet för nästa Nordsjökonferens, där Sverige deltar aktivt.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1989/90:102 om beredskapen för sanering vid en eventuell kärnkraftsolycka

Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Ragnhild Pohanka har frågat arbetsmarknadsministern om regeringen är beredd att kommendera ut svenskar mellan 18 och 65 år för att sanera vid en eventuell kärnkraftsolycka.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Ragnhild Pohankas fråga gäller tjänsteplikt vid sanering efter en kärnenergiolycka. Med sanering avser jag en återställande verksamhet. Ragnhild Pohanka kanske dock innefattar även räddningstjänst i sanering. Jag skall därför belysa båda frågeställningarna.

Jag börjar med räddningstjänstsituationen. Vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning i sådan omfattning att särskilda åtgärder krävs för att skydda allmänheten eller vid överhängande fara för ett sådant utsläpp skall länsstyrelsen enligt räddningstjänstlagen (1986:1120) svara för räddningstjänsten. Vid varje räddningsinsats skall det enligt lagen finnas en räddningsledare. Länsstyrelsen utser räddningsledaren vid räddningstjänst med anledning av utsläpp av radioaktiva ämnen.

Enligt räddningstjänstlagen, som riksdagen beslutade om i december 1986, får räddningsledaren när det behövs anmoda var och en som är mellan 18 och 65 år att medverka i räddningstjänst, i den mån hans kunskaper, hälsa och kroppskrafter tillåter det. Vid räddningstjänst med anledning av utsläpp av radioaktiva ämnen kan alltså enligt gällande lagstiftning tjänsteplikt tillgripas.

För sanering i betydelsen återställande saknas författningsstöd för att i fred ta ut människor med tjänsteplikt.

Jag kan också nämna att utredningen (Fö 1987:01) om kärnkraftsberedskapen i går överlämnade sitt betänkande (SOU 1989:86) Samhällets åtgärder mot allvarliga olyckor till mig.

RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Tack för svaret! Det var mycket jag fick till svar, och jag är tacksam för det.

Genom att våra kärnkraftverk blir äldre och äldre, och när man ser hur hotet om att avvecklingen inte skall börja så som det är beräknat – vilket jag inte vill kalla för en förtida avveckling, eftersom allt skall vara klart till år 2010 – finns det risk att en olycka kan hända här i Sverige. Då är det ju viktigt att man har klart för sig vilka som skall ta hand om detta, förutom själva utsläppen. Med tanke på den handfallenhet och den fullständiga desinformation fram och tillbaka som olika representanter för myndigheterna utgjorde prov på vid Tjernobylyckan, där man inte hade någon beredskap, är det mycket viktigt att det finns en annan beredskap i dag.

Detta gäller naturligtvis inte bara en kärnkraftsolycka i Sverige. Vi har ju kärnkraftverk på nära håll, både i Baltikum och i Finland där det kan hända saker, och det är så nära när det gäller kärnkraftverk att man verkligen kan behöva en sanering och en räddningstjänst.

Sedan undrar jag vilka det är som skall utföra saneringen. Vi kan tydligen inte ta ut människor med tjänsteplikt under fred. Är det militären, är det brandsoldater, är det hemvärnet – vilka är det som skall utföra den tjänsten?

Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Det är räddningstjänsten.

RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Och det är länsstyrelsen som utser den. Finns det sådana räddningsledare utsedda redan i dag?

Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Ja.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1989/90:177 om bristen på studentbostäder

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Birger Andersson har frågat mig vilka initiativ som regeringen tagit för att förbättra bostadssituationen på kårorterna och vilka initiativ regeringen avser att vidta.

Det råder för närvarande en allmän bostadsbrist i stora delar av landet – kårorterna inräknade.

Stora ansträngningar har därför gjorts och görs för att öka antalet bostäder på birstorterna. Från statsmakternas sida har det främst varit fråga om åtgärder för att prioritera nyproduktionen av bostäder. Därför har begränsningar införts när det gäller byggande för näringsliv och samhälle samt ombyggnader av bostäder. Överenskommelse har också träffats med byggtreprenörerna och de stora byggherrarna om riktlinjer för att underlätta nyproduktionen av bostäder.

Antalet igångsatta lägenheter har ökat kraftigt de senaste åren. Under 1989 beräknas igångsättningen av nya lägenheter bli mellan 55 000 och 60 000 totalt i hela landet, vilket är de högsta talen sedan mitten av 1970-talet.

Eftersom studerande ofta efterfrågar små lägenheter är också det av riksdagen fattade beslutet om förbud mot att på birstorter lämna bostadslån och räntebidrag till ombyggnadsprojekt som innefattar sammanslagning av smålägenheter av betydelse för de studerande liksom den nyligen avlämnade propositionen med förslag till skärpta regler mot kontorisering av bostäder och åtgärder mot s.k. övernattningslägenheter.

För att stimulera tillkomsten av bl.a. bostäder för studerande har riksdagen på förslag av regeringen beslutat införa ett särskilt ungdomsbostadsstöd till bostäder som hyrs ut till ungdomar under 25 år. Vidare har ett särskilt ungdomsbostadsbidrag införts för ungdomar under 28 år.

För att underlätta byggandet av studentbostäder lämnas numera studentbostadsföretag samma förmånliga statliga lån som de allmännyttiga bostadsföretagen.

Enligt min mening är det av stor vikt att de studerande kan få tillgång till bostad i anslutning till studicorten. Det är därför nödvändigt att de kommuner som har högskoleutbildning aktivt medverkar till att ta fram studerandebostäder.

Den av regeringen tillsatta ungdomsboendedelegationen genomför nu överläggningar med berörda kommuner i detta syfte.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret.

I höstas kunde man läsa i tidningarna om den svåra bostadsbristen på högskole- och universitetsorterna. Det krävdes mycket fantasi och offervilja av många studenter för att få tag i en bostad. Många tvingades bo i campingstugor, husvagnar, sommarstugor, på hotell, i gymnastiksalar, sammanträngda hos kamrater eller i bostäder långt utanför studieorten med lång restid till studielokalerna. Det är inte lätt att bedriva effektiva studier under så primitiva och besvärliga bostadsförhållanden.

En hel del studenter tvingades också tacka nej till erhållen utbildningsplats för att de ej kunde ordna bostadsfrågan. Ännu fler avstod från att söka en viss utbildning för att de visste om att det skulle finnas mycket små möjligheter att få tag i någon bostad.

Detta är mycket allvarligt. Det är en utslagning av geografiska skäl. Studenter som bor långt från högskole- och universitetsorterna får sämre möjligheter att påbörja sina postgymnasiala studier. En sammanställning som gjorts av Sveriges förenade studentkårer visar att väntetider för en studentbostad kan vara upp till 16 månader. I medeltal är väntetiden 6–7 månader.

En annan grupp som bostadsbristen slår hårt mot är gäststudenterna. Det är en allmän strävan, både från svenskt och från västeuropeiskt håll, att öka studerandeutbytet. I Norden har vi Nordplus, som är ett program för studerandeutbyte mellan de nordiska länderna. Antalet utbytesplatser kommer att öka kraftigt. Redan i dag är bostadsfrågan bekymmersam på vissa håll. Om Sverige och övriga Eftastater kommer med i Erasmusprogrammet, kommer antalet gäststuderande snabbt att öka, såvida inte bostadsbristen kommer att avskräcka många utländska studenter från att söka sig hit. Sverige kan få dåligt rykte som utbildningsland.

Hur ser bostadsministerns planer för att lösa bostadsfrågan för ett ökat antal gäststudenter ut?

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Den enda väg som det går att komma fram på, för att ta fram flera bostäder för studerande, oavsett om de är gäststudenter utifrån eller om det är studerande från olika delar av vårt land, är att man ute i kommunerna måste ta fram bostäder lämpade för de studerande. Det är därför jag säger i mitt svar att detta enligt min mening är en viktig uppgift för kommunerna. Det är ett ansvar för de berörda kommunerna att medverka till att ta fram studerandebostäder. Skall man kunna få tillgång till utbildningsplatser i en kommun, och det är man som regel oerhört angelägen om att få, är det också en skyldighet att medverka till att försöka lösa bostadsfrågan.

Vi har på olika sätt försökt underlätta detta för kommunerna. Jag redovisade det i mitt svar. Hittills i höst har också den speciella ungdomsboendedelegationen besökt sex högskolekommuner: Kalmar, Linköping, Karlstad, Borås, Uppsala och Umeå. Delegationen fortsätter sin kontaktverksamhet.

Kommunerna skiljer sig naturligtvis, precis som Birger Andersson sade, mycket från varandra som högskoleorter, inte minst beträffande antalet studerande. De skillnaderna avspeglas också i den lokala bostadsmarknaden. Det har emellertid visat sig att kommunerna är väl medvetna om sitt ansvar

för studenternas bostadsförsörjning. Man är överallt i färd med att aktivt söka lösningar på de problem som finns och är därvid också beredd att samarbeta med studentkårerna. Som Birger Andersson också sade varierar den tid som det tar för en studerande att få en bostad ganska avsevärt mellan olika högskoleorter, alltifrån ungefär 3 månader i Örebro och Stockholm till 16 månader i Umeå. Det är alldeles självklart att här finns ett ansvar för kommunerna. Man måste söka finna olika lösningar för att råda bot på de här problemen.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skulle vilja kommentera en sak i bostadsministerns svar. Bostadsministern skriver så här i sitt svar: "Vidare har ett särskilt ungdomsbostadsbidrag införts för ungdomar under 28 år."

Nu har det visat sig att väldigt många av de studerande är över 28 år. En statistik som förmodligen både bostadsministern och jag har tillgång till visar att 42,4 % av de studerande är 28 år och däröver. Jag tycker inte att det är ett tillräckligt starkt skäl att säga att man verkligen har stöttat de studerande. Jag vill bara nämna detta i sammanhanget.

Jag ser också att bostadsministern och jag har tillgång till samma statistik från Sveriges Förenade Studentkårer över den långa kö som finns på många orter. Det är både bostadsministerns och min förhoppning att kön skall minska.

Jag tycker fortfarande att bostadsministern inte gav något konkret svar på frågan hur man skall lösa problemen för ett ökat antal gäststudenter.

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Jag anser inte att man kan finna olika vägar att lösa boende-frågan. Man måste ute i berörda kommuner eller i de studentbostadsföretag som fortfarande finns på olika platser söka ta fram bostäder. Man måste hjälpa åt att göra detta inom befintligt bestånd och genom nybyggande. Vi kan från regeringens sida bara hjälpa till att underlätta detta. Det är en kommunal angelägenhet att söka lösa den här frågan. Det är en angelägenhet också för studentbostadsföretagen, och därmed för de olika studentorganisationerna, att medverka till detta.

I och med att vi har infört likartade förmånliga regler för tillkomsten av studentbostäder som för tillkomsten av allmännyttans bostäder har regeringen sökt hjälpa till. Vi har genom ungdomsbostadsdelegationen fortlöpande kontakt med dessa kommuner för att söka medverka till och stimulera till att de tar fram fler bostäder lämpade för såväl gäststudenter som svenska studerande.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skulle vilja ha litet mer konkreta besked från bostadsministern om vilka insatser ungdomsbostadsdelegationen har gjort och gör. Man åker tydligen runt och har vissa kontakter, men vad blir det för resultat?

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Resultatet kan naturligtvis bara avläsas när man ser hur de olika kommunerna förmår medverka till att ta fram lämpliga bostäder. Dele-

gationen har en opinionsväckande uppgift och en uppgift att söka redovisa de olika möjligheter som regering och riksdag har öppnat för kommunerna att ta fram bostäder lämpade för de studerande. Några tvångsmedel gentemot kommunerna har självfallet inte delegationen, lika litet som regering och riksdag har det. Vi måste alltså få en lösning på dessa frågor ute på de olika högskoleorterna. Det är där man måste söka finna de former som passar på respektive plats.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag delar bostadsministerns uppfattning att det är kommunerna som har ett stort ansvar när det gäller att lösa boendefrågorna för både kommuninvånarna och dem som studerar i universitets- och högskoleorterna.

Jag hoppas att bostadsministern och jag är överens om att detta är en mycket viktig fråga från studiesocial synpunkt. Man måste vara uppmärksam på om många studerande får avstå från sina utbildningsplatser på grund av att de inte kan få tag i bostäder på studieorten. I så fall diskrimineras en hel del studerande genom att de till följd av att de inte kan få bostad således inte kan utnyttja sin utbildningsplats utan i stället får välja någon annan lösning. Vi måste vara uppmärksamma på detta så att inte geografiska skäl och andra sociala villkor får överväga. Regeringen, riksdagen och kommunerna måste hjälpas åt för att lösa detta problem för de studerande.

Jag är glad över att bostadsministern uppmärksammat detta och jag tackar för svaret.

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Jag vill bara understryka att jag instämmer i Börje Anderssons beskrivning av denna situation och också i den slutsats han drar, att det är genom åtgärder ute i kommunerna som vi måste finna en lösning. Naturligtvis skall regering och riksdag bidra till att underlätta detta arbete genom att sätta in de åtgärder som är möjliga.

BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Än en gång, tack för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1989/90:144 om ändrade arbetsvillkor för yrkesbiförare

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig om regeringen kommer att överlåta till riksdagen att besluta om ett förslag som tillgodoser fackets och bilarbetstidsutredningens synpunkter när det gäller ändrade arbetsvillkor för yrkesbiförare.

Ett förslag om ändrade regler om körtid, arbetstid och vilotid i vägtrafik inom Sverige bereds för närvarande i kommunikationsdepartementet. Un-

der beredningen kommer naturligtvis remissinstansernas synpunkter att övervägas på vanligt sätt. En proposition beräknas kunna föreläggas riksdagen under våren 1990. Riksdagen får därmed ta ställning till frågan.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

VIOLA CLAESSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka Georg Andersson för svaret. Trots att det var kort innehöll det ändå en positiv punkt, nämligen att Georg Andersson nu slår fast att regeringen i vilket fall som helst kommer att framlägga det förslag som komma skall inför riksdagen. I den kortfattade, till formatet väldigt anspråkslösa lilla broschyr som handlar om integrationsarbetet mellan Sverige och EG finns det en mängd viktiga nyheter som utgör underlag för en EG-debatt som borde se mycket annorlunda ut än vad den gör i dag.

Under frågan om landtransporter och arbetstidsregler för chaufförer står att läsa att riksdagen eventuellt skall få ta ställning. Nu har vi fått klart besked på den punkten. Riksdagen får ta ställning.

Men det finns en annan sak. Den handlar om att regeringen inte alls är okunnig om var facket står när det gäller denna fråga. Svenska transportarbetareförbundet har fått kämpa under ganska många år för att reglerna skall vara just arbetstidsregler i stället för körarbetstidsregler, dvs. sådana regler som i dag tillämpas när det gäller utrikes transporter.

Varken EG-ländernas regler eller de AETR-regler som används för svenska chaufförer är annat än körarbetstidsregler. Det är en mycket viktig fråga från trafiksäkerhetssynpunkt, men också från social synpunkt, eftersom chaufförerna naturligtvis inte kan arbeta, dvs. lasta, lossa och köra, hur många timmar som helst om dygnet. Jag vill gärna ha en kommentar till frågan om åt vilket håll förslaget som är på väg lutar när det gäller arbetstidsregler. Handlar det om körarbetstid eller handlar det om arbetstidsregler så som det svenska facket skulle vilja ha dem när det blir aktuellt med en EG-anpassning?

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill bara säga att arbetstidsfrågorna nyligen har utretts av en arbetsgrupp inom kommunikationsdepartementet. Förslaget om körtid, arbetstid och vilotid inom vägtrafiken har nu remissbehandlats. I promemorian föreslås i princip körtid som huvudberäkningsnorm kompletterad med regler om begränsning av arbetstiden i vissa fall. Vidare finns också regler om vilotid och kontroll m.m.

Det är viktigt att notera att förslaget i huvudsak har tillstyrkts av Landsorganisationen, Handels, Kommunal, Statsanställdas förbund och Transport. Andra remissinstanser har naturligtvis också framfört synpunkter. Under den beredning som nu sker inom kommunikationsdepartementet får såväl remissynpunkterna som andra faktorer nog övervägas. I övrigt är jag inte beredd att föregripa kommande förslag.

VIOLA CLÄESSON (vpk):

Herr talman! Om kommunikationsministern talar om den utredning som Valter Nilsson har gjort på uppdrag av regeringen och som handlar om dessa frågor, stämmer det inte, Georg Andersson, att LO och Transportarbetareförbundet skulle vara nöjda.

För några timmar sedan talade jag med representanter därifrån och de sade mycket klart att de inte kan acceptera arbetstider på upp emot 13–15 timmar, någonting som man kan misstänka kan bli aktuellt om EG-passningen på det här området fortsätter såsom hittills har skett.

Jag skall förklara varför det är så viktigt att det inte blir på det här sättet. Transportarbetareförbundet hänvisar bl.a. till en vetenskaplig utredning, som har gjorts vid ett universitet i Holland och som visar hur enormt dåliga effekterna blir om man ser enbart till körarbetstiderna och låter chaufförerna arbeta ett stort antal timmar. Detta påverkar benägenheten att somna in bakom ratten och chaufförernas förmåga att över huvud taget sova när de är lediga, påverkar trafiksäkerheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1989/90:147 om åtgärder mot vissa telefontjänster

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att stoppa televerkets 071-tjänster.

Televerket inledde i oktober provverksamhet med s.k. 071-tjänster. Verksamheten innebär att televerket erbjuder informationslämnare möjlighet att mot specialtaxor sälja information via telenätet.

Individuella avtal upprättas mellan televerket och informationslämnaren. I avtalet regleras bl.a. vilken tjänst informationslämnaren säljer och vilken taxa televerket skall debitera kunden för informationslämnarens räkning. Televerkets åtaganden är således att tillhandahålla informationsöverföring samt att förmedla betalningen mellan köpare och säljare.

Televerket tillhandahåller den tekniska möjligheten till informationsöverföring. Ansvar för hur tjänsten utnyttjas åvilar däremot informationslämnaren. Liksom posten distribuerar offentlig information som producerats av annan, t.ex. flygblad och tidningar, distribuerar televerket här offentlig information i telenätet som produceras av annan.

Det kan inte anses lämpligt att ålägga televerket en skyldighet att kontrollera vilken kommunikation som pågår i telenätet.

Jag noterar att televerket nyligen stoppat en informationslämnarens distribution av 071-tjänster då företaget anses ha brutit mot avtalsvillkoren.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag tycker förstås att kommunikationsministern gör det litet väl enkelt för sig. Det låter ju väldigt harmfullt att man skall tillhandahålla informationsöverföring och förmedla betal-

ning och att det gäller offentlig information via telenätet. Georg Andersson jämförde med flygblad och tidningar.

Nu är det inte så enkelt, tycker jag, eftersom en del av dessa tjänster inte kan rubriceras som offentlig information. Jag tänker närmast då på "doktorn i luren", som innebär att man via telefonnätet för 25 kr. per timme skall få tillgång till läkare som ger besked om hur man skall göra om man har ont i kroppen. Man kan också ringa upp en kurator om man har ont i själen och tala med henne eller honom om sådana saker. Den här typen av förmedling kan inte kallas offentlig information, utan det är någon form av sjukvård, även om den enligt min mening är på ett mycket oseriöst plan. Jag menar att detta inte är en typ av verksamhet där televerket skall medverka eller tillhandahålla tjänster. Jag kan inte tänka mig att detta hör till televerkets uppgifter.

Dessutom har väl inte televerket åtagit sig dessa uppgifter enbart för att tillhandahålla denna information, utan även för att tjäna pengar. Såvitt jag förstår. Detta gör att det här spektaklet får en air av kommersialism. Jag kan tänka mig att det finns viss information, förhandsinspelade band om vädret, trafikstockningar och annat, där det är rimligt att man använder sig av televerkets tjänster. Men att som i det här fallet kunna gå till doktorn, kuratorn, ringa vid depression eller anlita någon av alla de andra smaklösa tjänster som utannonserats anser jag vara mycket smaklöst. Jag tvivlar på att det verkligen är televerkets uppgift att tillhandahålla den här typen av tjänster. Jag skulle vilja ha ett svar på frågan om det inte finns grader av den här verksamheten där man borde inta en mer restriktiv hållning.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Gudrun Schyman ger en något egendomlig definition av offentlig information. Jag vet inte riktigt var hon vill dra gränsen. Den information som lämnas är den som informationslämnaren vill lämna inom ramen för det avtal han har tecknat med televerket. Denna information är tillgänglig för alla som har tillgång till det telenät som erfordras för den här typen av tjänster, nämligen AXE-systemet.

Den information som i dag distribueras genom de s.k. 071-tjänsterna är vägverkets väginformation och en manuell medicinsk rådgivning som har införts i Stockholmsområdet. I en framtid kan man räkna med att det finns möjligheter att distribuera väderinformation, börsresultat, information från kommuner och landsting, m.m. genom denna typ av 071-tjänster.

Dessa tjänster kan utnyttjas till att sprida viktig och nyttig information. Informationslämnaren bestämmer vad som skall ingå i informationen, och kunden bestämmer om han vill utnyttja denna typ av information. Genom annonser och på annat sätt meddelar informationslämnaren vad han har att erbjuda och vilken taxa han debiterar för den här typen av tjänster. Det skall naturligtvis kunden känna till i förväg. Sedan är det som sagt kunden som bestämmer om han vill utnyttja tjänsten.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Anser inte kommunikationsministern att det är en viss skillnad på att t.ex. få uppgifter om väderleken och trafiksituationen när man

skall ut och resa en viss sträcka och att ringa till en läkare och få en konsultation à 25 kr. i timmen utan att ha någon möjlighet till ett möte mellan patient och läkare? Man utnyttjar det faktum att människor är deprimerade och känner sig desperata och att de inte kan få någon tid inom t.ex. den krisbransch som sjukvården utgör. Om en sådan information skall ha någon som helst verkan fordras ett möte människor emellan. Televerket ställer upp och förmedlar denna typ av verksamhet. Tycker inte kommunikationsministern att det finns betänkligheter i detta?

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Får jag ge en personlig deklARATION: För egen del skulle jag inte komma på tanken att utnyttja en sådan här tjänst för att klara en personlig depression i stället för ett möte med en kurator. Jag vill ha ett möte med en människa på ett helt annat sätt än via en telefonapparat för en viss taxa per minut. Detta är min personliga uppfattning. Jag avser således inte att som kund utnyttja den typen av tjänster.

Det skulle dock vara litet märkligt om vi som myndigheter – regering och riksdag – skulle avgöra vilken typ av information som får utbytas via det telenät som står till förfogande. Det viktiga i det här sammanhanget är att se till att telenätet inte överbelastas så att det innebär nackdelar för den vanlige teleabbonenten. Jag har uppfattat att det inte finns sådana risker.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Det är möjligt att jag skall diskutera med socialministern om kvaliteten inom sjukvården i stället. Jag har även ställt en fråga till honom om detta.

Vi är dock överens om att detta inte är något bra sätt. Jag skulle inte heller vilja utnyttja dessa tjänster. Jag tror dock att vi också kan vara överens om att i och med att man introducerar dessa tjänster kommer människor att utnyttja dem, inte minst med tanke på att det är ganska illa ställt med möjligheten att komma till läkare och kurator i ett läge när man känner att man behöver det.

När televerket ställer upp med denna typ av tjänster uppmuntrar man också sådan oseriös verksamhet. Vi är överens om att det är en oseriös verksamhet av dålig kvalitet och att det inte är något att rekommendera. Jag tycker då inte heller att det är moraliskt försvarbart att televerket befattar sig med detta. Man skall avstå ifrån det och säga att denna typ av verksamhet inte lämpar sig för telefonkontakter, utan det krävs möten människor emellan.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära någon ytterligare replik, men när Gudrun Schyman läser in tolkningar i mitt tidigare svar måste jag få deklarerera att jag som kommunikationsminister varken värdesätter eller bedömer denna typ av information i de enskilda fallen. På en direkt fråga om huruvida jag själv skulle kunna tänka mig att utnyttja en viss typ av tjänster har jag avgivit en deklARATION. I detta avseende är dock telenätet fritt för avtal mel-

lan den som har information att lämna och den kund som vill efterfråga just den typen av information mot den taxa som är uppsatt.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag tolkar det som en förment objektivitet att man som kommunikationsminister sätter sig över livskvalitet på det här sättet. Det finns ändå ett ansvar för televerket som statligt företag att hålla sig till den uppgift verket skall utföra, nämligen att förmedla telefonsamtal. Man kan tala om offentlig information. Jag kan inte tänka mig att åtagandena skall gälla att förmedla dålig och undermålig sjukvård till hjälpbehövande människor. Den åsikten delar vi emellertid tydligen inte. åtminstone inte på det officiella planet. Vi gör tydligen det i mera privata sammanhang, och det får jag väl glädja mig åt så länge.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1989/90:163 om reglerna för användning av dubbdäck

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Mats Lindberg har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder som gör att reglerna för användning av dubbdäck blir mer anpassade till de verkliga förhållandena.

Bakgrunden till frågan är att jag i ett uttalande till A-pressen sagt att det är praktiskt omöjligt att *nu* ändra gällande lagstiftning.

Jag konstaterar att det vid tidpunkten för mitt uttalande återstod ett par veckor till den 1 november som är det datum från vilket det är tillåtet med dubbdäck. Det fanns då inga tekniska möjligheter att ändra dubbdäcksreglerna på den korta tid som återstod.

Vidare vill jag i sammanhanget erinra om att regeringen i augusti 1988 gav trafiksäkerhetsverket och vägverket ett uppdrag angående dubbdäck. Uppdraget innefattar bl.a. studier av möjligheten att begränsa slitaget på vägnätet och trafiksäkerhetskonsekvenser.

I avvaktan på att uppdraget slutrapporteras är jag inte beredd att vidta någon speciell åtgärd. Jag hoppas dock att pågående översyn ger oss underlag för att förbättra regelsystemet på detta område.

Talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

25 § Svar på frågorna 1989/90:167 och 172 om flygledningsverksamheten

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö och Per Stenmarck har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidtaga med anledning av luftfartsverkets beslut

att på lång sikt minska antalet ledningscentraler för flygtrafikledningen från tre till två, med placering i Sundsvall och Arlanda. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Luftfartsverket har det övergripande ansvaret för att flygtrafikledningen i Sverige bedrivs på ett så rationellt och för flygsäkerheten tillfredsställande sätt som möjligt. Frågan om ledningscentralernas placering ligger inom ramen för detta ansvar. Jag har därför inte anledning att vidta någon åtgärd med anledning av beslutet.

Luftfartsverket har gjort den bedömningen att en minskning av antalet ledningscentraler från tre till två innebär en stor besparing. Vid den avvägning mellan ekonomiska skäl, flygsäkerhet och regionalpolitiska skäl som verket gjort har man kommit fram till att en omstrukturering bör ske innebärande att Arlandacentralen byggs om och att centralen i Sturup avvecklas i början av 2000-talet. Detta berör dock endast personal vid ledningscentralen. Flygledarutbildningen och den lokala flygledningen vid Sturup berörs inte av beslutet.

Enligt vad jag inhämtat har luftfartsverket dessutom ställt garanti för att ingen tillhörande dagens flygledningspersonal i Sturup skall behöva flytta mot sin vilja.

STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! När man studerar denna verksamhet kan man spontant få intrycket att det är en form av samlad, central attack mot Skåne – Barsebäck, brobyggnadsplanerna och nu flygledningsverksamheten på Sturup. Det här är också ett exempel på att MBL inte har fungerat. Fackliga organisationer på Sturup fick veta att man skulle uppskjuta ett besked, eftersom man skulle avvakta en ytterligare utredning. Den utredning som man hade baserat sitt tidigare beslut på var bristfällig. När luftfartsverkets representanter anlände till Stockholm sade styrelsen att vi struntar i förhandlingen, vi kör loppet ut och vi skall alltså lägga ner verksamheten på Sturup.

Människor anställda inom denna verksamhet på Sturup kommer att söka andra arbeten och sluta, med risk för att flygtrafiktätheten kommer att minska. Det kommer inte att finnas folk för att upprätthålla den kapacitet som finns i dag.

Herr talman! Den sista meningen i statsrådets svar är faktiskt obetalbar. Här skall man spara pengar och rationalisera. Då skriver statsrådet att han har fått garantier för att ingen av dagens flygledningspersonal i Sturup skall behöva flytta mot sin vilja. Vad skall de syssla med den dagen verksamheten inte längre fungerar?

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Redan på kort sikt kan konsekvenserna av en avveckling av flygledningen på Sturup bli allvarliga. Trots att luftfartsverkets beslut inte är avsett att träda i kraft förrän omkring sekelskiftet, är risken uppenbar att många flygledare i förtid kommer att lämna sina arbeten. Det rör sig om en högt utbildad och väl kvalificerad arbetsgrupp, som sannolikt dels inte har några

svårigheter att få nya arbeten, dels är mycket svår att ersätta med annan kvalificerad personal.

Frågan har, som jag ser det, två synvinklar: Den ena – och det är det viktigaste – gäller flygsäkerheten. I framtiden blir möjligtvis behovet av flygledare mindre än vad det är i dag. Men problemet är att avvecklingen i praktiken kan komma att ske mycket tidigare på grund av en snabb avgång från arbetet. Med den trängsel i luftrummet, som troligen kommer att bli ett av 90-talets stora problem inom svensk och internationell luftfart, kan följderna av detta bli allvarliga. Vilken beredskap har regeringen för att detta inte skall ske?

Den andra synvinkeln gäller Skåneperspektivet. I många år har stora satsningar gjorts för att utveckla inte minst det reguljära utrikesflyget från Sturup. Med stor sannolikhet kan Sturup inom några år ha avgångar till fem sex av de större städerna i Europa. Detta skulle få stor betydelse inte minst för näringslivet i regionen. Men, och detta är viktigt i sammanhanget, man kan inte utveckla genom att avveckla. Luftfartsverket ger helt enkelt fel signaler inför de satsningar som är nödvändiga inför framtiden. Låt mig få avsluta med en fråga. Vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd att vidta för att utvecklingen av flyget i södra Sverige skall kunna gå i en positiv riktning?

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag tycker att det är en del överdrifter i den här diskussionen. Man talar om en samlad attack mot Skåne. Det är naturligtvis inte fråga om något sådant.

Luftfartsverket har ansvar för att säkerheten i luftrummet upprätthålls. Nu eftersträvar man att förnya anläggningen på Arlanda eller i Stockholmsområdet, vilket måste ske. Det har då bestämts att man skall börja med anläggningen i Stockholm för att sedan gå vidare till övriga anläggningar. I sammanhanget har konstaterats att det går att nedbringa kostnaderna och trots det bibehålla säkerheten genom att minska antalet centraler från tre till två. Det handlar om betydande belopp. Jag utgår från att frågeställarna också är intresserade av att hålla kostnaderna nere även på detta område. Vi behöver ju insatser på många andra områden.

Denna förändring har aviserats i mycket god tid för att ge personalen på Sturup en god framförhållning. Om vi vill se något positivt i denna handläggning, är det väl bra när man i god tid meddelar hur man planerar. Den personal som nu är sysselsatt på Sturup har mot denna bakgrund egentligen ingenting att frukta. Sysselsättningen kommer att bestå in på 2000-talet. För det fåtal personer som i det läget kan komma i fråga för en flyttning garanterar man andra arbeten inom luftfartsverket och flygledningsområdet.

STEN ANDERSSON i Malmö. (m):

Herr talman! Jag läser innantill i den sista meningen att ingen skall behöva flytta mot sin vilja. Det innebär att man inte skall behöva flytta från Sturup med omnejd om man bor där.

Statsrådet säger att detta är ingen attack mot Skåne. Det kan han säga som

är skriven norr om Hallandsåsen. Men vi som är skrivna söder om densamma har kanske inte samma uppfattning.

När det gäller personalen var det ett MBL-möte för inte så länge sedan där man sade att det nu skulle göras en ny utredning. Den utredningen skulle vara klar den 1 juli 1990. Innan dess skulle ingenting göras. De förhandlare som tydligen inte hade något mandat blev desavouerade av verkets styrelse, och det är inget hedrande för den statliga MBL-verksamheten.

Vad skall de flygledare som i dag finns på Sturup och blir övertaliga, dvs. inte har något arbete att sköta, syssla med efter denna omändring?

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag tror i och för sig inte att kommunikationsministern har något särskilt emot Skåne. När man studerar kommunikationsministerns agerande i olika frågor under sommaren, kan man utan tvivel få intrycket att det rör sig om något slags samlad attack.

Låt mig mot bakgrund av de tre sista raderna i kommunikationsministerns svar få ett förtydligande. Innebär detta en livstidsgaranti för flygledararbetet på Sturup – det är ju faktiskt vad som står här? Hur skall garantin tolkas? Om man skall se på detta i ett litet större sammanhang, är det så att den ena handen uppenbarligen inte vet vad den andra gör i den här frågan. Med den ena handen medverkar regeringen medvetet i den liberaliseringsprocess som har ökat den reguljära flygverksamheten, och med den andra handen fattar man beslut som hämmar denna utveckling.

Kommunikationsministern svarade inte på min tidigare fråga. På vilket sätt anser kommunikationsministern att det beslut som nu har fattats i luftfartsverkets styrelse gynnar luftfartens utveckling i södra Sverige?

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Låt mig slå fast att den organisatoriska förändring som luftfartsverket planerar att genomföra i början av 2000-talet på intet sätt innebär någon nackdel eller något hot mot flygverksamheten. Ändringen ingår i ett led att förnya och förbättra den utrustning och områdesverksamhet som behövs för den övergripande flygledningsverksamheten.

Trafiken i luftrummet ökar och man kommer att upprätthålla en hög flygsäkerhet, och det påverkar inte i något avseende negativt flygverksamheten i Skåne eller andra delar av landet. Det är alldeles klart, och det har inte ifrågasatts av någon sakkunnig på det här området.

STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tror inte att det finns någon flygledare som skulle vilja äventyra flygsäkerheten. Det kan vi säkert vara helt överens om.

Om det nu skall ske en förändring som kommer att få effekt först en bit in på 2000-talet, varför kunde man då inte vänta på den utredning som skall vara klar den 1 juli 1990, som man lovade de fackliga representanterna på Sturup? Varför hade man då så bråttom att mitt under denna period säga att man struntar i förhandlingen och att loppet körs såsom det har sagts tidigare utan att fråga de anställda?

Om det skall ske rationaliseringar inom detta område, måste de stora

pengarna ligga i att man kan spara in på personalen. Vilket mandat har då statsrådet att kunna garantera att varenda flygledare skall kunna få bo kvar i sin villa och ha ett arbete på Sturup?

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag tror att många på Sturup i dag är tacksamma för den livstidsgaranti som uppenbarligen luftfartsverket och kommunikationsministern har utställt.

Jag går tillbaka till själva beslutet. Det är riktigt som kommunikationsministern säger att beslutet är avsett att träda i kraft i början av 2000-talet. Jag tror inte heller att man där kommer att få problem, eftersom den tekniska utvecklingen även på detta område kommer att gå mycket snabbt framåt. Men vi riskerar ju faktiskt att få problemen på kort sikt, dvs. i ett läge när denna väl kvalificerade personal i stor omfattning kanske kommer att sluta, påbörja omskolning eller något liknande. Det är då vi kan få uppenbara problem. Det är detta problem vi borde vara beredda att tackla i dag.

Som jag ser det finns det ekonomiskt och operationellt inte några sakliga skäl till att lägga ned flygledningen på Sturup. Det är därför beklagligt att det faktiskt inte är sakliga ställningstaganden utan regionalpolitiska orsaker som helt uppenbart har varit avgörande för det beslut som luftfartsverkets styrelse nu har fattat. Jag menar att sådana hänsyn inte får tas när risken för allvarliga konsekvenser faktiskt är stor.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Det sakliga skälet till detta beslut är att man vill göra en betydande besparing i verksamheten genom att minska antalet centraler från tre till två.

Per Stenmarck oroas över att personal kan komma att lämna verksamheten nu eftersom det kommer att ske en omorganisation i början av 2000-talet. Jag kan inte förstå att det, mot bakgrund av den mycket långa övergångsperiod som det handlar om i detta sammanhang och de garantier som luftfartsverket har ställt, finns någon anledning för någon anställd på Sturup att i dag oroas sig för sin sysselsättning.

STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Vi hade inte varit bekymrade om någon konkret hade kunnat peka på att detta innebär att pengar sparas, att luftsäkerheten blir bättre, osv. Men, eftersom detta skall ske så långt fram i tiden, varför kan man då inte vänta på resultatet av den utredning som de anställda på flygplatsen på Sturup har blivit lovade? Det är mycket förvånande.

Jag tackar emellertid för att jag i kväll kan ringa till flygplatsen på Sturup och tala om för de anställda där att de kan sitta kvar på Sturup hur länge som helst, eftersom statsrådet Andersson i dagens frågestund i riksdagen har garanterat detta.

PER STENMARCK (m):

Herr talman! Det råder åtminstone tidvis, brist på flygledare redan nu. Ändå har flygledningen i normalsituationer klarats av. Men om ännu fler anställda slutar blir problemen uppenbara.

I dag finns det ca 150 flygledare på Sturup, och redan nu har 20 av dessa begärt tjänstledighet för studier. Jag kan bara konstatera att kommunikationsministerns svar gör det nödvändigt för mig att återkomma till denna fråga motionsvägen under vårriksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1989/90:175 om väghållningskostnadernas betydelse för landsbygdsbefolkningen

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Lennart Bodén har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att garantera att väghållningsfrågorna inte menligt inverkar på människors möjlighet att bo och verka på landsbygden.

Staten och kommunerna är väghållare för de allmänna vägarna. För övriga vägar sköts väghållningen av t.ex. enskilda vägföreningar. Eftersom samhället genomgår en ständig utveckling och förändring ändras många vägars betydelse. Därför ingår det i vägverkets arbete att kontinuerligt se över väghållningsansvaret. Nyligen har en översyn gjorts i Västernorrlands län. Vägverket kommer efter hand att fatta beslut om eventuella förändringar. Den som är berörd av ett eventuellt beslut om ändrat väghållningsansvar har möjlighet att överklaga beslutet till regeringen.

Översynen av väghållningsansvaret görs för att man skall få ett effektivare och mera rationellt skött vägnät samt för att fördela ansvaret på ett rättvist och likartat sätt i samtliga län.

LENNART BODÉN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Dess värre tycker jag att svaret är till intet förpliktande. De i min fråga relaterade planerna är visserligen ännu på utredningsstadiet men har av berörd lokalbefolkning uppfattats som ännu ett försök att försvåra möjligheterna att bo och verka på landsbygden. Enskild väghållning som skulle kunna komma i fråga i detta sammanhang är också relaterad till bidrag i olika former. Men vi vet av erfarenhet att ingenting är lättare än att skära ned eller förändra reglerna för statsbidrag. Och sedermera kan ju även kommunala besparingar komma i fråga. Jag tycker att detta handlar om huruvida statsrådet är beredd att klä de fagra ord i handling som representanter för regeringen har uttalat i samband med landsbygdskampanjen.

Från centerns sida föreslogs i samband med den allmänna motionstiden 500 milj. kr. till förstärkning och beläggning av länsvägar. Centern har också, på goda grunder, motsatt sig de förändringar av statsbidragen till enskilda vägar som gjordes för ett antal år sedan. Det råder inget tvivel om att goda vägar är en nödvändighet i de områden där bilen trots allt är det dominerande transportmedlet. Det skulle inte skada om kommunikationsministern gav besked som gör att det som omväxling finns anledning att tro på något av de ord som har gällt landsbygdskampanjen och allt som nu skall göras för

landsbygden. Jag tror att många, på goda grunder, fram till dess kommer att tvivla.

Det enda egentliga beskedet i kommunikationsministerns svar är att de som drabbas kan överklaga. Jag tror att folk vill ha mer pengar och klara besked.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill först säga att vägverket inte har fattat något beslut. Mot denna bakgrund vill jag ställa en fråga till Lennart Bodén. Anser Lennart Bodén att jag skall gå ut och förbjuda vägverket att göra den översyn av väghållningsansvaret som vägverket enligt sin förordning skall göra kontinuerligt i samtliga län för att få en likartad bedömning i hela landet av skilda vägar och väghållningsansvaret för dessa? Skulle jag stoppa denna verksamhet nu och säga att några förändringar i detta avseende inte under några förhållanden får ske, oavsett hur folk flyttar och bor i det här landet?

LENNART BODÉN (c):

Herr talman! Jag har aldrig i något sammanhang motsatt mig att en översyn eller utredning av väghållningsansvaret skulle ske. Men problemet är ju att det i samband med dessa utredningar inte i något sammanhang från regeringen har aviserats om medelsförstärkning när det gäller de små och medelstora vägarna och länsvägarna som behövs om regeringen menar allvar med att infrastrukturen på landsbygden skall förbättras och förstärkas och utgöra grundstommen för en levande landsbygd. Det är detta som frågan gäller. Det är inte fråga om att kommunikationsministern skulle förbjuda eller förhindra att vägverket gör en översyn. Jag kan bara konstatera att signalerna som har kommit i samband med den översyn som har gjorts i Väster- norrland har uppfattats mycket negativt. Det är därför jag efterlyser ett positivt besked från kommunikationsministern.

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag avser inte att i dag föregripa någonting i den budgetbehandling som pågår. I stället får riksdagen anledning att återkomma till detta i januari månad.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Meddelande om svar på interpellation 1989/90:32

Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill meddela att interpellation 32 av Hans Dau om egenavgifter för riksfärdtjänst ej kan besvaras inom den föreskrivna tiden på grund av interpellantens förhinder att ta emot svaret. Jag har kommit överens med Hans Dau om att besvara denna interpellation den 1 december.

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Sigge Godin har, mot bakgrund av förslagen i en idépromemoria om meningsfull verksamhet för asylsökande, frågat om "regeringen godkänner arbetsgruppens förslag om att inga åtgärder vidtas för att skapa sysselsättning för asylsökande".

När det gäller asylsökandes rätt och möjlighet att arbeta under den tid som myndigheterna behöver för handläggning av deras tillståndsärende, besvarade jag en fråga om detta så sent som förra månaden här i kammaren.

Det finns i dag nära 6 000 personer i statens invandrarverks förläggningar som väntar på att få bosätta sig i en kommun. De har sina tillstånd klara och kanske 2 000 av dem skulle så gott som omedelbart, eller i varje fall så snart de skaffat sig tillräckliga kunskaper i svenska, kunna börja arbeta.

Jag vill nu liksom i mitt tidigare frågesvar säga att det viktiga är att förkorta handläggningstiderna så att långa väntetider inte uppstår. Vi har goda förhoppningar om att så kommer att ske. Frågan om arbete blir då än mindre aktuell. Regeringen har alltså inga planer på att ompröva den nuvarande ordningen som alltså inte tillåter asylsökande att arbeta.

Den arbetsgrupp som lade fram den nämnda promemorian ansåg att man absolut bör prioritera insatserna för att finna arbete åt dem som fått uppehålls- och arbetstillstånd. Arbetsgruppen inventerade tänkbara aktiviteter för meningsfull verksamhet under väntetiden och fann därvid att statens invandrarverk redan organiserar sådan verksamhet.

Jag delar arbetsgruppens uppfattning och förutsätter också att statens invandrarverk sprider och arbetar vidare med de idéer till meningsfull verksamhet under väntetiden som arbetsgruppen har tagit fram.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag får tacka invandrarministern för svaret. Jag är väl medveten om att det är stora problem med flyktingverksamheten just nu. Många människor väntar på att få flytta ut till kommunerna. Men det kan vi lämna därhän, för det är ju ändå en annan grupp som får rätten att stanna.

Efter att ha tagit del av arbetsgruppens rapport måste jag beklaga och konstatera att det handlar om en pappersprodukt. Dessa människor har inte insett det väsentligaste för människan, nämligen att få ett arbete under väntetiden. Att vägra en människa ett arbete – det gäller också asylsökande – skapar en psykisk press. Det innebär också en passivisering som senare är väldigt svår att bryta.

Vi har här i Sverige prövat extraarbete för ungdomar. Många av dessa arbeten utförs inte i dag. Det finns därför angelägna arbetsuppgifter som asylsökande skulle kunna få, visserligen tillfälliga arbeten men viktiga sådana. Det är viktigt också att en asylsökande får ta eget ansvar för sig och sin situation. Det skapar tillfredsställelse att få göra en insats. Det är inte minst viktigt i dag att flyktingarna får visa svenskarna att de vill och kan arbeta och är beredda att försörja sig.

I en artikel i Kommun-Aktuellt för en tid sedan talade man om arbetslin-

jen och inte kontantlinjen. Departementsrådet Levi Svenningsson menade att man skulle ändra systemet. Svaret andas ingenting av detta. Jag undrar: Har departementet en uppfattning och invandrarministern en annan, eller hur kommer det sig att man har uttalat sig positivt om att asylsökande skulle få arbete under väntetiden?

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag tror tyvärr att Sigge Godin blandar ihop begreppen å det våldsammaste. När vi talar om arbetslinjen handlar det faktiskt om att vi i dag diskuterar en helt ny ersättning till kommunerna för de flyktingar som de tar emot, som mer skulle stimulera till och göra det möjligt för kommuner att göra insatser med sikte på att så snart möjligt se till att flyktingar får arbete. Men det handlar fortfarande om dem som har fått ett uppehållstillstånd. Jag talar alltså om de 6 000 som i dag har fått tillstånd.

Jag vill göra Sigge Godin uppmärksam på att vi faktiskt för inte alltför många månader sedan under ganska uppmärksammade former antog en ny utlänningslag här i riksdagen. I den utlänningslagen ingår att arbetstillstånd är förknippat med att man också får ett permanent uppehållstillstånd. Såvitt jag kan påminna mig var det då ingen diskussion här i riksdagen om att man skulle göra en sådan ändring som uppenbart Sigge Godin är ute efter.

Vi kan ändå förena oss i en uppfattning, nämligen att det är utomordentligt olyckligt att människor får vänta länge utan en chans att arbeta. Vi gör två saker åt det nu: Vi drar ner väntetiderna i beslutsprocessen när det gäller asylärenden. Sedan skall vi se till att de som har fått ett svar också snart kommer ut till kommunen och får arbete.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag skall be att få återge vad som stod i Kommun-Aktuellt: "Arbetslinjen och inte kontantlinjen.

Departementsrådet Levi Svenningsson menar att det nya systemet ska vända upp och ner på den modell som leder till passiviteten i dag. Förebilden för det nya bidraget kommer att vara ungdomslagen, som garanterar ungdomar rätt till arbete 4 timmar om dagen."

Då tolkar man detta så att det ändå är tillfälliga arbeten. Det handlar alltså inte om de människor som har fått uppehålls- och arbetstillstånd. Om det gör det, måste jag hävda att vi inte kan vara överens. Folkpartiet har ju gång på gång i denna kammare sagt: Låt asylsökande arbeta under väntetiden.

Väntetiderna är inte så korta. Vi hade ju alla förhoppningen om kortare väntetider. Men vi har inte lyckats med det. Vad vill invandrarministern göra i stället? Vi kan inte bara låta människor vänta!

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Får jag understryka att det uttalande i Kommun-Aktuellt som Sigge Godin refererade till inte kan handla om några andra än dem som redan har fått ett uppehållstillstånd.

Det är alldeles uppenbart att Sigge Godin är ute efter nya principer för uppehållstillstånd, som också är kopplat till arbetstillstånd. Det tror jag inte vi kan reda ut under en frågestund. Men om vi inte kan bli överens om annat,

kan vi vara överens så långt att de åtgärder som vidtogs i våras och som det var tämligen stor enighet om här i riksdagen – förstärkning av invandrarverkets resurser och förändring av lagen – syftade till att få ner väntetiderna. Jag kan i dag se, även om vi inte har nått ända fram, en dramatisk förändring när det gäller väntetiderna.

SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag önskar att det var så som invandrarministern säger, att det har skett en dramatisk förändring när det gäller väntetiderna. Men det är inte så, utan vi får ta emot allt fler flyktingar, och det skall vi också göra. Det hoppas jag att vi kan vara överens om.

Den här frågedebatten har ändå handlat om de asylsökande som har fått ett svar. De skall över huvud taget inte hoppas att regeringen tycker att de skall göra en insats under väntetiden.

Låt mig då förklara att de principer som folkpartiet arbetar efter går ut på att de skall kunna få ett tillfälligt arbete. Innan jag kom till Sveriges riksdag hade jag anledning att arbeta med människor som behövde ett arbete. Jag vet hur passivitet förändrar människor och gör det i stort sett omöjligt för dem att komma tillbaka till ett rimligt liv om de bara dag ut och dag in skall gå utan att behövas i samhället. Vi kan väl vara överens om att försöka hitta lösningar. Det skulle vara positivt. Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1989/90:77 om kommunarrest

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Under påståendet att den s.k. kommunarresten för tre kurder skulle ha omvandlats till s.k. länsarrest har Berith Eriksson frågat mig "om regeringen tänker ta något initiativ för att rycka upp denna av rättsröta tärda skampåle".

Berith Eriksson syftade på de nio personer som regeringen i december 1984 beslöt att utvisa med stöd av terroristbestämmelserna i 1980 års utlänningslag. Besluten grundades på att personerna tillhör eller verkar för PKK och att PKK är en sådan organisation som avses i terroristbestämmelserna. Utvisningarna har inte verkställts, eftersom en utvisning till hemlandet skulle kunna få till följd att de berörda utsattes för allvarlig politisk förföljelse. Av detta skäl har särskilda föreskrifter angivits för dessa personers vistelse i Sverige. Föreskrifterna har bl.a. gällt vistelseort och anmälningssplikt.

När regeringen har fattat sådana beslut om utvisning och dessa tre beslut inte har kunnat verkställas, är regeringen skyldig att ompröva besluten om det finns skäl för detta. Av denna anledning prövade regeringen senast i augusti 1989 några av dessa ärenden. I två fall upphävdes utvisningsbeslutet helt, eftersom personerna inte längre kunde befaras medverka i terroristverksamhet. Beträffande ytterligare två personer infördes väsentliga lättnader i föreskrifterna om vistelseort och anmälningssplikt.

Regeringen tillsatte hösten 1988 en utredning med uppdrag att se över reg-

lerna om avvisning och utvisning av utlänningar som kan befaras medverka i terroristhandlingar här i landet. Denna utredning beräknas lämna sitt slutbetänkande vid årsskiftet 1989-1990. Syftet med utredningen är bl.a. dels att stärka rättssäkerheten för den enskilde, dels att göra skyddet mot terrorism så effektivt som möjligt.

Mitt svar till Berith Eriksson blir därför att regeringen också fortsättningsvis med tillämpning av gällande rätt kommer att noggrant följa utvecklingen i de enskilda ärendena. Lagstiftningsåtgärder kommer regeringen att ta ställning till först sedan utredningen avlämnat sitt slutbetänkande.

BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern för svaret.

Det är fem år sedan nio kurder sattes i s.k. kommunarrest. Utvisningsbeslutet och restriktionerna gäller fortfarande för sju av dessa kurder. För två personer har utvisningsbeslutet undanröjts, och därmed faller också restriktionerna. Man anser inte längre att de två personerna är presumtiva terrorister. Men för de andra kvarstår utvisningsbeslutet och därmed också kommunarrest och i två fall länsarrest.

När det gäller frågan vilka som anses som presumtiva terrorister har regeringen domstolens roll. Men regeringen granskar inte bevisen på det sätt som en domstol skulle göra. Den korsförhör inga vittnen. Försvarsadvokaterna har bara rätt att inge en skrivelse, och regeringen samlar in dokument, dvs. säpos dokument. Säpo fungerar både som förundersökningsledare och som åklagare.

Enligt vad jag förstår är alla delar av polisutredningen och säpoutredningen offentliga. Det finns sammanfattat i ett dokument daterat den 13 november 1984 med dnr 1509.

En av utredarna bakom dessa dokument var den numera riksbekante Walter Kegö. Jag vill fråga invandrarministern: Finns det fortfarande hemliga dokument i ärendet, och hur länge skall i så fall dessa dokument vara hemliga?

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Det är inte första gången den här frågan debatteras under frågestunder och i samband med interpellationssvar. Det har påståtts att de utvisade PKK-arna inte skulle ha fått veta vad som lagts dem till last, eftersom det inte skett en rättegång i vanlig bemärkelse.

Jag vill påminna om att man under ärendenas handläggning hösten 1988 dels förde en förhandling i Stockholms tingsrätt, varvid de delgavs rikspolisstyrelsens material, dels att de under ärendenas handläggning vid ett flertal tillfällen delgetts material som tillförts ärendena. Det är många dokument som deras ombud har fått ta del av. Visserligen har något material innehållits på grund av att detta materials röjande skulle ha satt livet i fara för dem som ställt informationen till förfogande. Detta är egentligen svårigheten när man har att göra med en organisation som har våldet som arbetsmetod.

BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Åtta kurder är anklagade för delaktighet i mord. Det faktum att livet står på spel för källor till känsliga uppgifter skulle alltså vara motive-

ring till att dessa kurder inte kan få en rättegång. Det tycker jag är att låta säpo dirigera rättssäkerheten.

Om anklagelserna mot kurderna är riktiga tar saken inte skada av offentlighetens ljus. Men om exempelvis turkiska säkerhetspolisen är en av dessa källor är det naturligtvis mycket besvärande. Avser invandrarministern att i domstol låta kontrollera om säpos fantastiska hotbilder av dessa kurder som presumtiva terrorister har reell substans?

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag vet inte om vi här i en frågestund kan komma så speciellt mycket längre i frågan. Jag har redovisat vad jag avser göra när jag får betänkandet på mitt bord från den utredning som vi har tillsatt med det uttalade syftet att se över den här lagstiftningen.

Jag vill ändå i det här sammanhanget påpeka för Berith Eriksson, som säger sig vara mån om kurdernas sak, att jag tycker hon är litet slarvig i sitt språkbruk när hon talar om kurder som ett generellt begrepp. Det är viktigt i fortsättningen att i den här debatten skilja mellan kurder i allmänhet och PKK:s medlemmar.

BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Det tycker jag också. Men samtidigt drabbas alla kurder oavsett om vi här försöker göra den distinktionen. Definitionen av begreppet terrorist är ju litet suddig. Men det som är intressant är vad som inte finns med. Exempelvis rubricerades inte Ebbeligan med alla dess vapen, k-pistar, handgranater etc. som terrorister.

Många svenskar tror att de här PKK-kurderna har stämplats som terrorister, eftersom man har kunnat bevisa att de har en anknytning till vapen, mord eller annan terrorishandling, men så är inte fallet. Jag vill vädja till dessa människor att själva skaffa de här dokumenten och läsa och värdera vad som står i dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1989/90:159 om möjligheten för sovjetiska medborgare att besöka släktingar i Sverige

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Göran Åstrand har frågat mig om det är riktigt att statens invandrarverk inte längre ger visering för sovjetiska medborgare som vill besöka släktingar och vänner i Sverige.

För sovjetiska medborgare liksom för andra utlänningar gäller att visering kan ges såväl för rena turistbesök som för besök hos släktingar och vänner. För att visering skall beviljas krävs enligt praxis att utlänningen kan försörja sig här och att han inte kan antas komma att begå brott eller bryta mot utlänningslagens bestämmelser. Visering medges enligt praxis inte, om en utlänning redan när visumansökan görs kan antas egentligen ha för avsikt att bosätta sig här.

Viseringsansökningar prövas självständigt av statens invandrarverk. Visering får också i vissa fall beviljas av beskickningar och konsulat. En utlandsmyndighet har däremot inte rätt att avslå en viseringsansökan. I tveksamma fall överlämnas alltså ansökningarna till invandrarverket för prövning.

Till följd av att fler sovjetiska medborgare numera fått möjlighet att resa ut har antalet viseringsansökningar ökat mycket kraftigt i år. De flesta ansökningarna – det torde röra sig om ca 90 % – har beviljats direkt av utlandsmyndigheterna. Av de ärenden som överlämnats till invandrarverket för prövning, därför att utlandsmyndigheten varit tveksam, har verket under första halvåret i år beviljat 65 % och under tredje kvartalet 85 %. Totalt är det således endast några få procent av alla viseringsansökningar från sovjetiska medborgare som avslagits. Någon förändring av praxis har inte skett. Göran Åstrands påstående att invandrarverket inte längre ger besöksvisering för sovjetiska medborgare är alltså inte riktigt.

GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern för det svaret. Det låter bra men jag måste tyvärr fördjupa mig litet i frågan.

Först och främst anser jag att om man avslår 35 % av ansökningarna är det inte fråga om några få procent. Det här handlar mycket om vilka signaler som vi i Västeuropa ger till dem i Sovjet och de baltiska staterna som vill besöka Sverige.

Jag vill komma med tre påståenden. För det första sägs det att invandrarverket fr.o.m. hösten 1988 har infört en helt ny blankett för dem som ansöker om besöksvisering från Sovjet. Den blanketten är mycket omfattande och skall fyllas i mycket noggrant av de svenskar som väntar på besök. Sedan skall blanketten skickas tillbaka till konsulatet i Sovjet där prövningen skall göras. Det är en helt ny administrativ ordning som många har uppfattat som en helt ny praxis som fördröjt och försvårat en besöksvisering.

För det andra sägs det att man fr.o.m. hösten 1989 personligen måste komma till konsulatet för att ha någon möjlighet att få en besöksvisering. Detta är alldeles uppenbart en nyhet jämfört med det tidigare förfarandet. Det sägs också att detta har försämrat och försvårat möjligheterna till besöksvisering. Man säger slutligen – det är väl fråga om orsak och verkan här – att som en följd av dessa bägge administrativa frågor har handläggningstiden förlängts alldeles oerhört.

Detta har sammantaget upplevts som om svenska myndigheter sätter stopp för besöksvisering från Sovjet.

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Får jag göra ett förtydligande. Det är inte 35 % av alla ansökningar som har avslagits, utan det är 35 % av de 10 % som har överlämnats till invandrarverket. Jag sade i mitt svar att 90 % har beviljats direkt av utlandsmyndigheterna. Det är en klar majoritet – under det tredje kvartalet i år upp till 85 % – av de tveksamma fallen som har överlämnats till invandrarverket som har beviljats. Sammantaget har bara några få eller någon procent av ansökningarna avslagits.

Det är riktigt att antalet viseringsansökningar har ökat dramatiskt bara

sedan förra året. Under 1988 ingavs totalt 6 000 ansökningar till ambassaden i Moskva och 2 500 till konsulatet i Leningrad. Från den 1 januari till den 19 oktober i år har i Moskva tagits emot 10 494 ansökningar, och för Leningrad beräknas antalet under hela 1989 uppgå till minst 15 000. Det är självklart att detta betyder att det kommer att ta litet längre tid att behandla ansökningarna.

Tidigare, när det inte var så lätt för sovjetiska medborgare att få utresetillstånd, kunde det gå mycket snabbt, vilket har betytt att många har trott att det varit en ren formsak att få visering. Så är det naturligtvis inte, utan ansökningarna skall självfallet prövas, om det skall vara någon mening med dem.

GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern även för den kommentaren. Det är helt uppenbart att det inte har satts stopp för dessa besök, och det är bra - det var det jag ville få reda på med min fråga. Det är också uppenbart att rätt många fastnar i den administrativa rutinen.

10 000 resp. 15 000 ansökningar innebär att det är 25 000, kanske 26 000-27 000, människor från Sovjet som i dag vill besöka Sverige, och då är den signal vi sänder oerhört viktig: Är det en positiv signal, nämligen att vi underlättar besöksviseringen, eller är det en negativ signal, nämligen att vi försvarar och försenar besöksviseringen?

Jag har uppfattat att de nya åtgärderna, dvs. den nya blanketten och det personliga besöket, tillsammans med den ökade volymen ansökningar har lett till en situation som många trots allt kan uppleva som ett stopp. Jag tackar ändå för det svar jag har fått.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1989/90:13 om handläggningen av ansökningar om personnummer

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har frågat finansministern vilka åtgärder regeringen har för avsikt att vidta för att ansökningar om personnummer skall handläggas snabbare. Bakgrunden till frågan är uppgifter i en tidsningsartikel om att det tar cirka tio veckor att få ett personnummer.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det ankommer på mig att svara på frågan.

Under sommaren förlängdes tiden för handläggning av personnummerärenden i vissa fall av adoption och invandring till cirka tio veckor. Tiden avser handläggningen hos lokala skattemyndigheten i Stockholm och riksskatteverket. Den osedvanligt långa handläggningstiden berodde främst på en kraftigt ökad ärendetillströmning som i sin tur föranleddes av nya rutiner hos statens invandrarverk.

Efter olika insatser, bl.a. en ändrad arbetsfördelning inom lokala skattemyndigheten, har läget förbättrats. Handläggningstiden är nu mellan fem

och sex veckor. Inom kort kommer den att vara nere i mera normala fyra veckor, varav två vid lokala skattemyndigheten och två vid riksskatteverket. Båda myndigheterna räknar med att tiden kommer att förkortas ytterligare. Jag ser mot den här bakgrunden inte skäl att ta initiativ till några åtgärder för att påskynda handläggningen.

INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för detta svar. Det är positivt att handläggningstiderna här i Stockholm uppenbarligen har förkortats.

Det är drygt en månad sedan jag ställde frågan, och då var förhållandena sådana att det tog fyra veckor att undersöka om ett barn hade något nummer och att ge det ett personnummer – ett enkelt rutinärende. Sedan tog det sex veckor hos den lokala skattemyndigheten att lägga upp en personakt och skriva ut ett personbevis – ingen mastodontutredning, utan ett enkelt rutinärende.

Det kan vara nog så krisartat när man får en ny familjemedlem, som man har väntat länge på, och som har infektioner och sömnrubbningar, när man dessutom får ekonomiska bekymmer på grund av att föräldrapenning och barnbidrag inte betalas ut och när man rekommenderas att skriva testamente därför att barnet inte har arvsrätt under tre månader, som det var fråga om i somras.

Jag är mycket intresserad av att få veta hur det ligger till i landet i övrigt. När jag frågade Adoptionscentrum om det verkligen var dessa tider som gällde, då jag tyckte att det var märkligt att sådana här enkla ärenden skulle behöva ta så lång tid, sade man att man hade fått in rapporter från hela landet om så långa väntetider och att de verkade öka.

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Jo, jag har den största förståelse för de olägenheter som detta dröjsmål har inneburit för föräldrar med adoptivbarn. Vad som inträffade var att man fick en plötslig ökning i ärendetillströmningen till följd av nya handläggningsrutiner i invandrarverket. Det innebar särskilt stora påfrestningar i de delar av landet där många invandrare väljer att stanna och där adoptionsärendena också kom att drabbas. Det är riktigt att i stort sett hela landet drabbades, men problemet var särskilt besvärligt i de områden där trycket var störst.

När jag nu har tillfälle till det, kan jag också meddela att den lokala skattemyndigheten, i första hand i Stockholm, avser att prioritera ärendena om tilldelning av personnummer under 1990, och målet är att handläggningstiden inkl. riksskatteverkets hantering skall kunna minskas till två veckor. Om folkbokföringen sedan får en bra organisation kan man utgå från att handläggningstiden fr.o.m. den 1 juli 1991 skall kunna förkortas ända ner till en vecka.

INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Det låter positivt för Stockholms del. Jag är fortfarande ganska intresserad av att få veta hur det ser ut i landet i övrigt, och jag tänker följa upp det och kontrollera hur det ligger till.

Prot. 1989/90:20
7 november 1989

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1989/90:142 om vissa statliga byggnadsprojekt i Örebro

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Lars Ernestam har frågat mig om planeringsläget för följande statliga byggnadsprojekt i Örebro samt frågat vilka åtgärder jag tänker vidta för att forcera projektering och igångsättning av byggnation. Det gäller

- byggnad för statistiska centralbyrån
- tillbyggnad av högskolan
- förvaltningsbyggnad för länsstyrelsen
- tillbyggnad av polishuset

I 1987 års budgetproposition redovisades ett förslag till överföring av tjänster vid statistiska centralbyrån från Stockholm till Örebro. Som förutsättning angavs att en samlad lokalförsörjning borde eftersträvas. Byggnadsstyrelsen har under året redovisat ett förslag för en om- och tillbyggnad av SCB:s nuvarande lokaler i kvarteret Tullen i Örebro. Kostnaden har beräknats till 222 milj. kr. Regeringen avser att pröva projektet i dess helhet inom en snar framtid.

När det gäller tillbyggnaden för högskolan i Örebro pågår beredning av ärendet inom regeringskansliet.

Jag har även inhämtat information från byggnadsstyrelsen rörande planeringsläget för de båda andra projekten. Polisen och länsstyrelsen har väckt frågan om ändrad inriktning av lokalförsörjningen. Byggnadsstyrelsen har utarbetat ett förslag till lokallösning, vilket för närvarande bereds med polisen och länsstyrelsen. Något ställningstagande har ännu inte gjorts, och något underlag har följaktligen inte redovisats för regeringen.

LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! När jag tackar statsrådet för svaret vill jag ge lite information om Örebro län – som i och för sig kanske är känt för statsrådet.

Vi brukar säga att Örebro län är Sveriges hjärtpunkt. Tar man befolkningsmedeltalet i väster, öster, norr och söder hamnar man i Örebro län. Tit-tar man på en karta ser man att länet är mycket väl lokaliserat. Men det är inte så bra.

Om statsrådet, som är en med siffror mycket förfaren person, läser befolkningsstatistik, skall han finna att Örebro län hör till de län som har den mest negativa befolkningsutvecklingen de senaste åren. Till det kommer att vi nu har en rad akuta hot, bl.a. i Karlskoga, där försvarsindustrin och annan industri skall dras ner, och i Lindsberg. Nu föreslås också att regementet i Öre-

Svar på frågor

bro skall försvinna, men jag hoppas att riksdagsbehandlingen skall ge som resultat att det får vara kvar.

Jag vill ta upp en del av det svar som jag har fått av statsrådet. Det är fyra objekt som är mycket viktiga för länet och för kommunen.

När det gäller det sist refererade, förvaltningsbyggnad för länsstyrelsen och tillbyggnad av polishuset, så har man en ny idé. Man skall byta hus och på det sättet få en tillbyggnad.

Jag vill fråga: Denna idé, som i och för sig kan ge besparingar och vara rationell, kommer den att innebära förseningar av detta projekt?

Den andra fråga som jag vill ställa gäller högskolan. Man diskuterar att man i stället skulle kunna hyra. Är det ett alternativ, som skulle kunna tidigarelägga den utbyggnaden?

En tredje fråga gäller statistiska centralbyrån. Kommer nu – det står inte riktigt klart i svaret – äntligen det byggnadstillstånd för detta bygge som vi har väntat på i decennier i Örebro län?

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Av svaret framgår ju indirekt att de byggnadsärenden som berörs i frågan för närvarande bereds enligt gängse regler och med normala tidsplaner. Det framgår också av svaret att regeringen inte har för avsikt att påskynda de enskilda ärendenas handläggning. Vidare framgår det av svaret att de olika ärendena ligger olika långt framme i planeringsprocessen. Sålunda ligger lokalen för SCB framme för ett beslut inom den allra närmaste framtiden, medan andra ärenden befinner sig längre tillbaka i planeringsskedet. För mig är det ganska naturligt att i detta sammanhang avstå från att ge klarläggande besked eller, om man så vill, löften om när och i vilken form de enskilda ärendena kommer att avgöras. Det blir i mångt och mycket beroende på hur planeringarna i de enskilda styckena kan drivas i fortsättningen. Jag vill inte föregripa myndigheternas och planeringsprocessens olika moment i övrigt i det sammanhanget.

Låt mig också nämna att problemet inte enbart består i att man behöver tillföra ytterligare lokaler till Örebro län. Problemet består också i att vi för närvarande lever med en starkt överhettad byggarbetsmarknad. Det gäller inte minst Örebro län, där man för närvarande har en byggarbetslöshet som ligger så lågt som vid 1,8 % av den totala arbetsstyrkan, dvs. att för närvarande förfogar Örebro län över 67 byggnadsarbetare, som för ögonblicket skulle kunna sättas in i byggarbete. Det är också något som regeringen måste beakta när man svarar på frågor om enskilda byggnadsärenden.

LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag vet att vi har en högkonjunktur just nu. Men det är väl ändå så, statsrådet, att överhettningen i Örebro län är ingenting jämförd med den överhettning som finns i andra delar av landet. Därför borde Örebro kunna få det här tillståndet.

Nu vill jag ta den här minuten för att tala litet grand ytterligare om just SCB. När de kom till Örebro, var man där som i alla andra kommuner särskilt tacksam. Man ville vara nära centralen. Därför rev man några K-skyddade skofabriker bara för att man skulle få komma precis dit man ville. Man

fick bygga hälften. Men sedan har under decennier denna tomt stått avriven. Nu är allt klart. Det är bara det lilla beslutet som fattas som statsrådet skall ta. Det beslutet bör komma. Skulle det inte gå att få besked om det i dag?

Prot. 1989/90:20
7 november 1989

Svar på frågor

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Jag kan ge det klara och entydiga beskedet att besked kommer inom mycket kort tid. Men jag avser inte att föregripa regeringens slutgiltiga ställningstagande genom att svara på frågan här och nu.

Vad sedan gäller den allmänna strukturella utvecklingen av sysselsättningen i Örebro län vill jag påpeka att den dagen då SCB:s lokalfrågor får en tillfredsställande lösning frigörs mycket stora lokalytor i Örebro län. Man skall alltså inte förbise de möjligheter som finns att genom att utnyttja de friställda ytorna skapa ytterligare sysselsättning i Örebro. Men det är en annan fråga och en annan frågedebatt.

LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Det är riktigt att det är en annan frågedebatt. Det finns naturligtvis då också möjlighet för Örebro att ta emot annan statlig verksamhet, men det får vi diskutera vid det tillfället. Jag skall inte säga mer om SCB.

Jag ställde ett par frågor. Om man finner det lämpligt att intressenter på orten bygger och staten hyr, är det en framkomlig väg, om man vill komma fram snabbare?

Den andra frågan gällde den här omprojekteringen som man nu gör när det gäller polishuset och länsstyrelsens lokaler. Kommer den att innebära en försening i handläggningen, så att man kommer ännu längre ned i kön genom att man har ändrat sig när det gäller utformningen?

Statsrådet ODD ENGSTRÖM:

Herr talman! Med mitt sätt att svara vill jag naturligtvis alltid hålla öppet för varje form av rationell lösning på olika sorters byggnadsproblem. Det innebär dock icke att jag spontant ställer mig bakom de tankar som togs upp här som en framkomlig väg. Men, naturligtvis, det som är rationellt och vetligt skall alltid provas på sina egna meriter när den dagen kommer.

LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag skall inte fortsätta den här debatten längre, men det är faktiskt så att ett annat statsråd har lovat detta. I och för sig är inte statsrådet Engström bunden av det, men i Örebro län hade man hoppats att på det sättet få den här byggnaden vid högskolan.

I övrigt väntar vi nu på detta besked när det gäller SCB. Jag hoppas verkligen, även om jag inte får ett klart besked i dag, att det beslutet skall komma snart. Jag tycker ändå att det underförstått i svaret finns vissa positiva möjligheter att man äntligen skall få sätta spaden i jorden.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1989/90:149 om möjligheten för riksdagen att överlämna beslutsbefogenheter till mellanfolklig organisation i samband med anpassning till EG

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Per Gahrton har frågat mig om arbete pågår med att ändra regeringsformen i syfte att möjliggöra överlåtande av svensk beslutanderätt till överstatliga organ inom eller med deltagande av EG.

Svaret är nej.

Syftet med de oförbindande diskussioner som har förts mellan EFTA-länderna och EG om ett närmare och fastare strukturerat samarbete har varit att parterna skall få en uppfattning om vad en kommande förhandling skulle kunna omfatta. Ingendera sidan har gjort några åtaganden. Däremot har deltagarna markerat vilka konstitutionella och andra hinder som kan finnas på olika områden.

Det är ännu för tidigt att uttala sig om ifall kommande förhandlingar med EG skulle kunna leda fram till något behov av riksdagsbeslut om grundlagsändringar. Regeringens strävan är att förslag om grundlagsändringar skall ha bred politisk förankring. Det gäller även i detta ärende.

Då Per Gahrton, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Krister Skånberg i stället fick delta i överläggningen.

KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag får på Per Gahrtons vägnar tacka justitieministern för svaret.

I morse slog jag upp DN och då ser jag att statsrådet Anita Gradin har blivit citerad under rubriken Priset för närmande till EG: Grundlagen måste ändras.

Enligt tidningen har Anita Gradin sagt: "Vi har en beredskap för att det krävs grundlagsförändringar".

DN tar upp två områden där det kunde vara aktuellt med sådana grundlagsförändringar. Det kan handla om att skriva in paragrafer om att svenska domstolar i vissa fall skall underkasta sig utslag i en icke svensk domstol, exempelvis en gemensam EG-EFTA-domstol, eller EG-domstolen i Luxemburg. Det kan enligt DN också handla om att regering och riksdag i Sverige i vissa fall lämnar över beslutsrätten till ett beslutsorgan i utlandet, exempelvis ett gemensamt råd för EG och EFTA.

Jag vill fråga justitieministern: Har vi en beredskap för sådana grundlagsförändringar som regeringskollegan talar om här? Beredskap för vad i så fall? På vad sätt har vi en beredskap? Och vilka är vi? Hur ser tidsplanen ut?

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Av mitt svar framgår i vilka former och med vilken inriktning diskussionerna förs mellan EFTA och EG. Per Gahrton sitter dessutom med i riksdagens EFTA-delegation och är därför särskilt väl informerad om vad som pågår.

När det gäller frågan om beredskap att handlägga konstitutionella frågor är det givetvis så att vi har både resursmässig och mental beredskap för att vidta de åtgärder som kan behövas för grundlagsändringar lika väl som för annat lagstiftningsarbete.

KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag tackar åter för svaret. Vi kan konstatera att båda ministerna talar om att det finns en beredskap. Därför föreställer jag mig ändå att frågan kan bli aktuell. Det tror man också på Dagens Nyheter. Man hävdar att det här finns nyckellfrågor, och en av dem är naturligtvis i vad mån EG kommer att acceptera att EFTA-länderna behåller sin nationella suveränitet i alla avseenden. De flesta bedömare tror inte det, säger DN. Det är väl känt att EG anser att EFTA-länderna måste ge ifrån sig suveränitet i proportion till de fördelar de får genom att bli delaktiga i den inre marknaden.

Tidigare har statsrådet Gradin här i kammaren talat om att det här är tekniska frågor. Jag vill fråga justitieministern om hon delar uppfattningen att dessa grundlagsändringar är av tekniskt slag. Annars är frågan: Vilket pris är den svenska regeringen beredd att betala och när skall riksdagen få information?

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! I mitt svar på Per Gahrtons fråga har jag besvarat just den fråga som Per Gahrton har ställt till mig.

KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Frågan om justitieministern anser att det här gäller tekniska spörsmål kvarstår tydligen obesvarad, liksom också frågan om vilket pris den svenska regeringen är beredd att betala. Med ledning av de svar som jag allteftersom har fått uppfattar jag det dock så att man förbereder sig för grundlagsändring och att det krävs en beredskap för detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på frågorna 1989/90:153, 168 och 173 om gatuvåldet m.m.

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Stina Eliasson, Hugo Bergdahl och Göran Ericsson har ställt frågor om kampen mot våldet i samhället.

Arbetet inom regeringen är fördelat så att det är jag som skall svara på frågorna. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

Att människor känner trygghet till liv och lem är av grundläggande betydelse för ett gott samhälle. Det är därför naturligt och mänskligt att vi blir upprörda och känner avsky och vrede när vi får höra om den typ av brutala övergrepp som beskrivits i medierna den senaste tiden. Det är en tragedi varje gång en enskild drabbas av våldet.

Ibland ger massmedierna, och för all del även enskilda riksdagsledamöter,

intryck av att samhället skulle vara passivt mot bl.a. våld och ungdomskriminalitet. Och att regeringen nu yrvaket frågar sig vad den skall göra.

Detta är fullständigt felaktigt, vilket för övrigt ledamöter av riksdagen torde vara väl medvetna om.

Det finns dock inte några snabba och enkla lösningar på hur vi skall komma till rätta med våldet i samhället. Vad som krävs är ett långsiktigt, tålmodigt och systematiskt arbete. Vilka allmänna målsättningar och riktlinjer som bör vara vägledande i det arbetet redovisade regeringen i en särskild regeringsskrivelse år 1986 (skr. 1986/87:21).

Både före och efter 1986 har det också varit självklart att arbetet med våldsbrottsligheten är ett av de viktigaste inslagen i kriminalpolitiken. Att detta också omsätts i praktiska åtgärder framgår bl.a. av de redovisningar som årligen lämnas i budgetpropositionen.

Som exempel på åtgärder som har vidtagits de senaste åren kan jag nämna följande:

- Lagändringar 1987 med vidgade möjligheter för polisen att företa kroppsvisitation för att söka efter knivar och andra farliga föremål.
- Lagändringar 1988 som innebär ökade möjligheter att häkta misstänkta vid risk för återfall i brott som riktar sig mot annans liv eller hälsa.
- Lagändring 1988 om gränsen mellan misshandel och grov misshandel som medför att fler gärningar faller under begreppet grov misshandel.
- Förbud 1988 mot innehav av gatustridsvapen på allmän plats och förbud mot innehav av knivar vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster.
- Lagändringar 1988 som ger ökade möjligheter till ett snabbt och effektivt ingripande mot unga lagöverträdare.

Det här är bara några exempel på vad som gjorts. Listan skulle kunna göras mycket längre.

Åtgärder som riktar sig mot våldet finns självfallet också nu med i regeringens planer. Låt mig här nämna några exempel. Regeringen planerar att inom kort presentera förslag till nya regler för psykiskt störda lagöverträdare enligt vilka skyddsaspekterna kommer att betonas väsentligt starkare än i nu gällande regler. Vi arbetar också med förslag till skärpningar av videovåldslagstiftningen, skärpt vapenlagstiftning samt ett utökat knivförbud. Under våren 1989 tillsattes inom regeringskansliet en arbetsgrupp med företrädare för civil-, justitie- och socialdepartementen för att studera problemen med unga lagöverträdare. Vidare har det nyligen beslutats att tillsättas en utredning om ungdomars villkor på 1990-talet.

För regeringen är det också självklart att vi måste ta till vara det breda folkliga engagemanget mot våldet. För egen del ser jag detta engagemang som en stor tillgång i den kamp som vi måste föra mot våldsbrottsligheten. Tyngdpunkten i kampen mot våldet kommer alltid att vara enskilda människors insatser. Vad statsmakterna och myndigheterna kan göra är främst att skapa förutsättningar för och aktivt stödja det arbetet. I dessa strävanden är det nödvändigt att bygga på samverkan mellan organisationer, allmänna organ och föräldrar, lärare, arbetskamrater, grannar och andra enskilda.

I det här sammanhanget kan jag nämna att ekonomiskt stöd har satsats på

olika aktiviteter för ungdomar. Som exempel på detta kan nämnas en kulturbudkavle med lokala teater- och kulturprojekt, verksamhet i Tensta och Rinkeby bland nyanflyttade invandrarungdomar, Graffiti-skolan i Stockholm och Non Fighting Generation som fått stöd för sin jourverksamhet. Även denna lista kan göras mycket lång.

För att fånga upp ytterligare idéer och synpunkter har statsministern till denna vecka bjudit in personer med erfarenheter från det praktiska arbetet mot våld. Även jag kommer att delta i detta möte. Jag kan försäkra att regeringen, utöver de åtgärder vi redan nu arbetar med, är beredd att ta till sig alla nya goda uppslag som kan komma fram både vid detta möte och i debatten i övrigt.

STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Tack för svaret på frågan. Det är väl inte så att justitieministern känner sig irriterad över att vi ställer våra frågor? Av svaret kan jag nästan få den känslan. Det påpekas där att också riksdagsledamöter ibland ger intryck av att regeringen yrvaket frågar sig vad den skall göra. Det är inte så. Det är inte konstigt att vi ställer våra frågor.

Människor är förtvivlade över vad som händer, och det är också jag. Det här är en fråga som är så viktig att t.o.m. ledaren för den socialdemokratiska riksdagsgruppen bett att man skall få en särskild dag för att debattera detta.

Det har lämnats en utmärkt redovisning av de förslag som framlagts och de åtgärder som har vidtagits. Låt mig ändå påminna om att vi från centern har framfört en hel mängd förslag som regeringen i varje fall hittills inte har brytt sig om. Här är en del av våra förslag:

Regeringen bör snarast ta initiativ till en omfattande folkkampanj emot våldet, en kampanj tillsammans med alla politiska partier, ideella organisationer och myndigheter, alltså en bred, folkligt förankrad kampanj mot våldet.

Vi kräver också en konfrontation på offrets villkor, även med gottgörelse.

Vi kräver att det införs knivförbud på allmän plats. Det visar sig att knivar ofta förekommer och används i gatuvåldet. I de nordiska grannländerna finns redan sådant förbud. T.o.m. från Köpmannaförbundet har nu samma krav rests.

Inför jourdomstolar för snabbare domslut! Särskilt gäller det beträffande unga lagöverträdare.

Vi har länge drivit tanken på samhällstjänst. Vi är glada för den proposition om detta som skall komma och stöder den.

Polisutbildningen måste utvidgas. Det behövs tydliga signaler om att alkohol- och narkotikabruk inte kan accepteras.

HUGO BERGDAIL (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka justitieministern för svaret. Också jag noterar av svaret att justitieministern tycks vara irriterad över att vi som riksdagsledamöter ställer frågor på det här området. Det skulle vara olyckligt om det verkligen skulle vara på det viset.

Oavsett om våldet ökar eller bara blivit synligare är det politikens skyldighet att ta människors oro på fullaste allvar. Jag vill göra det viktiga konstater-

randet. Inte minst från regeringens sida måste man ta denna oro på fullaste allvar. Jag känner mig inte till hundra procent övertygad om att de människor ute på fältet som känner oro över utvecklingen tycker att regeringen under de gångna åren har varit handfast när det gäller att angripa problemet. Jag tror att det hos många medborgare finns en tvetsamhet i fråga om regeringens lindriga sätt att agera i vissa frågor, i vissa fall.

Enligt min mening borde man i mindre utsträckning hålla fagra tal, och mer redovisa konkreta åtgärder för att råda bot på de problem som utan tvivel finns i vårt samhälle när det gäller utvecklingen i fråga om brottsligheten.

Jag håller i alla fall på ett område med justitieministern, nämligen att det inte finns några enkla lösningar på dessa problem. De som tvärsäkert konstaterar att det finns recept för hur gatuvåldet skall bekämpas och att dessa recept är de enda riktiga har enligt min uppfattning i de flesta fall inte rätt.

I fråga om ungdomsbrottsligheten vill jag göra det konstaterandet att den viktigaste åtgärden i kampen mot ungdomskriminalitet är den som föräldrarna ensamma kan stå för. Jag noterade att justitieministern inte berörde denna fråga, och jag skall därför be att få återkomma till detta i mitt nästa inlägg.

GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Jag har alltsedan 1982 med jämna mellan rum ställt frågan om utvecklingen av denna typ av brottslighet till olika justitieministrar.

Jag har också konstaterat att regeringen 1982 när den tillträdde satte i gång att nedrusta rättsstatens första frontlinje, nämligen polisen. Jag sade vid ett tillfälle, herr talman, att det är ett oerhört ansvar som socialdemokraterna tar på sig när de för en politik som faktiskt leder till att den viktigaste frontlinjen för upprätthållandet av ordningen på gator och torg nedrustas. Nu står vi där.

Tre år i rad har justitieutskottet haft att behandla en moderat motion med en begäran om en långsiktig polispolitik. Jag har nu i ett pressmeddelande sett att civilministern avser att framlägga en proposition i ämnet. Detta vittnar om ryckighet, dålig förutsägbarhet, och om ringa förståelse för de svåra och långsiktiga frågor som det här är fråga om.

Herr talman! Jag konstaterar att alldeles oaktat att regeringen nu anställer fler poliser så försvinner 1 000 årstjänster inom polisen genom arbetstidsförkortningar. Det kommer att försvinna ytterligare 400 polistjänster innan det sa att säga vänder. Var står vi då?

Jag är tacksam för den lista över åtgärder som jag har fått av statsrådet. Jag tror att dessa åtgärder är bra. Sjösätt dem, gör någonting av dem! Men det är inte endast långsiktighet som behövs i detta läge; det är också omedelbarhet. Gör någonting nu!

Jag skulle gärna se att statsrådet parallellt med att man kallar in ungdomsorganisationer och andra för överläggningar också inbjuder de politiska partierna i denna riksdag att tillsammans med regeringen förutsättningslöst diskutera vad som skall göras på kort sikt.

Justitieminister LAIIA FREIVALDS:

Herr talman! Jag beklagar att jag inte lyckades dölja min irritation. Jag är dock inte irriterad över de frågor jag har fått i detta angelägna ämne, men något irriterad över att det här antyds att det finns enkla lösningar som regeringen inte vill sätta in.

Till Stina Eliasson vill jag säga att flera av de krav som centern har framfört under åren också har tillmötesgåtts. Flera av de punkter Stina Eliasson räknar upp är redan föremål för åtgärder.

Hugo Bergdahl: Ja, jag håller fullkomligt med om att man måste ta människors oro på allvar. Det är också detta som är anledningen till att regeringen avsätter så mycket energi och resurser just till kampen mot våldet.

Göran Ericsson tar upp frågan om poliserna. Jag vill där erinra om att skälet till att den socialdemokratiska regeringen var tvungen att dra ned på väsentliga delar av den offentliga sektorn 1982 var det gigantiska budgetunderskott vi tog över. Numera har vi fått balans i ekonomin och kan återigen satsa på vitala delar av samhällets service.

STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Om min fråga verkar irriterande på justitieministern vill jag påpeka att jag faktiskt för fram vad folk har talat om, den oro och ängslan som folk känner.

Jag skulle också vilja gå in på ett annat område, ett område som hör ihop med gatuvåldet och våldet över huvud taget, nämligen frågan om brottsoffren. Brottsoffren får ofta inte den uppbackning och det stöd de behöver. På flera håll har polisen tagit mycket fina initiativ till att bilda brottsofferföreningar. Dessa behöver statligt stöd. Är justitieministern beredd att se över dessa frågor, eller helt enkelt här säga att det är klart att dessa föreningar skall ha stöd eftersom de betyder så mycket?

Justitieministern efterfrågar nya och goda uppslag som kan komma fram av dagens debatt och av debatten i övrigt. Jag skall här be att få tipsa justitieministern: Studera gärna det initiativ som Karin Söder tog när hon var socialminister, vilket resulterade i arbetsgruppen SAMO. I denna ingick samtliga statssekreterare, och man kom överens om att arbeta mot bruket av alkohol. Det var ett lyckat initiativ.

HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill än en gång påpeka att enligt min uppfattning är den viktigaste åtgärden i kampen mot ungdomskriminaliteten den som föräldrarna kan stå för. Jag upprepar: Det är föräldrarna som genom uppfostran och normbildning i hemmet skall kunna lära barnen vilka värderingar som gäller i samhället. En sådan viktig regel är t.ex. att våld inte är ett acceptabelt medel för att lösa konflikter. Detta måste man tala om för våra unga medborgare. Det är viktigt att förklara för föräldrarna att det är en politisk uppfattning, det är justitieministerns uppfattning, att inte bara samhället och framför allt skolan skall stå för denna information, utan att det yttersta ansvaret åvilar våra föräldrar.

En annan viktig uppgift när det gäller att minska brottsligheten är enligt

min mening att sätta in kraftfulla insatser mot alkohol- och narkotikamissbruk. Genom att bekämpa missbruket bekämpar vi också brottsligheten.

GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Det var en mycket intressant upplysning jag fick, nämligen att det var budgetunderskottet som låg till grund för den så att säga planerade neddragningen av antalet poliser. Ingen annan justitieminister har sagt det, men det är trevligt att höra.

Moderata samlingspartiet har i sina ekonomisk-politiska motioner föreslagit många besparingar. Men dessa har aldrig lett oss fram till den linjen att vi måste börja dra ner på folks säkerhet. I denna fråga tror jag faktiskt att socialdemokraterna får tänka om, eftersom det är de allra svagaste som inte har råd att ta taxi utan måste åka tunnelbana, måste passera offentliga miljöer.

År 1986 sade man från BRÅ att vart fjärde gatuvåldsbrott i Sverige begås på en en kvadratkilometer stor yta i Stockholms City. Herr talman! Den ytan är övervakningsbar om man har poliser. Har man inte poliser kan den inte övervakas, och då säger man således: Vart fjärde gatuvåldsbrott får begås, eftersom vi måste se till budgetunderskottet.

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Till Hugo Bergdahl vill jag bara säga att jag inte har några invändningar mot det Hugo Bergdahl säger. Jag kan i allt väsentligt hålla med om de påpekanden och ställningstaganden han gör.

Vad gäller det som Göran Ericsson säger vill jag påpeka att vi inte längre har något budgetunderskott. Det är den socialdemokratiska politiken som har sett till att vi inte har något sådant. Vi har möjlighet att satsa på olika former av både skydd och värn av medborgarna, exempelvis tillsyn av gator och torg. Det är den politik vi kommer att fullfölja.

I övrigt vill jag till samtliga frågeställare säga att jag ser fram emot den debatt som vi skall ha i nästa vecka: en debatt för alla politiker om våld och vad man kan göra mot det. Jag ser fram emot alla de konkreta, bra förslag som vi kommer att få från de tre borgerliga partierna.

STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Innebär det justitieministern sade om budgeten att brottsofferjouren och brottsofferföreningarna kan se fram emot att få statsbidrag till sin viktiga verksamhet?

Jag vill också understryka hur viktigt det är med vuxenansvaret och hur viktig skolans roll är. Vuxenansvaret måste stärkas och uppmuntras. Vuxna måste bry sig om. Barn behöver vuxna som sätter gränser.

När det gäller den långsiktiga politiken måste det bl.a. understrykas att vi behöver en helt annan familjepolitik och att den sociala miljön i bostadsområdena blir sådan att man där kan känna trygghet.

Jag skulle till justitieministern vilja överlämna ett litet dokument från polisen i Halmstad, som haft en mycket fin samrådsgrupp. Samverkan mot brott: "Vuxna bryr sig om. Barn behöver vuxna som sätter gränser. Vad gör dina barn i kväll?"

HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag finner i alla fall något gott korn i vad justitieministern säger när hon håller med mig om att det är viktigt att betona föräldrarnas roll när det gäller att informera och tala med sina barn.

Jag hoppas att justitieministern också håller med mig när jag säger att även om det inte bara är polisens resurser som behöver ökas, så har vi en stor polisbrist i vårt samhälle. Förra året föreslog vi att ytterligare 200 aspiranter skulle tas in på polisskolan för utbildning. Regeringen sade nej till detta förslag. Kan justitieministern när hon nu konstaterar att budgetunderskottet är bortarbetat ge ett klart och entydigt besked om att man kraftigt kommer att öka intagningen av aspiranter till polisskolan och inte, som man gjorde förra året, kommer att säga nej med hänvisning till det samhällsekonomiska läget?

GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Det fantastiska är att en socialdemokratisk regering ställer folks säkerhet mot budgetunderskottet. Det är väl den kanske värdefullaste upplysningen i den här debatten. Detta leder till att en underbemannad kriminaljour i Stockholm önskar att jag skall infinna mig om en halvtimme för att man över huvud taget skall kunna följa rättegångsbalkens regler om förhör av intagna.

Så nog finns det anledning att göra någonting tämligen omgående.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1989/90:156 om tillhandahållandet av personliga tillhörigheter vid frigivning från fängelse

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Wiggo Komstedt påstår i sin fråga att en person, när han frigges från ett fängelsestraff, skulle få tillbaka egendom som använts vid det brott som han dömts för. Det exempel Wiggo Komstedt ger är att någon som dömts för grov misshandel får tillbaka den kniv som använts vid brottet. Wiggo Komstedt frågar om jag anser att lagstiftningen är tillfredsställande eller om jag avser att vidta några åtgärder.

Föremål som har använts vid ett brott, t.ex. en kniv eller en kofot, skall som huvudregel förverkas och inte lämnas tillbaka till brottslingen. I en sådan situation som den Wiggo Komstedt nämner skulle det förvåna mig mycket om domstolen inte förverkade brottsverktyget.

Även när ett visst föremål påträffas hos någon utan att det har använts vid brott ger lagen möjligheter till förverkande. Det räcker med att det finns en risk för brottslig användning. Denna reglering tar sikte dels på typiska brottsverktyg, dels på just knivar och andra sådana farliga föremål.

Knivar eller liknade föremål kan för övrigt förverkas också enligt lagen (1988:254) om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål. Förutsättningen är att någon vid en allmän sammankomst eller offentlig tillställning har innehaft t.ex. en kniv i strid mot lagens förbud.

Svaret på frågan är att den nuvarande lagstiftningen på området enligt min

Svar på frågor

mening är tillräcklig för den typ av situationer som frågan avser och att det inte krävs några ytterligare möjligheter att förverka föremål av detta slag.

När det gäller innehav av knivar och andra föremål som kan användas som vapen finns det dock anledning att överväga om inte reglerna bör skärpas ytterligare. Jag vill hänvisa till vapenutredningens förslag om en utvidgning av knivförbudet, som nu remissbehandlas. Indirekt innebär en sådan utvidgning av det s.k. knivförbudet ökade möjligheter att förverka farliga föremål.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Varje dag ser vi hur våldet i samhället ökar. Våldet utövas av allt yngre personer och med allt grövre redskap. Ingen har naturligtvis någon annan mening än att allt borde göras för att hejda denna utveckling. Nu har t.o.m. regeringen vaknat till liv, och man skall ha ett kaffesamkväm i nästa vecka. Jag hoppas att det blir en välsignad tillställning. Men jag saknar konkreta åtgärder, och det har jag saknat hos socialdemokratiska justitieministrar sedan 1971, då jag kom till riksdagen.

Svaret på min fråga är att justitieministern är tillfreds med nuvarande lagstiftning. Då frågar jag: Har alla anstalts- och fängelsechefer fel när de påstår att de är tvungna att lämna tillbaka slaktarknivar, kofötter, dyrkar och andra redskap som använts vid olika brott? Dessa redskap räknas nämligen som personliga tillhörigheter. Eller gör dessa anstaltschefer fel, något som jag betvivlar? I så fall borde justitieministern snarast tala med dem och se till att de följer den lagstiftning som enligt justitieministern gäller och inte skickar ut nyutskrivna med full stridsutrustning. Man slår ut en beslagtagen halvflaska brännvin men lämnar uppenbarligen tillbaka slaktarknivar.

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag är övertygad om att personalen på landets fängelser följer gällande lagstiftning. Jag har svarat på exakt de frågor som Wiggo Komstedt ställt, nämligen om en person som grips och döms till fängelse för grov misshandel får tillbaka den slaktarkniv han använt vid misshandeln. Han ställer samma fråga om inbrottstjuvar: Får de tillbaka kofötter och dyrkar som de vid gripandet hade på sig? Mitt svar på dessa frågor var att det får de inte.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Det finns anstaltschefer som alldeles bestämt hävdar att de har skyldighet att lämna tillbaka de slaktarknivar, kofötter och annat som omhändertagits vid gripandet och som domstolen uppenbarligen inte tagit i beslag. Då kan det kanske sägas att det är domstolarna som gjort fel, men jag tycker att justitieministern i debatten om brottsutvecklingen, där hon varje vecka tvingas svara på frågor, borde kunna vara generös och säga: Är det så att denna lagstiftning möjligen är så flummig att sådant här förekommer, skall jag se till att det rättas till. Det hade varit en konkret åtgärd, som säkerligen hade hyllats av hela svenska folket. Därför tycker jag att det är konstigt

att jag inte kan få ett konkret svar. Jag är inte van att få sådana av socialdemokratiska justitieministrar.

Prot. 1989/90:20
7 november 1989

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1989/90:151 om produktsäkerhetsnormer vid anpassning till EG

Statsrådet MARGOT WALISTRÖM:

Herr talman! Per Gahrton har frågat mig för det första om det vore negativt för produktsäkerheten om Sverige tvingas underordna sig gällande EG-regler i en rad avseenden och för det andra om jag anser att Sverige skall bibehålla sina produktsäkerhetsnormer och sin rätt att fastställa sådana.

Jag vill erinra om att utrikesutskottet i samband med riksdagens behandling av frågan om Sverige och den västeuropeiska integrationen uttalade att liberaliseringen av handeln inte får ske till priset av att väsentliga svenska produktsäkerhetskrav uppges (1988/89:UU19). Utskottet menade att detta är en självklar förutsättning för Sveriges kommande förhandlingar med EG.

Regeringen har i linje med detta som ett viktigt förbehåll i de diskussioner som nu pågår fört fram att de säkerhetskrav och nivåer som har uppnåtts på olika områden inte skall behöva sänkas.

Vi har ett bra konsumentskydd i Sverige, och det skall vi värna, men det är inte alltid så att vi har de bästa reglerna. I vissa fall råder en strängare ordning inom EG. Det kan också handla om att vi har samma mål som EG men att vi arbetar med olika medel.

Det går ännu inte att dra några generella slutsatser om hur en harmonisering av reglerna kommer att påverka den svenska produktsäkerheten. Givetvis kan den föranleda lagändringar. Det är riksdagens sak att ta ställning till sådana.

Det är inte bara de gällande EG-direktiven som är intressanta i detta sammanhang utan också de planerade. Vi eftersträvar tidig information och erfarenhetsutbyte om nya EG-regler. På konsumentområdet har kontakter etablerats med EG-kommissionen och olika EFTA-expertgrupper. Vi kan också från svensk sida påverka produktsäkerhetsregler, eftersom vi som fullvärdiga medlemmar redan deltar i de europeiska standardiseringsorganisationernas arbete.

Då Per Gahrton, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Krister Skånberg i stället fick delta i överläggningen.

KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret, på Per Gahrtons vägnar.

Det kan ju förefalla tryggt att höra att regeringen har fört fram det förbehållet, att de säkerhetskrav och nivåer som har uppnåtts på olika områden inte skall behöva sänkas. Det kan också kännas tryggt att veta att vi från svensk sida kan påverka produktsäkerhetsregler eftersom vi som fullvärdiga

medlemmar redan deltar i de europeiska standardiseringsorganisationernas arbete. Vi kan så att säga bli ett testfall på vad som kan hända.

Men jag skulle ändå vilja återkomma till frågan. Här har vi ett brev från generaldirektören i statens energiverk Hans Rode till departementsrådet Sven Sjögren, där Rode bl.a. tar upp avvikelser mellan svensk och internationell standard. Han talar om sådana saker som tilläggskrav, utfärdade av planverket, för att förhindra barnolycksfall och avseende frys- och kylskåp, elvärmepaneler, elspisar, tvätt- och diskmaskiner. Han nämner lucka till centrifug, som inte skall kunna öppnas medan trumman roterar. Han tar upp spis för inbyggnad – det handlar då om ytemperaturer. Han tar uppsärskilda krav på stickpropp till bruksföremål med märkström över 10 ampere. Han nämner krav på begränsad temperaturstegring på berörbara ytor, och han tar upp en fråga om mikrovågsugnar. Vidare säger han i sitt brev: "Enligt det kommande förslaget till EFTA-överenskommelse skulle en kommitté med representanter för de olika EFTA-länderna genom majoritetsbeslut ta ställning till om en avvikelse skall tillåtas."

Det skulle betyda att ett svenskt säkerhetskrav skulle kunna bli nedrustat. "Den principiella frågan är därför", säger Rode, "om vi kan acceptera ett överstatligt organ av detta slag."

Han anser att frågan är besvärlig, eftersom de avvikelser han nämner är sådana att han för dagen inte tycker att vi kan släppa på säkerhetskraven.

Jag vill fråga: Gäller de förbehåll som statsrådet nämnde även här?

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Jag tror jag skall ta mig litet tid att besvara den där frågan. Jag tror det är viktigt att reda ut att de exempel som nämns i skrivelsen handlar om Europastandarder. Det handlar alltså inte om några speciella EG-regler utan om standarder framtagna inom standardiseringsorganet CEN, där Sverige är fullvärdig medlem. De produkter som nämns här är sådana som är sämre än vad vi har i Norden.

För flera länder i Europa är den standardisering som uppnåtts där ett väldigt steg framåt – det skall man också komma ihåg.

I det nationella arbete som har föregått det europeiska arbetet har konsumentföreträdare deltagit, och inför omröstningen har konsumentverkets representant reserverat sig. Men för det tycker t.ex. inte konsumentverket att man skall anse slaget förlorat, utan intresset för säkerhet i Europa är mycket stort.

För att visa vad det rör sig om kan jag nämna att för centrifuger till tvättmaskiner säger Europastandard att de skall stanna senast 5 sekunder sedan luckan har öppnats, medan vi i Sverige anser att det måste stanna snabbare. När det gäller ytemperatur på spisar säger Europastandard 240 grader; motsvarande regel hos oss är 200 grader. Det gäller också element, t.ex. i vänturum: Europastandard säger 90 grader och våra regler säger 60 grader.

Men alltid när vi diskuterar produktsäkerhet glömmar miljöpartiet och Per Gahrton – som jag ju har pratat med om det här flera gånger – att det också finns områden där EG har eller får strängare produktsäkerhetsregler än vi. Jag kan nämna arbetarskyddsområdet, flytvästar osv. – där vi faktiskt också kan vinna på detta.

KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman, fru statsråd! Det är självfallet förträffligt att vi kan få höjda säkerhetsnormer här i Sverige genom att vi följer andra länders krav och på så sätt tidigare kommer fram till strängare normer än vi kanske skulle ha gjort annars. Men det hindrar inte att det tydligen också finns en del områden där vi har högre krav. Jag förmodar att det finns en anledning till att generaldirektör Rode skriver det här brevet till departementsrådet Sven Sjögren. Han är ju faktiskt bekymrad!

Detta tas också upp i tidningen Ny teknik. Enligt tidningen säger Rode:

Skulle man i en sådan prövning få en majoritet mot sig riskerar vi att få centrifuger där trumman inte slutar rotera när luckan öppnas.

Tidningen frågar: "Vad skall Sverige göra då?"

"Ja, vi måste välja väg", säger Rode. "Antingen säger vi att vi inte ger avkall på vår säkerhetsnivå eller också att vi ger avkall därför att handelshindren är så viktiga."

"Och accepterar fler olyckor?" frågar tidningen.

"Ja, det kan bli resultatet. Jag rekommenderar inte att vi sänker säkerhetsnivån."

Herr talman! Jag är fortfarande litet oklar över var statsrådet och regeringen står i den här frågan. Jag tycker inte jag får svar.

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Det är självklart att vi skall fortsätta att hävda våra höga krav på produktsäkerhet, genom alla de kanaler och samarbetsorgan som vi finns med i och i alla de samtal som förs.

Samtidigt anser jag det självklart att det handlar om att ge och ta. I alla förhandlingar handlar det om att ge och ta. Vi skall dessutom göra allt vad vi kan för att faktiskt påverka och se till att vi höjer produktsäkerheten i övriga europeiska länder. Vad vi har märkt hittills är att det finns ett mycket stort intresse för det.

Ingen kan emellertid säga att det inte finns några regler som vi inte någonsin skall ändra på, om vi menar allvar med att harmonisera oss och försöka samarbeta med andra länder.

Jag vill återigen påpeka att vi dessutom kan ha stora fördelar att vinna på en sådan harmonisering.

KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Frågan var, om det förbehåll som regeringen har gjort, att de säkerhetskrav och nivåer som har uppnåtts på olika nivåer inte skall behöva sänkas, gäller eller inte. Jag uppfattar statsrådets svar som: "Ja, det beror på". Är det rätt uppfattat?

Det förefaller på statsrådets svar som om det kan bli aktuellt att sänka säkerhetskrav och nivåer som har uppnåtts, trots detta förbehåll.

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Jag vill bara upprepa att vi självfallet skall så långt som det över huvud taget är möjligt hävda våra höga krav på produktsäkerhet. Ännu så länge har vi lyckats nå stora framgångar. På konsumentområdet betraktar

vi inte EG-harmoniseringen som något stort problem. Det har vi också rapporterat vid ett flertal tillfällen.

Fortfarande är det här hotbilder, som miljöpartiet gång på gång målar upp. Jag vill för rättvisans skull tala om att det också finns bilder av vinster som även vi kan göra.

KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag har uppfattat de vinsterna, och jag är glad för att vi kan göra dem.

Jag vill påpeka att det är generaldirektören Hans Rode som har skrivit det här brevet till miljö- och energidepartementet, inte vi. Det är inte vi som målar upp någon hotbild, utan det är han som uttrycker oro i sitt brev. I intervjun säger han att vi kan tvingas välja mellan att tubba på säkerheten och att tubba på s.k. handelshinder. Jag tycker inte det är något roligt val.

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Det är frågor som i så fall kommer att bli viktiga i en eventuell förhandling. Då får vi handskas med dem så som man gör i förhandlingar.

KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! En sista fråga: Kommer riksdagen att få någon möjlighet att på något sätt delta i bedömningarna av vad som är tillräckligt farligt eller inte, eller är detta en bedömning som regeringen till slut själv kommer att göra?

Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Anita Gradin och även statsministern har flera gånger redovisat här i kammaren att arbetet regelbundet rapporteras till riksdagen. Så kommer vi att göra även i fortsättningen med EG-arbetet.

KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag hoppas att det då sker innan Sverige har låst sig, så att vi folkvalda får en chans att vara med och bedöma vilket pris vi skall betala.

Överläggningen var härmed avslutad.

37 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Redogörelse
1989/90:1 till konstitutionsutskottet

Motionerna
1989/90:Ju9 och Ju10 till justitieutskottet
1989/90:T7–T16 till trafikutskottet

38 § Förnyad bordläggning

Prot. 1989/90:20

7 november 1989

Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1989/90:FiU1–FiU5

Justitieutskottets betänkanden 1989/90:JuU3, JuU6 och JuU7

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1989/90:StU4

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1989/90:AU7

39 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1989/90:44 Statlig medverkan vid finansiering av export m.m.

Motionerna

med anledning av prop. 1989/90:10 om godkännande av tilläggsprotokoll till

Sveriges frihandelsavtal med den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC)

1989/90:U3 av Birgitta Hambræus (c)

1989/90:U4 av Lars Werner m.fl. (vpk)

1989/90:U5 av Krister Skånberg (mp)

med anledning av prop. 1989/90:19 om förslag till ändringar i arbetsmiljölagen (1977:1160)

1989/90:A1 av Marianne Andersson (c)

1989/90:A2 av Lars Werner m.fl. (vpk)

40 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 6 november

1989/90:46 av *Hans Göran Franck* (s) till statsministern om kriminalpolitiken:

Det pågår i Sverige liksom i många andra länder en intensiv kriminalpolitisk debatt och opinionsbildning. Det finns de som menar att en effektiv brottsbekämpning är en lika viktig fråga som att reformera skattesystemet. Jag uppfattar detta som ett uttryck för hur högt man prioriterar aktiva insatser för att beivra och förebygga brott.

Dessa frågor hänger emellertid nära samman. En reformering av skattesystemet är av central betydelse för en effektivare brottsbekämpning.

Sverige satsar i förhållande till åtskilliga andra länder, t.ex. USA, Storbritannien, Kanada, Australien och Holland, förhållandevis små resurser på det brottsförebyggande arbetet. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har gång på gång påtalat detta bl.a. i årets anslagsframställning.

I regeringsförklaringen, som statsministern nyligen presenterade, angavs att kampen mot vålds- och narkotikabrott skall prioriteras i brottsbekämpningen. Däremot sägs ingenting om den ekonomiska och organiserade brottsligheten, som också sedan avsevärd tid tillbaka uttryckligen varit ett prioriterat område inom polisen och rättsväsendet i övrigt.

Det har kunnat konstateras att kampen mot ekobrottsligheten sackat efter i förhållande till annan prioriterad brottsbekämpning. I budgetpropositionen 1988/89 anges att polisväsendets planeringssystem visar att myndigheterna de tre senaste åren väsentligt har ökat sina resurser på bekämpning av narkotikabrott och våldsbrottslighet under det att insatserna för att bekämpa ekonomisk brottslighet i huvudsak varit oförändrade. Den försiktiga satsningen på ekobrott måste betraktas som mycket otillfredsställande. Polisen använder en mycket liten del – omkring 1 % – av de polisiära resurserna till bekämpande av ekobrottslighet, samtidigt som den sannolikt har ökat avsevärt under de senaste åren.

Inom polisen och åklagarväsendet är resurserna helt otillräckliga för att effektivt bekämpa den organiserade och ekonomiska brottsligheten. Utredningar försenas, kan inte fullföljas eller ens påbörjas. Misstänkta brott preskriberas i avsevärd omfattning. Många polis- och åklagartjänster är obe-satta. Den längre ekobrottsutbildningen för åklagare lades ned förra året. Det brister i kompetens och utbildning.

Åtgärder bör vidtas för att ekodomstolarna används i större utsträckning. Det sker nu i mycket få fall.

Enligt rättsstatistiken ligger misshandelnivån på en historiskt sett låg nivå även om misshandel har ökat väsentligt sedan mitten av 1960-talet. Utvecklingen sedan 1978 har emellertid varit tämligen stabil enligt SCB:s offerundersökningar.

De grova våldsbrotten, mord och dråp, misshandel med dödlig utgång samt övriga fall av grov misshandel, är trots de mycket allvarliga och tragiska fall, som rapporterats under senare tid, relativt ovanliga. Tillsammans motsvarar de grova våldsbrotten 0.3 % av samtliga polisanmälda brott.

Viljan att anmäla misshandel kan antas ha ökat. Framför allt gäller detta våld inom familjen, där både barn- och kvinnomisshandel blivit mer uppmärksammat. Grov misshandel av män utomhus och där gärningsmannen är bekant har också ökat.

Vad gäller utvecklingen av gatuvåldet förefaller detta nu stiga, särskilt i Stockholm. Ökningen hänför sig framför allt på män under veckosluten och kan tolkas som reell. Detta våld har som eljest antagligen mest att göra med alkohol (ej narkotika) och nöjeslivet.

Antalet anmälningar är emellertid förhållandevis litet, varför förändringar i anmälningsfrekvensen kan leda till en stor procentuell ökning. Våld som tidigare klassades som misshandel bedöms nu som grov misshandel efter den straffskärpning som gjordes för en tid sedan.

Det är klart att misshandelsbrott i hög grad sammanhänger med alkoholförtäring. 70–80 % av gärningsmännen och 40–50 % av offren är alkoholpåverkade. Siffrorna i statistiken återspeglar i första hand polisinsatserna och inte brottsutvecklingen.

Regeringen bör genom bl.a. BRÅ ha en kontinuerlig bevakning av ett re-

presentativt antal polisanmälningar och domar om våld, så att man inte överraskas av vissa massmedias och politikernas svepande generaliseringar från enskilda djupt upprörande våldsfall till utvecklingen i allmänhet.

Trots dramatiska skildringar i massmedia har narkotikabrottsligheten emellertid minskat avsevärt sedan 1982. Detta gäller såväl registrerade som lagförda brott. Beträffande för narkotikabrott lagförda ungdomar i åldern 15-24 år är minskningen avsevärd sedan 1975. Det tunga narkotikabruket ligger enligt CAN:s årsrapport troligen på en något högre nivå än vad det gjorde enligt kartläggningen 1979 (s. 34). Cannabis var och är det vanligaste narkotiska missbrukarmedlet i Sverige (ca 60 % av fallen). Injektionsmissbruket domineras helt av amfetamin (30 %). Opiatmissbruket är sällsynt (5 %). Ännu mer begränsat är missbruk av kokain (1 %). Det är dock opiat- och kokain som nu synes utgöra den internationella narkotikahandelns huvudintressen.

Redan nu visar kriminalstatistiken att den största delen av polisens och rättsväsendets resurser avser narkotikahandlingen på gatuplanet.

Dagens narkotikaproblem finns huvudsakligen enligt tillgängliga data bland äldre alkoholiserade och kriminellt belastade män i storstäderna. Narkotikan var ett utpräglat ungdomsproblem för 20 år sedan, men är det i mindre utsträckning i dag. Enligt SCB kan nu antas att bland ungdom 0,5 % per årskull faktiskt riskerar att hamna i missbruk och misär. Det är viktigt att korrekta informationsinsatser görs och förstärkta åtgärder vidtas med hänsyn till det faktiska läget.

Hur det än förhåller sig med brottslighetsutvecklingen leder vålds- och narkotikabrottsligheten ständigt till förödande och djupt tragiska konsekvenser för den enskilde vilket med konsekvens och fasthet måste beivras.

Brottslighet med en rasistisk bakgrund förekommer av allt att döma i större utsträckning än vad som är känt. Benägenheten att utreda och åtala brott av detta slag är sannolikt förhållandevis låg, vilket påtalats av diskrimineringsutredningen (f. generaldirektör Kjell Öberg). Rasdiskriminering på arbetsmarknaden är inte ens kriminaliserat.

Det är av stor betydelse att tilltron till samhällets brottsbeivrande och brottsförebyggande verksamhet stärks. Om inte så sker kan det finnas risk för att enskilda söker ta brottsbekämpandet i egna händer. Erfarenheter av s.k. medborgargården i andra länder är skrämmande.

Det är ofta sociala missförhållanden som har en brottsutlösande effekt. Men den moderna brottsligheten har en annan bakgrund. Den finns främst i samhällets övre skikt. Den drar sig inte för att ta sig in i maktens högsta boningar inom den privata och samhälleliga sfären. En hel del av de s.k. rättsaffärer som förekommit under senare tid belyser detta.

En brist i diskussion är att endast en fråga i taget diskuteras. En populistisk och sensationalistisk behandling av brottsproblemen kan föra med sig överdriven fruktan för brott, vilket i sin tur kan leda till kännbara skadeverkningar. Situationen är tillräckligt allvarlig både för den enskilde och för samhället, utan övertoner och överdrifter.

Populistiska opinionsböljor kan också bli ett reellt hot mot strävandena att bedriva en kriminalpolitik baserad på kunskap och praktiskt erfarenheter, humana och sociala värderingar.

Okunnighet och fördomar, arbetslöshet och utslagning, alkoholism och narkomani, fruktan och isolering, makt- och profithunger utgör några av de yttersta orsakerna till brottslighetsutvecklingen.

Jag ber att på grund av frågornas vikt och därför att de spänner över flera departements ansvarsområden få ställa följande frågor till statsministern:

1. Hur bedömer statsministern brottsutvecklingen främst i fråga om ekonomisk och organiserad brottslighet, våldsbrott och narkotikabrott? Skall dessa tre brottsområden alltjämt vara prioriterade i brottsbekämpningen och på vilket sätt skall detta genomföras?
2. Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att skärpa och intensifiera den eftersatta kampen mot ekobrottslighet?
3. Anser statsministern att brott med en rasistisk innebörd skall ha en mer framträdande plats i brottsbekämpningen?
4. Varför satsar Sverige betydligt mindre på brottsförebyggande arbete än åtskilliga andra länder och hur vill statsministern ändra på detta?
5. Hur vill statsministern motverka att s.k. medborgargården uppstår?
6. Anser statsministern att kriminalpolitiken skall vara human och rehabiliterande både för brottsoffer och brottslingar samt på vilket sätt vill regeringen förstärka och förbättra insatserna?

1989/90:47 av *Pär Granstedt* (c) till bostadsministern om omlokalisering av statliga arbetsplatser i Stockholmsregionen:

Den ojämna fördelningen av arbetsplatser är ett av de absolut största problemen i Stockholmsregionen. I Stockholms innerstad och de närmast belägna norra förorterna är antalet arbetsplatser 2–3 gånger större än antalet boende förvärvsarbetande. I många kommuner, främst i länets södra delar, är däremot självförsörjningsgraden när det gäller arbetsplatser mycket låg. De framtidsbedömningar som görs tyder på att obalansen kommer att förvärras ytterligare. Nu pågående utbyggnadsprojekt pekar i samma riktning.

Detta innebär att en stor del av regionens innevånare tvingas till dagliga långa och tröttande resor med negativa konsekvenser för familjeliv och fritid. Det omfattande arbetsresandet ställer också stora krav på trafikapparatens, som trots stora ekonomiska satsningar inte förmår klara behoven på ett rimligt sätt under rusningstid.

Brister i kollektivtrafikens kapacitet och komfort gör att privatbilismen tar över en allt större del av trafiken. Avgaserna från bilar och dieselbussar är länets mest akuta miljöproblem. Krav på nya trafikleder blir ett hot mot värdefulla grönområden.

Det är således i högsta grad angeläget att få till stånd en bättre fördelning av regionens arbetsplatser. Staten är regionens största arbetsgivare och de statliga arbetsplatserna är i hög grad koncentrerade till de centrala och norra delarna. Staten bör därför känna ett särskilt stort ansvar på detta område.

En aktuell fråga är lokaliseringen av försvarets forskningsanstalt, FOA. FOA har nu lokaler i centrala Stockholm och i Ursvik i Sundbybergs kommun. Det är nu aktuellt att finna en samlad lösning av anstaltens lokalfråga och man diskuterar därvid Almvik i Södertälje – förutsatt att Ing 1 lämnar etablissementet. Alternativet är att samla verksamheten i Sundbyberg, en

av landets mest arbetsplatstäta kommuner, som i stället önskar använda det aktuella området för ett mycket angeläget bostadsbyggande.

Med hänvisning till vad som anförts vill jag ställa följande fråga till bostadsministern:

1. Är statsrådet beredd att medverka till att omlokalisering av statliga arbetsplatser i Stockholmsregionen sker på ett sådant sätt att balansen mellan bostäder och arbetsplatser i länet förbättras?
2. Kommer i så fall detta synsätt också att präglade lokaliseringen av FOA?

den 7 november

1989/90:48 av *Gertrud Sigurdsen* (s) till socialministern om åtgärder mot spridning av sjukdomen aids:

Den 27 april 1989 beslutade riksdagen med stor majoritet att under vissa villkor tillåta försöksverksamhet med utbyte av sprutor och kanyler till narkotikamissbrukare på högst tre platser i landet. Enligt riksdagens beslut skulle Storstockholmsområdet inte innefattas i dessa tre områden. Vidare anförde riksdagen att en samverkan krävs mellan de olika berörda verksamheterna, t.ex. narkomanvården, socialtjänsten, olika delar av sjukvården och kriminalvården. Riksdagen framhöll t.o.m. att "Socialtjänstens medverkan är, enligt utskottets mening, en absolut förutsättning för försöksverksamheten utan vilken försöksverksamheten inte bör få komma till stånd". Likaså uttalade riksdagen att en fortsatt försöksverksamhet skulle granskas vetenskapligt för att säkerställa en riktig utvärdering. Socialstyrelsen hade före riksdagsbeslutet i skrivelse till regeringen framhållit att den pågående försöksverksamheten inte är förenlig med vetenskap och beprövad erfarenhet.

I skrivelse den 27 september i år skriver Läkare mot Aids till bl.a. Aidsdelegationen och socialministern och kräver att "infektionsklinikerna i Sverige omgående bör införa sprututbytesprogram i enlighet med den modell som används i Lund". Man framhåller vidare att det finns underlag för en ändring av de politiska beslut som fattats i riksdagen. I skrivelsen hänvisas till talrika studier världen över som visar att spridningen av HIV-smitta stannat upp inom narkomangruppen genom att man officiellt fått tillgång till rena verktyg. Vid det europeiska WHO-seminarium om aids och narkotikamissbruk, som anordnades i Stockholm i slutet av september, framkom inget som tyder på att vi har de vetenskapliga underlag som Läkare mot Aids påstår finns.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga socialministern:

1. Kan socialministern redovisa några vetenskapliga studier som kan bevisa att smittspridningen av HIV stannat upp inom narkomangruppen genom att missbrukarna fått tillgång till rena sprutor och kanyler?
2. Anser socialministern, i enlighet med Läkare mot Aids, att riksdagens beslut av den 27 april i år bör ändras?
3. Kan socialministern redovisa vilka åtgärder som vidtagits med anledning av riksdagens beslut i våras?

1989/90:49 av *Pär Granstedt* (c) till miljö- och energiministern om det kommunala inflytandet över skogsavverkningar inom den egna kommunen:

Det finns en klar strävan från statsmakternas sida att stärka kommunernas roll i miljövårdsarbetet. Kommunernas nya uppgifter i fråga om det lokala tillsynsarbetet är ett exempel på detta. Ett annat är deras möjligheter att ta initiativ till naturvårdsområden.

Inte minst i Stockholms län är det viktigt att alla strävanden att bevara de omistliga grönområdena i storstadens närhet får starkt stöd. Enligt nuvarande regler är kommunernas möjligheter att ha inflytande över skogsavverkningar inom sitt område mycket begränsade. Samråd skall ske med skogsvårdsstyrelsen i länet, och anmälan görs till länsstyrelsen. Kravet på samråd med kommunen är uppenbarligen svagt.

Frågan har bl.a. fått aktualitet i Botkyrka kommun, där lantbruksuniversitetet genomfört en avverkning av värdefull naturskog, som annars kunde ha varit aktuell att skydda. Kommunen har inte fått reell möjlighet att pröva områdets skyddsvärde eller vidta åtgärder för att bevara det.

Händelsen aktualiserar ett behov att stärka kommunernas möjligheter att öva inflytande över planerade avverkningsföretag. I synnerhet bör statliga skogsägare visa särskild samarbetsvilja gentemot kommunerna i frågor av betydelse för miljön.

Med hänvisning till vad som anförs hemställer jag om att få ställa följande frågor till miljö- och energiministern:

1. Är statsrådet beredd att ta initiativ för att i synnerhet i storstadsområdena öka kommunernas inflytande i samband med planerade skogsavverkningar?
2. Är statsrådet beredd att medverka till att statliga skogsägare får instruktion att i högre grad samarbeta med kommunerna i frågor av betydelse för miljön?

41 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 6 november

1989/90:183 av *Hans Göran Franck* (s) till statsrådet Maj-Lis Lööv om prövningen av asylärenden:

Regeringen har beslutat om skärpningar i asylprövningen utan att någon lagändring föreslås. S.k. dokumentlöshet kommer att minska möjligheterna till asyl. Avvisning med omedelbar verkställighet kan här även komma i fråga. Omedelbar avvisning av asylsökande från vissa länder där risk för förföljelse inte anses föreligga kan ske.

Det framgår inte om dessa skärpningar skall gälla oavsett om den asylsökande kunnat erhålla dokument eller inte. Någon allsidig undersökning om vad dokumentlösheten beror på har inte föregått beslutet. Upprepade krav

därom har framställts av Röda korset och andra humanitära organisationer. Statens invandrarverk har avböjt Advokatsamfundets erbjudan att ordna jourverksamhet vid gränserna. Stort behov därav har funnits av rättssäkerhetsskäl. Detta behov torde bli än större efter det nya regeringsbeslutet.

Jag får ställa följande fråga till invandrarministern:

Finns det risk för att dokumentlös asylsökande, som inte kunnat erhålla erforderliga dokument, inte får sitt asylärende prövat här, samt vilka närmare anvisningar och rättssäkerhetsåtgärder fordras för att upprätthålla en human och generös asylprövning?

den 7 november

1989/90:184 av *Ylva Johansson* (vpk) till kommunikationsministern om postverkets avgifter för eftersändning av post:

Postverket har nyligen föreslagit att en kraftig avgift skall införas för dem som anmäler definitiv adressändring. Dessutom föreslås att avgifterna för tillfällig adressändring samt förlängd eftersändning av post vid definitiv adressändring ökas med 900 %. Anledningen uppges vara att folk ändrar adress allt oftare.

Den bostadsbrist som nu råder i nästan alla landets kommuner och som i Stockholm är skrämmande stor innebär att många ungdomar lever ett kringflyttande liv med alla sina tillhörigheter nedpackade i plastkassar och lådor. De bostadslösa skall alltså, förutom att de tvingas flytta var och varannan månad, även tvingas betala minst 225 kr. till posten varje gång.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga kommunikationsministern:

Anser kommunikationsministern att postverkets förslag bör förverkligas?

42 § Kammaren åtskildes kl. 18.40.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 7 november

1 § Återkomst	1
2 § Svar på fråga 1989/90:118 om formerna för barnomsorg Statsminister Ingvar Carlsson Daniel Tarschys (fp)	1
3 § Svar på fråga 1989/90:73 om viss information rörande Bofors va- penexport till Indien	4
Statsrådet Anita Gradin Gudrun Schyman (vpk)	
4 § Svar på fråga 1989/90:79 om användningen i Indien av Boforstill- verkade vapen	6
Statsrådet Anita Gradin Gudrun Schyman (vpk)	
5 § Svar på frågorna 1989/90:157 och 181 om klassificeringen av vissa företag som nationella säkerhetsintressen	8
Industriminister Ivar Nordberg Gunnar Hökmark (m) Per Westerberg (m)	
6 § Svar på fråga 1989/90:180 om utländska förvärv av svenska före- tag	10
Industriminister Ivar Nordberg Gunnar Hökmark (m)	
7 § Svar på fråga 1989/90:171 om förstärkt stöd åt utsatta kvinnor i tredje världen	12
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén Sonia Karlsson (s)	
8 § Svar på fråga 1989/90:164 om remissbehandlingen av regionalpo- litiska kommitténs betänkande Fungerande regioner i samspel	13
Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén Göran Engström (c)	
9 § Svar på fråga 1989/90:139 om bristen på utbildad personal i barn- omsorgen	15
Utbildningsminister Bengt Göransson Jan Andersson (s)	
10 § Svar på fråga 1989/90:152 om viss upphandling av talboks- och punktskriftsbiblioteket	17
Utbildningsminister Bengt Göransson Åke Gustavsson (s)	
11 § Svar på fråga 1989/90:169 om avlivningen av djur för vetenskap- lig forskning	19
Utbildningsminister Bengt Göransson Björn Samuelson (vpk)	

12 § Svar på fråga 1989/90:178 om åtgärder mot videovåld	22	Prot. 1989/90:20 7 november 1989
Utbildningsminister Bengt Göransson Birger Andersson (c)		
13 § Svar på fråga 1989/90:179 om bedömningen av utländska examina	25	
Utbildningsminister Bengt Göransson Lars Leijonborg (fp)		
14 § Svar på fråga 1989/90:141 om historicämnets ställning i gymna- sieskolan	26	
Statsrådet Göran Persson Elisabeth Fleetwood (m)		
15 § Svar på fråga 1989/90:138 om de miljömässiga följderna av en kärnkraftsavveckling	29	
Miljö- och energiminister Birgitta Dahl Gunnar Hökmark (m)		
16 § Svar på fråga 1989/90:165 om en av statens kärnkraftsinspektion anordnad konferens om kärnkraftssäkerhet	30	
Miljö- och energiminister Birgitta Dahl Lars Norberg (mp)		
17 § Svar på fråga 1989/90:166 om bättre information om kärnkraf- tens negativa effekter	32	
Miljö- och energiminister Birgitta Dahl Lars Norberg (mp)		
18 § Svar på fråga 1989/90:174 om importen av fordon utan modern avgasrening	33	
Miljö- och energiminister Birgitta Dahl Jan Sandberg (m)		
19 § Svar på fråga 1989/90:176 om åtgärder för att förhindra byg- gande av viss brittisk uppbyggnadsanläggning för kärnavfall	35	
Miljö- och energiminister Birgitta Dahl Lennart Bodén (c)		
20 § Svar på fråga 1989/90:102 om beredskapen för sanering vid en eventuell kärnkraftsolycka	37	
Försvarsminister Roine Carlsson Ragnhild Pohanka (mp)		
21 § Svar på fråga 1989/90:177 om bristen på studentbostäder	38	
Bostadsminister Ulf Lönnqvist Birger Andersson (c)		
22 § Svar på fråga 1989/90:144 om ändrade arbetsvillkor för yrkesbil- förare	42	
Kommunikationsminister Georg Andersson Viola Claesson (vpk)		
23 § Svar på fråga 1989/90:147 om åtgärder mot vissa telefontjänster	43	
Kommunikationsminister Georg Andersson Gudrun Schyman (vpk)		
24 § Svar på fråga 1989/90:163 om reglerna för användning av dubb- däck	46	
Kommunikationsminister Georg Andersson		

25 § Svar på frågorna 1989/90:167 och 172 om flygledningsverksamheten	47
Kommunikationsminister Georg Andersson	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Per Stenmarek (m)	
26 § Svar på fråga 1989/90:175 om väghållningskostnadernas betydelse för landsbygdsbefolkningen	51
Kommunikationsminister Georg Andersson	
Lennart Bodén (c)	
27 § Meddelande om svar på interpellation 1989/90:32	52
Kommunikationsminister Georg Andersson	
28 § Svar på fråga 1989/90:75 om åtgärder för att skapa sysselsättning åt asylsökande	53
Statsrådet Maj-Lis Lööv	
Sigge Godin (fp)	
29 § Svar på fråga 1989/90:77 om kommunarrest	55
Statsrådet Maj-Lis Lööv	
Berith Eriksson (vpk)	
30 § Svar på fråga 1989/90:159 om möjligheten för sovjetiska medborgare att besöka släktingar i Sverige	57
Statsrådet Maj-Lis Lööv	
Göran Åstrand (m)	
31 § Svar på fråga 1989/90:13 om handläggningen av ansökningar om personnummer	59
Statsrådet Odd Engström	
Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)	
32 § Svar på fråga 1989/90:142 om vissa statliga byggnadsprojekt i Örebro	61
Statsrådet Odd Engström	
Lars Ernestam (fp)	
33 § Svar på fråga 1989/90:149 om möjligheten för riksdagen att överlämna beslutsbefogenheter till mellanfolklig organisation i samband med anpassning till EG	64
Justitieminister Laila Freivalds	
Krister Skånberg (mp)	
34 § Svar på frågorna 1989/90:153, 168 och 173 om gatuväldet m.m.	65
Justitieminister Laila Freivalds	
Stina Eliasson (c)	
Hugo Bergdahl (fp)	
Göran Ericsson (m)	
35 § Svar på fråga 1989/90:156 om tillhandahållandet av personliga tillhörigheter vid frigivning från fängelse	71
Justitieminister Laila Freivalds	
Wiggo Komstedt (m)	
36 § Svar på fråga 1989/90:151 om produktsäkerhetsnormer vid anpassning till EG	73
Statsrådet Margot Wallström	
Krister Skånberg (mp)	

37 § Hänvisning av ärenden till utskott	76	Prot. 1989/90:20
38 § Förnyad bordläggning	77	7 november 1989
39 § Bordläggning	77	<hr/>
40 § Meddelande om interpellationer		
1989/90:46 av Hans Göran Franck (s) om kriminalpolitiken . .	77	
1989/90:47 av Pär Granstedt (c) om omlokalisering av statliga arbetsplatser i Stockholmsregionen	80	
1989/90:48 av Gertrud Sigurdsen (s) om åtgärder mot spridning av sjukdomen aids	81	
1989/90:49 av Pär Granstedt (c) om det kommunala inflytandet över skogsavverkningar inom den egna kommunen	82	
41 § Meddelande om frågor		
1989/90:183 av Hans Göran Franck (s) om prövningen av asyl- ärenden	82	
1989/90:184 av Ylva Johansson (vpk) om postverkets avgifter för eftersändning av post	83	

